

Hallituksen esitys Eduskunnalle riita-asioiden oikeuspaikkaa koskevien säännösten muuttamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oikeudenkäymiskaaren ja eräiden muiden lakien riita- ja hakemusasioiden oikeuspaikkaa eli kärjäoikeuksien alueellista toimivaltaa koskevia säännöksiä. Säännökset osoittavat, missä kärjäoikeudessa asia tutkitaan ja ratkaistaan. Tärkeimmät säännökset keskitettäisiin oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Oikeuspaikka määräytyisi yhtenäisten periaatteiden mukaisesti ja muualla lainsäädännössä olevat erityiset oikeuspaikkasäännökset pääosin kumottaisiin. Luvun säännöksiä noudatettaisiin, jollei muualla toisin laissa säädetä tai määrätä.

Pääsäännön mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyisi vastaajan mukaan. Luonnollisen henkilön yleisenä oikeuspaikkana olisi hänen kotipaikkansa tai vakituisen asuinpaikkansa kärjäoikeus. Oikeushenkilön yleisenä oikeuspaikkana olisi sen kotipaikan kärjäoikeus tai kärjäoikeus, jonka tuomio-
piirissä oikeushenkilön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan.

Asia voitaisiin käsitellä yleisen oikeuspaikan lisäksi eräissä asiaryhmissä myös valinnaisissa oikeuspaikoissa. Kantajan kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan kärjäoikeudessa voitaisiin tutkia valtiota, elatusapuvelvollista tai kuluttajan elinkeinonharjoittajaa vastaan nostama kanne. Kiinteää omaisuutta koskeva asia voitaisiin tutkia myös kiinteistön sijaintipaikkakunnan tuomioistuimessa. Lisäksi siviilikkeen toimintaa, työsopimusta ja vahingonkorvausta koskevia asioita varten olisi valinnaisia oikeuspaikkoja.

Tietyissä tapauksissa asia olisi käsiteltävä aina lain osoittamassa oikeuspaikassa. Ehdot-

tomia oikeuspaikkoja olisi holhous-, perhe- ja jäämistöoikeudellisissa asioissa. Lisäksi laissa säädettäisiin toissijaisista oikeuspaikoista.

Asianosaisten tekemällä kirjallisella oikeuspaikkasopimuksella voitaisiin muuhun kuin ehdottomaan oikeuspaikkaan kuuluva asia osoittaa muun kuin lain nojalla toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Sopimisoikeutta olisi kuitenkin rajoitettu eräiden tyypillisesti heikommassa asemassa olevien asianosaisryhmien suojaksi.

Jos asia kuuluisi tutkittavaksi ehdottomassa oikeuspaikassa, muussa oikeuspaikassa viereille pantu asia olisi viran puolesta jätettävä tutkimatta. Tahdonvaltaiseen oikeuspaikkaan kuuluvassa asiassa kärjäoikeus tutkisi toimivaltansa silloin, kun vastaaja ei vastaa tai tekee oikeudenkäynnin alussa väitteen puuttuvasta toimivallasta. Jos kärjäoikeus katsoo, ettei se ole toimivaltainen tutkimaan asiaa, asia tulisi kantajan tai hakijan suostumuksella siirtää toimivaltaiseen kärjäoikeuteen. Ylempien oikeusasteiden oikeutta tutkia kärjäoikeuden alueellinen toimivalta rajoitettaisiin.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset Suomen tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta. Pääsäännön mukaan Suomen tuomioistuin voisi tutkia kansainvälisluonteisen asian, jos sillä olisi nyt ehdotetuissa oikeuspaikkasäännöksissä tarkoitettu liittymä Suomeen.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	6
1 JOHDANTO.....	6
2 NYKYTILA.....	7
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	7
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä EU:n ja ulkomaiden lainsäädäntö.....	9
Yleistä.....	9
Bryssel I -asetus.....	9
Ruotsi.....	11
Norja.....	12
Tanska.....	13
Saksa.....	14
Itävalta.....	14
Ranska.....	15
Belgia.....	15
Espanja.....	16
2.3 Nykytilan arviointi.....	16
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	17
3.1 Esityksen tavoitteet.....	17
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	18
Yleistä.....	18
Yleinen oikeuspaikka.....	18
Erityiset oikeuspaikat.....	18
Oikeuspaikkasopimus.....	19
Toimivallan tutkiminen ja asian siirtäminen.....	19
Kansainvälinen toimivalta.....	19
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	19
5 ASIAN VALMISTELU.....	20
6 MUITA ESITYKSEEN VAIKUTTAVIA SEIKKOJA.....	21
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	22
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	22
1.1 Oikeudenkäymiskaari.....	22
10 luku Oikeuspaikasta riita-asioissa.....	22
Yleinen oikeuspaikka.....	22
Valinnaiset oikeuspaikat.....	25
Ehdottomat oikeuspaikat.....	33
Toissijaiset oikeuspaikat.....	36
Oikeuspaikkasopimus.....	39
Toimivallan säilyminen.....	41
Toimivallan tutkiminen ja asian siirtäminen toiseen tuomioistuimeen.....	41
Kansainvälinen toimivalta.....	46
Luvun toissijaisuus.....	54
15 luku Oikeudenkäyntiasiamiehestä.....	55
31 luku Ylimääräisestä muutoksenhausta.....	56

1.2	Laki laillisesta tuomioistuimesta ja oikeudenkäynnistä eräissä tapauksissa annetun lain kumoamisesta.....	56
1.3	Oikeusapulaki.....	57
1.4	Laki eräistä yhteisomistussuhteista annetun lain 16 §:n kumoamisesta.....	57
1.5	Etuostolaki	57
1.6	Kuluttajansuojalaki	58
	12 luku Erinäisiä säännöksiä.....	58
1.7	Asuntokauppalaki.....	58
	7 luku Erinäiset säännökset.....	58
1.8	Vakuutusopimuslaki	58
1.9	Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä.....	59
	5 luku Avoimen yhtiön selvitystila	59
1.10	Laki vahingonkorvauslain 7 luvun 4 §:n kumoamisesta	59
1.11	Laki taisteluvälineiden siviilihenkilöille aiheuttamien tapaturmien korvaamisesta.....	59
1.12	Liikennevakuutuslaki	59
1.13	Laki potilasvahinkolain 14 §:n kumoamisesta	60
1.14	Laki tuotevastuulain 12 §:n kumoamisesta	60
1.15	Laki ympäristövahinkovakuutuksesta	60
1.16	Laki raideliikennevastuulain 18 §:n kumoamisesta	61
1.17	Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 11 §:n kumoamisesta	61
1.18	Laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä	61
1.19	Nimilaki	62
1.20	Laki lapseksiottamisesta.....	62
1.21	Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta	62
1.22	Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta	62
1.23	Laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta	63
1.24	Laki holhoustoimesta	64
1.25	Laki lapsen elatuksesta.....	64
1.26	Isyyslaki	64
1.27	Konkurssilaki	64
	7 luku Menettely tuomioistuimessa.....	64
1.28	Laki eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 23 §:n 2 momentin ja 45 §:n kumoamisesta.....	65
2	VOIMAANTULO.....	65
3	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	65
	LAKIEHDOTUKSET	67
	1. Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta.....	67
	2. Laki laillisesta tuomioistuimesta ja oikeudenkäynnistä eräissä tapauksissa annetun lain kumoamisesta.....	72
	3. Laki oikeusapulain 13 §:n muuttamisesta	72
	4. Laki eräistä yhteisomistussuhteista annetun lain 16 §:n kumoamisesta.....	73
	5. Laki etuostolain 18 §:n muuttamisesta	73
	6. Laki kuluttajansuojalain 12 luvun 1 d §:n muuttamisesta	74
	7. laki asuntokauppalain 7 luvun 4 §:n muuttamisesta.....	74
	8. Laki vakuutusopimuslain 74 §:n muuttamisesta	75
	9. Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 5 luvun 4 §:n muuttamisesta	75
	10. Laki vahingonkorvauslain 7 luvun 4 §:n kumoamisesta	76

11. Laki taisteluvälineiden siviilihenkilöille aiheuttamien tapaturmien korvaamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	76
12. Laki liikennevakuutuslain 11 §:n muuttamisesta	77
13. Laki potilasvahinkolain 14 §:n kumoamisesta	77
14. Laki tuotevastuulain 12 §:n kumoamisesta	78
15. Laki ympäristövahinkovakuutuksesta annetun lain 23 §:n muuttamisesta.....	78
16. Laki raideliikennevastuulain 18 §:n kumoamisesta.....	79
17. Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 11 §:n kumoamisesta..	79
18. Laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain 74 §:n muuttamisesta.....	80
19. Laki nimilain 24 §:n muuttamisesta	80
20. Laki lapseksiottamisesta annetun lain 29 ja 34 §:n muuttamisesta	81
21. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta	81
22. Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta	82
23. Laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	83
24. Laki holhoustoimesta annetun lain 70 §:n muuttamisesta.....	84
25. Laki lapsen elatuksesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta	84
26. Laki isyyslain 28 ja 40 §:n muuttamisesta	85
27. Laki konkurssilain muuttamisesta	86
28. Laki eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 23 §:n 2 momentin ja 45 §:n kumoamisesta	87
LIITE	88
RINNAKKAISTEKSTIT	88
3. Laki oikeusapulain 13 §:n muuttamisesta	88
4. Laki eräistä yhteisomistussuhteista annetun lain 16 §:n kumoamisesta.....	89
5. Laki etuostolain 18 §:n muuttamisesta	90
6. Laki kuluttajansuojalain 12 luvun 1 d §:n muuttamisesta	91
7. Laki asuntokauppalain 7 luvun 4 §:n muuttamisesta.....	92
8. Laki vakuutusopimuslain 74 §:n muuttamisesta	93
9. Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 5 luvun 4 §:n muuttamisesta	94
10. Laki vahingonkorvauslain 7 luvun 4 §:n kumoamisesta	95
11. Laki taisteluvälineiden siviilihenkilöille aiheuttamien tapaturmien korvaamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	96
12. Laki liikennevakuutuslain 11 §:n muuttamisesta	97
13. Laki potilasvahinkolain 14 §:n kumoamisesta	99
14. Laki tuotevastuulain 12 §:n kumoamisesta	100
15. Laki ympäristövahinkovakuutuksesta annetun lain 23 §:n muuttamisesta.....	101
16. Laki raideliikennevastuulain 18 §:n kumoamisesta.....	102
17. Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 11 §:n kumoamisesta	103
18. Laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain 74 §:n muuttamisesta.....	104
19. Laki nimilain 24 §:n muuttamisesta	105
20. Laki lapseksiottamisesta annetun lain 29 ja 34 §:n muuttamisesta	106

21. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta	107
22. Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta	108
23. Laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	110
24. Laki holhustoimesta annetun lain 70 §:n muuttamisesta	111
25. Laki lapsen elatuksesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta	112
26. Laki isyyslain 28 ja 40 §:n muuttamisesta	113
27. Laki konkurssilain muuttamisesta	114
28. Laki eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 23 §:n 2 momentin ja 45 §:n kumoamisesta	115

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Tuomioistuinten toimivaltaa koskevat oikeusnormit sääntelevät kysymystä siitä, minkä tuomioistuimen tutkittavaksi ja ratkaistavaksi tietty asia kuuluu. Toimivalta jaetaan vakiintuneesti neljään eri ryhmään. Kansainvälinen toimivalta eli yleistoimivalta koskee sitä kysymystä, onko asia ylipäättään tutkittavissa jossain suomalaisessa tuomioistuimessa vai kuuluuko asia toisen valtion tuomioistuimeen. Säännökset asiallisesta toimivallasta osoittavat asian tiettyyn tuomioistuimeen asian laadun perusteella. Oikeusasteellisessa toimivallassa on kysymys siitä, missä toisinsa nähden eri hierarkkisessa asemassa olevassa tuomioistuimissa asia on ensiksi käsiteltävä. Alueellinen toimivalta puolestaan osoittaa sen, missä asiallisesti ja oikeusasteellisesti rinnakkaisista tuomioistuimista asia on käsiteltävä.

Käräjäoikeudet ovat yleisiä tuomioistujia, jotka käsittelevät ensimmäisenä oikeusasteena riita- ja rikosasiat, jollei toisin ole säädetty. Käytännössä käräjäoikeus käsittelee ensimmäisenä oikeusasteena kaikki tavalliset riita- ja hakemusasiat. Toisaalta eri käräjäoikeuksien välillä esiintyy asiallisen toimivallan jakoa. Tiettyihin käräjäoikeuksiin on keskitetty käsiteltäväksi esimerkiksi maa- ja merioikeudelliset asiat, eräät ulosotto- ja maksuvelvoitteet sekä osakeyhtiölakiin perustuvat asiat. Aineettomia oikeuksia koskevat riidat on valtaosin keskitetty käsiteltäväksi Helsingin käräjäoikeudessa.

Kun saman asiallisen toimivallan omaavia käräjäoikeuksia on useita, tarvitaan oikeuspaikka eli laillista tuomioistuinta koskevia säännöksiä, joiden perusteella ratkeaa, minkä paikkakunnan käräjäoikeus on alueellisesti toimivaltainen tutkimaan ja ratkaisemaan tietyn riita- tai rikosasian. Oikeuspaikan synonyminä oikeudellisessa kielenkäytössä käytetään latinankielestä tullutta käsitettä *forum*.

Suomessa käräjäoikeuden alueellista toimivaltaa koskevat säännökset on jaettu toisaalta riita-asioita koskeviin ja toisaalta rikosasioita koskeviin säännöksiin. Taustalla ovat jopa yleismaailmallisesti omaksutut nä-

kemykset siitä, että rikosasioissa oikeuspaikka koskevat säännökset rakentuvat rikollisen teon ympärille, kun taas riita-asioissa sääntelyn lähtökohta on vastaajan asema kantajan kannetta vastaan puolustautuvana osapuolena.

Rikosasioiden oikeuspaikkasääntely uudistettiin 1.10.1997 voimaan tulleella lailla oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997, jäljempänä ROL). Sitä vastoin riita-asioiden oikeuspaikkaa koskevia säännöksiä ei ole kertaakaan uudistettu kokonaisuudessaan, vaan ne ovat osin, useista muun lainsäädännön mukanaan tuomista yksittäisistä muutoksista huolimatta, edelleen vuoden 1734 lain mukaisena voimassa oikeudenkäymiskaaren (jäljempänä OK) 10 luvussa.

OK 10 luvun lähtökohtana on, että yleisenä oikeuspaikkana on se käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä on vastaajan kotipaikka. Tämä käräjäoikeus on toimivaltainen käsittelemään asian, jolleivät erityistä oikeuspaikkaa koskevat säännökset toisin osoita. Nämä säännökset ovat puolestaan joko ehdottomia eli yksinomaisia, eli vain säännöksen osoittama tuomioistuin voi asian käsitellä, tai valinnaisia, jotka osoittavat yleisen oikeuspaikan kanssa kilpailevan oikeuspaikan. Viimeksi mainituissa tapauksissa kantaja voi valita, missä useista toimivaltaisista tuomioistuimista hän haluaa asian käsiteltäväksi.

Riita-asioiden oikeuspaikkasäännöksille on luonteenomaista, että ne ovat suurelta osin tahdonvaltaisia. Tämä poikkeaa siitä, että tuomioistuimen toimivaltaa koskevat säännökset ovat muuten yleensä pakottavia eli tuomioistuimen on viran puolesta kontrolloitava toimivaltansa. Tahdonvaltaisuus on luonteva seuraus siitä, että riita-asiat ovat yleensä sellaisia, jotka asianosaiset voivat sopia oikeudenkäynnissä tai tuomioistuimen ulkopuolella. Mikään erityinen yhteiskunnallinen intressi ei useinkaan vaadi, että asia käsiteltäisiin juuri lain osoittamassa tuomioistuimessa.

Oikeuspaikkasäännösten tahdonvaltaisuus merkitsee käytännössä sitä, että jos kantaja panee asian vireille muussa kuin lain osoittamassa tuomioistuimessa, eikä asia kuuluu

yksinomaisesti toimivaltaiseen tuomioistuimeen, tuomioistuin tutkii asian, jos vastaa ja vastaa kanteeseen esittämättä oikeudenkäyntiväitettä tuomioistuimen puuttuvasta toimivallasta. Asianosaiset voivat myös keskenään sopia, missä tuomioistuimessa jo syntynyt riita tai tietystä oikeussuhteesta tulevaisuudessa mahdollisesti syntyvät riidat käsitellään (oikeuspaikka- eli prorogaatiosopimus).

Voimassa olevan OK 10 luvun perusratkaisut ovat nykykatsannossakin kestäviä. Säännökset ovat kuitenkin vanhentuneita, puutteellisia ja osittain myös epätarkoituksenmukaisia. Luku ei enää täytä tavoitetta säätää tärkeimmistä eri riitoja koskevista oikeuspaikoista keskitetysti yhdessä paikassa. Varsin tärkeitäkin oikeuspaikkasäännöksiä on oikeudenkäymiskaaren ulkopuolella, eikä niiden laatimisessa ole noudatettu yhdenmukaisia periaatteita. Siksi oikeuspaikkasäännösten uudistamiselle on ilmeinen tarve.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa on yleiset säännökset oikeuspaikasta eli siitä, mikä kärjäoikeus alueellisesti toimivaltainen tutkimaan asian. Luvun säännökset koskevat sekä kanteella vireille pantavia riita-asioita että hakemuksella vireille pantavia hakemusasioita.

Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:n 1 momentin 1. virkkeessä säädetään yleisestä oikeuspaikasta. Pääsäännön mukaan kanne on nostettava ja asia on tutkittava siellä, missä luonnollisen henkilön koti ja asunto on. Jollei henkilöllä ole vakinaista asuinpaikkaa Suomessa, momentin 2. virkkeen mukaan toimivaltainen on kärjäoikeus, jonka tuomiopiirissä henkilö tavataan tai henkilöllä on omaisuutta. Jos suomalainen oleskelee ulkomailla, kanne voidaan nostaa myös kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä hän viimeksi asui. Vieraan valtion kansalaista, jolla ei ole Suomessa kotipaikkaa, haetaan momentin 4. virkkeen mukaan siellä, missä hänet tavataan tai hänellä on omaisuutta.

Oikeushenkilön yleisestä oikeuspaikasta ei ole laissa kattavasti säädetty. Kuitenkin OK

10 luvun 6 §:n viimeisen virkkeen mukaan avoimen yhtiön yhtiömiestä vastaan kanne on nostettava siellä, missä yhtiö on. Säännöksen perusteella on vakiintuneesti katsottu, että avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä vastaan kanne on nostettava siinä kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä yhtiön toimintaa johdetaan. Muun oikeushenkilön yleinen oikeuspaikka on yleensä rekisteriin merkitty kotipaikan tuomioistuin. Kuolinpesää vastaan nostetaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 2 §:n mukaan kanne kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä perittävällä oli viimeinen kotipaikka. Konkurssilain (120/2004) 7 luvussa säädetään konkurssiasioissa toimivaltaisista tuomioistuimista.

Yleisen oikeuspaikan kanssa kilpailevia fosomeja ovat oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan kauppaliikkeen tai muun toimipaikan tuomioistuin, jos sitoumus on tehty toimipaikkaa varten. Pykälän 3 momentin mukaan työsopimuksesta johtuva riita voidaan käsitellä myös kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä työ on suoritettu tai sopimus tehty. Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 12 §:n mukaan oikeudenkäyntikuluista ja siihen rinnastettavista asioista aiheutuvat riidat voidaan tutkia tuomioistuimessa, joka ratkaisi pääasian. Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 12 §:n mukaan oikeudenkäyntiasiamiehen ja hänen päämiehensä välinen palkkiota ja kuluja koskeva riita voidaan käsitellä siinä tuomioistuimessa, joka viimeksi käsitelti pääasiaa.

Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:n 4 momentissa sekä luvun 6—7 a §:ssä säädetään asiayhteyteen perustuvista oikeuspaikoista. Samasta perusteesta johtuvat kanteet eri vastaajia vastaan voidaan tutkia siellä, missä yksi vastaaja on velvollinen vastaamaan. Pääkanteen johdosta nostettu vastakanne, niin sanottu seurannaiskanne ja pääväliintulokanne voidaan tutkia pääkannetta käsittelevässä tuomioistuimessa. Edellytyksenä on, ettei tällainen kanne kuulu ehdotomaan oikeuspaikkaan.

Rikokseen perustuva vaatimus on tutkittava tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen tutkimaan syytteen mainitusta rikoksesta. Jos kuitenkin syyte käsitellään ensiasteessa kärjäoikeudessa, mainittu oikeuspaikka on valinnainen vastaajan yleisen oikeuspaikan

kanssa. ROL 3 luvun 1 §:n mukaan syytteen yhteydessä voidaan tutkia myös syytteestä tarkoitettu teosta johtuvat yksityisoikeudelliset vaatimukset.

Yksinomaisesti toimivaltainen tuomioistuin on OK 10 luvun 14 ja 19 §:n nojalla kiinteistön sijaintipaikkakunnan kärjäoikeus, jos riita koskee omistus- tai panttioikeutta taikka muuta esineoikeutta kiinteään omaisuuteen. Jos saamista haetaan kiinteästä omaisuudesta, joka on saamisen panttina, asia on tutkittava OK 10 luvun 14 a §:n mukaan kiinteistön sijaintipaikkakunnan tuomioistuimessa.

Perintöön, testamenttiin, vainajan jälkeen toimitettavaan ositukseen, perinnönjakoon, kuolinpesän hallintoon liittyvät riidat ja muut vastaavanlaiset asiat käsitellään OK 10 luvun 2 §:n mukaan vainajan viimeisen kotipaikan kärjäoikeudessa. Kiinteistöforum kuitenkin syrjäyttää jäämistöforumin (KKO 1989:152).

Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan avioeroa, yhteiselämän lopettamista ja avioliiton pätevyyttä koskeva asia tutkitaan kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä jommallakummalla puolisoilla on kotipaikka. Perheoikeudellisia asioita koskevat forumsäännökset ovat muutoinkin ehdottomia. Tällaisia säännöksiä on muun muassa isyyslain (700/1975) 28 §:n 1 momentissa ja 40 §:ssä, lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) 14 §:n 1 momentissa, lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 13 §:ssä, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (619/1996) lain 4 §:n 1 momentissa sekä lapseksiottamisesta annetun lain (153/1985) 29 §:n 1 momentissa.

Kärjäoikeuksien välistä toimivaltajakoa koskevia säännöksiä on oikeudenkäymiskaaren ulkopuolella noin 80 laissa. Suuri osa näistä säännöksistä koskee kärjäoikeuksien asiallista toimivaltaa. Alueellista toimivaltaa koskevia säännöksiä on perheoikeudellisten lakien lisäksi etenkin vakuutus- ja vahingonkorvausoikeutta sekä kuluttajansuojaa koskevissa laeissa. Tärkeimmistä oikeudenkäymiskaaren ulkopuolisista forumsäännöksistä voidaan mainita kuluttajansuojalain (38/1978) 12 luvun 1 d §:n 2 momentti, jonka mukaan kuluttaja voi nostaa omassa yleisessä oikeuspaikassaan kanteen elinkeinon-

harjoittajaa vastaan kuluttajansuojaa koskevassa asiassa, sekä vahingonkorvauslain (412/1974) 7 luvun 4 §, jonka mukaan vahingonkorvausta voidaan vaatia julkisyhteisöltä kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vahingon aiheuttanut toimi suoritettiin, laiminlyötyyn toimeen olisi ollut ryhdyttävä tai vahinko ilmeni. Lisäksi kantajan kotipaikan tuomioistuimessa voidaan tutkia valtiota vastaan esitettävä vahingonkorvausvaatimus.

Oikeuspaikkasopimuksesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 11 §:ssä. Sopimus on tehtävä kirjallisesti ja siinä on määrättävä tuomioistuin ja asia. Sopimusta ei voida pätevästi tehdä hakemusasian käsittelypaikasta. Sopimuksella ei myöskään voida ehdottomaan oikeuspaikkaan kuuluvassa asiassa perustaa muulle tuomioistuimelle toimivaltaa.

Jos asia kuuluu ehdottomaan oikeuspaikkaan, tuomioistuimen on viran puolesta tutkittava toimivaltansa ja jätettävä sen puuttuessa asia tutkimatta. Toimivalta on tutkittava viran puolesta myös muutoksenhakuasteessa, vaikka alempi oikeus olisi pitänyt itseään toimivaltaisena. Ratkaisu voidaan oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1 §:n 1 kohdan nojalla poistaa, jos asia on tutkittu muussa kuin ehdottoman oikeuspaikkasäännöksen osoittamassa tuomioistuimessa.

Ylemmällä tuomioistuimella on tutkimatta jättämisen asemesta oikeus palauttaa juttu OK 10 luvun 29 §:n 1 momentin mukaan toimivaltaiseen alempaan tuomioistuimeen, jos asianosainen muutoksenhakukirjelmässä tai tällaiseen annettuun vastauksessa on tätä pyytänyt tai siihen on muutoin painavia syitä. Laissa ei ole yleissäännöstä, jonka nojalla kärjäoikeus voisi siirtää riita-asian toiseen kärjäoikeuteen.

Jos taas asia kuuluu tahdonvaltaiseen oikeuspaikkaan, kärjäoikeus tutkii oikeudenkäymiskaaren 16 luvun 1 §:n mukaisesti toimivaltansa vain silloin, kun vastaaja ei anna häneltä annettua vastausta, jää suoraan istuntoon haastettuna pois tai ensi kertaa puhevaltaa käyttäessään tekee väitteen kärjäoikeuden puuttuvasta toimivallasta. Jos vastaaja vastaa kanteeseen riitauttamatta oikea-aikaisesti kärjäoikeuden toimivaltaa, kärjäoikeus tutkii asian, vaikka se ei lain tai oikeus-

myöskään luonnollisen henkilön oikeudelliseen asemaan, oikeus- tai oikeustoimikelpoisuuteen, aviovarallisuussuhteisiin, perintöön tai testamenttiin eikä konkurssiin tai muuhun vastaavaan menettelyyn, sosiaaliturvaan taikka välimiesmenettelyyn.

Asetuksen lähtökohtana on, että kanne on nostettava sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa vastaajalla on kotipaikka. Vastaajan kansalaisuudelle ei ole merkitystä. Tuomioistuin ratkaisee kansallisen lainsäädännön mukaisesti, onko asianosaisen kotipaikka tuomioistuinvaltiossa. Oikeushenkilön kotipaikka on asetuksen mukaan, Iso-Britanniaa koskevin poikkeuksin, se paikkakunta, missä oikeushenkilöllä on sääntömääräinen kotipaikka taikka keskushallinto tai pääasiallinen toimipaikka.

Vastaajaa vastaan ei saa vedota kohtuuttomaksi katsottuihin toimivaltaperusteisiin. Tällaisiksi on asetuksen liitteessä 1 mainittu Suomen osalta oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:n 1 momentin 2, 3 ja 4 virke, jotka antavat mahdollisuuden nostaa kanne siellä, missä luonnollinen henkilö tavataan, missä hänellä on omaisuutta tai missä oli hänen viimeinen asuinpaikkansa. Jos vastaajan kotipaikka ei ole Euroopan unionin alueella, kukin jäsenvaltio soveltaa pääsäännön mukaan kansallisia toimivaltasääntönsä.

Eräissä tapauksissa kanne voidaan vaihtoehtoisesti nostaa muussakin jäsenvaltiossa kuin siinä, missä vastaajan kotipaikka on. Tältä osin asetuksessa on tyhjentävä luettelo. Sopimusta koskeva asia voidaan käsitellä sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä velvoite on täytetty tai täytettävä. Elatusapuasia voidaan käsitellä elatusapuun oikeutetun koti- tai asuinpaikan tuomioistuimessa. Muu kuin sopimukseen perustuva vahingonkorvausvaatimus voidaan käsitellä sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua. Rikokseen perustuva vaatimus voidaan käsitellä siinä tuomioistuimessa, jossa rikosasia on vireillä, jos kansallinen lainsäädännön mukaan tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan myös yksityisoikeudellisia vaatimuksia. Lisäksi sivuliikkeen, agentuurin tai muun toimipaikan toimintaa koskeva asia voidaan käsitellä myös sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä toimipaikka sijaitsee.

Jos asiassa on useampia vastaajia, henkilöä, jolla on kotipaikka jäsenvaltiossa, vastaan voidaan nostaa myös kanne siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä jollakin muulla vastaajilla on kotipaikka, jos kanteiden välillä on niin läheinen yhteys, että kanteiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä on toivottavaa ristiriitaisten ratkaisujen välttämiseksi. Lisäksi jos henkilöllä on kotipaikka jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa myös kanne siinä tuomioistuimessa, jossa alkuperäinen kanne on vireillä, jos kysymys on takaus-, takautumis- tai sivullisvaatimuksesta taikka vastakanteesta.

Asetuksessa on useita säännöksiä, missä vakuutusasia on käsiteltävä. Lähtökohtana on, että asia voidaan käsitellä sen valtion tuomioistuimessa, missä vakuutuksenantajan kotipaikka on. Vaihtoehtoisesti asia voidaan käsitellä myös vakuutuksenottajan, vakuutetun tai edunsaajan kotipaikan tuomioistuimessa silloinkin, kun se on muussa jäsenvaltiossa kuin vakuutuksenantajan kotipaikka. Lisäksi asetuksessa säädetään muun muassa siitä, että vastuuvakuutusta koskeva asia voidaan käsitellä sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko tapahtui.

Kuluttajasopimusta koskevissa asioissa lähtökohtana on, että kuluttaja voi nostaa kanteen elinkeinonharjoittajaa vastaan joko sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, tai kuluttajan kotipaikan tuomioistuimessa. Kuluttajaa vastaan nostettu kanne on käsiteltävä kuluttajan kotipaikan tuomioistuimessa.

Työsopimusta koskeva asia, jossa työnantaja on vastaajana, käsitellään sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, missä työnantajalla on kotipaikka. Vaihtoehtoisesti asia voidaan käsitellä toisessa valtiossa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä työntekijä tavallisesti työskentelee tai missä hän viimeksi työskenteli. Jos työntekijä tavallisesti työskentelee tai on työskennellyt usean valtion alueella, riita käsitellään sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä työntekijän palvelukseen ottanut toimipaikka sijaitsee tai sijaitsi.

Jos edellä mainituissa asioissa vakuutuksenantajan, kuluttajan sopimuskumppanin tai työnantajan kotipaikka on muualla kuin jäsenvaltiossa, tällaisen osapuolen sivuliik-

keen, agentuurin tai muun toimipaikan katsotaan perustavan osapuolelle kotipaikan, jos riita koskee toimipaikan toimintaa.

Asetuksessa on tiettyjä asiaryhmiä koskevia pakottavia määräyksiä siitä, minkä jäsenvaltion tuomioistuimessa asia on käsiteltävä. Asia, joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen tai, eräin poikkeuksin, kiinteistöä koskevaa vuokrasopimusta, käsitellään sen valtion tuomioistuimessa, jonka alueella kiinteistö sijaitsee. Samassa tuomioistuimessa voidaan käsitellä kiinteistöä koskevaan riitaan yhdistettynä samaa vastaajaa vastaan nostettu sopimusta koskeva kanne.

Oikeushenkilön pätevyyttä tai purkamista taikka sen toimielinten päätösten pätevyyttä koskevat asiat käsitellään sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, missä oikeushenkilöllä on kotipaikka. Julkiseen rekisteriin tehdyn merkinnän pätevyyttä koskeva asia käsitellään sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, missä rekisteriä pidetään. Asetuksessa on myös määräyksiä aineettomia oikeuksia koskevien rekisterimerkintöjen pätevyyttä koskevien asioiden käsittelypaikasta. Tuomion täytäntöönpanoa koskeva asia käsitellään sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, missä täytäntöönpano on tapahtunut tai tapahtuva.

Pääsäännön mukaan asianosaiset, jos ainakin yhdellä heistä on kotipaikka jäsenvaltiossa, voivat sopia, minkä jäsenvaltion tuomioistuimessa tai tuomioistuimissa syntynyt riita tai tietystä oikeussuhteesta vastaisuudessa syntyvät riidat on käsiteltävä. Toimivalta on yksinomainen, jolleivät asianosaiset ole toisin sopineet. Oikeuspaikkasopimus on tehtävä pääsäännön mukaan kirjallisesti.

Oikeuspaikkasopimuksella ei voida sivuuttaa asetuksen säännöksiä tuomioistuinten yksinomaisesta toimivallasta. Lisäksi prorogaatiosopimus voidaan tehdä vain rajoituksin, jos toinen osapuoli on tyypillisesti heikommassa asemassa.

Kuluttajasopimusta koskevissa asioissa oikeuspaikasta voidaan sopia vain, jos sopimus tehdään riidan syntymisen jälkeen tai jos sopimus antaa kuluttajalle laajemman oikeuden valita tuomioistuin kuin asetuksen määräykset. Lisäksi jos kuluttajan ja hänen sopimus-kumppaninsa kotipaikat sijaitsivat samassa jäsenvaltiossa oikeuspaikkasopimusta tehtäessä ja jos sopimuksen mukaan mainitun jä-

senvaltion tuomioistuin on toimivaltainen, sopimus on pätevä, jos sellainen jäsenvaltion lainsäädännössä hyväksytään. Vakuutusasioissa on vastaaventyypisiä rajoituksia oikeuspaikkasopimuksen tekemiselle.

Asetuksen työsopimusta koskevista toimivaltamääräyksistä voidaan sopimuksin poiketa vain, jos sopimus on tehty riidan syntymisen jälkeen tai sopimus antaa työntekijälle oikeuden nostaa kanteen myös muissa kuin asetuksessa mainituissa tuomioistuimissa.

Vaikka kanne nostettaisiin muussa kuin asetuksessa tarkoitettussa tuomioistuimessa, asia kuitenkin tutkitaan, paitsi jos vastaaja ei vastaa tai hän vain kiistää tuomioistuimen toimivallan. Tuomioistuimen on kuitenkin omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta, jos asia kuuluu yksinomaisesti toimivaltaiseen tuomioistuimeen.

Ruotsi

Ruotsissa riita-asioiden yleiset oikeuspaikkasäännökset ovat oikeudenkäymiskaaren (rättegångsbalk) 10 luvussa. Esimerkiksi perheoikeudellisissa laeissa on omia oikeuspaikkasäännöksiä. Oikeudenkäymiskaaren forumsäännökset ovat toissijaisia.

Ensimmäisen asteen yleisiä tuomioistuimia riita-asioissa ovat pääsäännön mukaan käräjäoikeudet (tingsrätt). Yleinen oikeuspaikka on vastaajan kotipaikka. Jos luonnollinen henkilö on väestörekisterissä, hänen kotipaikkansa on se, jossa hän oli kirjoilla edellisen vuoden marraskuun ensimmäisenä päivänä. Jollei hänellä ole tunnettua kotipaikkaa Ruotsissa tai ulkomailla, oikeuspaikka on se, missä hän oleskelee. Ruotsin ulkomailla oleskeleva tai tuntemattomassa paikassa oleskeleva kansalainen voidaan myös haastaa vastaamaan sinne, missä hänen viimeinen koti- tai oleskelupaikkansa on ollut. Rahavelkaa ja irtainta esinettä koskeva asia voidaan käsitellä myös siellä, missä vastaajan omaisuutta sijaitsee tai missä irtain esine on, jos hänellä ei ole tunnettua kotipaikkaa Ruotsissa.

Yksityis- ja julkisoikeudellisen yhteisön kotipaikka on se, missä hallitus sijaitsee, tai toissijaisesti se, mistä hallintoa johdetaan. Valtio vastaa siellä, missä valtion puhevaltaa käyttävä viranomainen sijaitsee. Elinkeinon-

harjoittaja vastaa myös siellä, missä hänen kiinteä toimipaikkansa sijaitsee.

Yleisen oikeuspaikan kanssa valinnaisia ovat velan tai muun sitoumuksen tekopaikan ja vahingonkorvausasioissa vahingon aiheuttaneen teon tekopaikan tai vahingon syntymispaikan käräjäoikeus. Oikeudenkäyntiasiamiehen palkkiota ja muuta oikeudenkäynnistä johtuvaa asiaa voidaan käsitellä siinä tuomioistuimessa, joka ensimmäisenä oikeusasteena tuomitsi asiassa. Kuluttajan kotipaikan käräjäoikeudessa voidaan käsitellä vähäiset kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan riidat.

Jäämistöä ja kuolinpesää koskevat asiat on käsiteltävä vainajan viimeisen kotipaikan käräjäoikeudessa. Avioliitosta ja osituksesta on säädetty yksinomaiset oikeuspaikat.

Kiinteistön sijaintipaikkakunnan käräjäoikeus on myös yksinomainen oikeuspaikka, jos riita koskee kiinteistön omistus- tai nautinto-oikeutta tai muuta vastaa asiaa. Kiinteistöforumissa on myös sallittua käsitellä asia, joka koskee kiinteistön maksamatonta kauppahintaa tai muuta läheisesti kiinteistöön liittyvää asiaa.

Jos asiassa on useita vastaajia, kanteet voidaan tutkia siinä tuomioistuimessa, jossa joku vastaajista olisi luvun mukaan velvollinen vastaamaan, jos kanteet on nostettu samanaikaisesti ja ne johtuvat olennaisesti samasta perusteesta. Jos asia on sellainen, että se on ratkaistava yhdellä tuomiolla useata vastaan, toimivaltainen on se tuomioistuin, jossa yksi heistä on velvollinen vastaamaan.

Vastakanne käsitellään pääkanteen yhteydessä. Sama pätee, milloin joku asianosaispiirin ulkopuolinen nostaa kanteen yhtä tai useampaa asianosaista vastaan kanteen vireillä olevan riidan kohteesta tai milloin asianosainen nostaa kolmatta vastaan vahingonkorvauskanteen tai muun seurannaiskanteen siltä varalta, että asianosainen häviää juttunsa.

Jo syntyneen riidan johdosta tai tietystä oikeussuhteesta mahdollisesti syntyvien riitojen varalta voidaan tehdä kirjallinen sopimus siitä, että asia käsitellään tietyssä tuomioistuimessa tai että asia saadaan käsitellä tietyssä tuomioistuimessa. Sopimuksella ei kuitenkaan sopia, että asia käsitellään muualla kuin

yksinomaisesti toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

Jos tuomioistuin huomaa asian vireille tulon yhteydessä, ettei se ole toimivaltainen asiaa tutkimaan, se voi siirtää asian toimivaltaiseen tuomioistuimeen, jos kantaja ei siirtoa vastusta eikä muutakaan estettä siirtämiselle ole.

Ylempi tuomioistuin ei saa tutkia asian ratkaisseen alemman tuomioistuimen alueellista toimivaltaa, ellei asianosainen saata toimivaltakysymystä muutoksenhaussa tutkittavaksi. Jos ylempi tuomioistuin katsoo, ettei alemmalla tuomioistuimella ollut toimivaltaa tutkia asiaa, se voi asianosaisen vaatimuksesta palauttaa asian toimivaltaiseen alempaan tuomioistuimeen. Jos useampi tuomioistuin on katsonut olevansa asiassa vailla toimivaltaa, mutta korkein oikeus katsoo, että joku niistä on toimivaltainen, korkein oikeus voi hakemuksesta osoittaa asian oikeaan tuomioistuimeen.

Norja

Norjassa oikeuspaikkaa koskevat yleiset säännökset sisältyvät riita-asioiden sovittelua ja oikeudenkäyntiä koskevan lain (lov om mekling og rettergang i sivile tvister eli tvis-teloven) 4 ja 15 lukuun. Säännökset ovat toissijaisia kansainvälisiin velvoitteisiin nähden. Myös muualla lainsäädännössä on oikeuspaikkasäännöksiä.

Riita-asioissa on pääsäännön mukaan ensimmäisenä oikeusasteena käräjäoikeus (tingrett). Yleisenä oikeuspaikkana toimii vastaajan kotipaikan tuomioistuin. Luonnollisen henkilön kotipaikka on hänen asuinpaikkansa. Yksityisoikeudellisen yhteisön tai yhteenliittymän kotipaikka on sillä paikkakunnalla, missä yhteisön yritysrekisteriin merkitty pääkonttori sijaitsee. Asia voidaan käsitellä myös ulkomaalaisen yhteisön sivukonttorin, agentuurin tai muu vastaavan toimipisteen sijaintipaikan tuomioistuimessa.

Valtion yleinen kotipaikka on Oslo ja kunnan se paikkakunta, missä päähallinto sijaitsee. Itsenäisillä julkisoikeudellisilla oikeushenkilöillä kotipaikaksi katsotaan se paikkakunta, missä hallitus sijaitsee. Jollei oikeushenkilön kotipaikka ratkea edellä olevien sääntöjen perusteella, kotipaikka määräytyy

sen mukaan, missä yhteisön puolesta haasteen vastaanottamiseen oikeutettu henkilö on.

Yleisen oikeuspaikan asemesta asia voidaan panna vireille myös eräissä asiaryhmittäin määräytyvissä erityisissä oikeuspaikoissa. Kiinteistöä koskeva asia voidaan käsitellä kiinteistön sijaintipaikkakunnan tuomioistuimessa. Jos asia koskee eri tuomioistuimen alueilla sijaitsevia kiinteistöjä, jokainen näistä tuomioistuimista on toimivaltainen.

Sopimusta koskeva asia voidaan käsitellä siellä, missä sopimus on täytetty tai olisi täytettävä. Työsuhdetta koskeva asia käsitellään siellä, missä työpaikka on tai missä työ tavallisesti tehdään.

Muusta kuin sopimuksesta johtuvaa vahingonkorvausta tai vakuutusyhtiöltä vaadittava korvausta koskeva asia voidaan käsitellä siellä, missä vahinko tapahtui tai missä seuraus ilmeni tai voisi ilmetä.

Jäämistöä ja kuolinpesää koskeva asia voidaan eräin poikkeuksin käsitellä vainajan viimeisen kotipaikan tuomioistuimessa.

Kuluttajan kotipaikan tuomioistuimessa voidaan käsitellä kuluttajansuojaa koskeva asia. Kantajan kotipaikan tuomioistuimessa voidaan käsitellä valtiota vastaan nostettu kanteet ja vakuutusyhtiötä vastaan nostettu kanne vakuutuskorvauksen saamiseksi.

Jolleivät edellä mainitut säännökset soveltu, mutta asialla on kuitenkin riittävä liittymä Norjaan, asia voidaan käsitellä Oslon kärjäoikeudessa tai siellä, missä vastaajalla on omaisuutta, jota voidaan käyttää vaatimuksen kattamiseen.

Kantajan samaa vastaajaa vastaan nostamat kanteet voidaan käsitellä siinä tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen tutkimaan jonkun kanteista, jos asiat voidaan pääosin käsitellä samanlaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä. Vastakanne voidaan käsitellä pääkanteen yhteydessä samoin edellytyksin.

Useita vastaajia vastaan nostettu kanteet voidaan käsitellä yhdessä, jos asia voidaan käsitellä pääosin samanlaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä ja jos asianosaiset eivät yhdessä käsittelyä vastusta tai kanteiden välillä vallitse sellainen yhteys, että ne tulee käsitellä samassa oikeudenkäynnissä. Samoilla edellytyksillä voidaan käsitellä asianosaisen oikeudenkäynnin ulkopuolista vas-

taan nostettu kanne, paitsi jos siitä aiheutuisi haittaa.

Oikeuspaikkasopimuksessa voidaan määrätä, missä tuomioistuimessa asia käsitellään. Lisäksi voidaan sopia, ettei asiaa saa käsitellä tietyssä tuomioistuimessa. Jos kuluttaja ja elinkeinoharjoittajat tekevät oikeuspaikkasopimuksen, jossa suljetaan pois laissa säädettyjä oikeuspaikkoja, sopimus on tehtävä kirjallisesti. Kuluttajaa ei sido ennen riidan syntymistä tehty oikeuspaikkasopimus.

Jos tuomioistuin katsoo, ettei se ole toimivaltainen käsittelemään asiaa, sen on siirrettävä asia toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Jos näitä on useita, kantaja saa valita, mihin toimivaltaiseen tuomioistuimeen asia siirretään. Asia jätetään tutkimatta vain, jos yksikään norjalainen tuomioistuin ei ole toimivaltainen. Asia voidaan siirtää asianosaisen pyynnöstä tai tuomioistuimen omasta aloitteestaan toimivaltaisesta tuomioistuimesta toiseen toimivaltaiseen tuomioistuimeen, jos se helpottaa asian käsittelyä.

Tanska

Tanskan yleiset oikeuspaikkasäännökset ovat oikeudenkäyntilain (retsplejeloven) 22 luvussa. Jos kansainvälisissä säädöksissä on määräyksiä oikeuspaikasta, noudatetaan niitä. Oikeuspaikoista on säädetty myös muualla lainsäädännössä.

Riita-asioiden ensimmäisenä oikeusasteena toimii pääsäännön mukaan byret-niminen tuomioistuin. Yleinen oikeuspaikka on vastaajan kotipaikan tuomioistuin. Luonnollisen henkilön kotipaikka on hänen asuinpaikkansa taikka toissijaisesti paikka, missä hän oleskelee. Jollei tällaista paikkaa ole, asia voidaan käsitellä siellä, missä hän on asunut tai oleskellut.

Yksityisoikeudellisella oikeushenkilöllä on kotipaikka siellä, missä pääkonttori sijaitsee. Toissijaisesti asia käsitellään siellä, missä oikeushenkilön hallituksen tai johdon jäsenillä on kotipaikka. Jolleivät mainitut säännökset sovellu tai jos asia koskee yksityistä elinkeinoharjoittajaa, asia käsitellään siellä, missä toimintaa harjoitetaan.

Kunnan kotipaikka on siinä tuomiopiirissä, missä päähallinto sijaitsee, ja valtion siellä,

missä valtion puhevaltaa käyttävä viranomainen on.

Kiinteistöä koskeva asia voidaan käsitellä kiinteistön sijaintipaikan tuomioistuimessa. Sopimusta koskeva asia voidaan käsitellä siellä, missä sopimus on tai olisi täytettävä. Säännös ei kuitenkaan koske pääsäännön mukaan rahavaatimuksen sisältäviä asioita. Vahingonkorvausta koskeva asia voidaan käsitellä siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä oikeudenloukkaus tapahtui. Kuluttajansuojaa koskeva asia voidaan käsitellä kuluttajan kotipaikan tuomioistuimesta, paitsi jos riita koskee elinkeinonharjoittajan kiinteästä myyntipaikasta ostettua esinettä.

Samaa vastaajaa vastaan ajettuja kanteita voidaan käsitellä siinä tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen tutkimaan yhden niistä, jos asiat voidaan käsitellä samanlaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä. Viimeksi mainitulla edellytyksellä voidaan myös vastakanteen tutkia pääkanteen yhteydessä.

Useat eri vastaajia nostettuja kanteita voidaan käsitellä yhdessä siinä tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen tutkimaan yhden niistä, jos asiat voidaan käsitellä samanlaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä ja jos kukaan asianosaisista ei vastusta yhdessä käsiteltäviä tai jos asioilla on sellainen yhteys, joka vaatii niiden käsittelemistä yhdessä. Vastaavilla edellytyksillä voidaan käsitellä oikeudenkäynnin ulkopuolista vastaan nostettu kanne.

Asianosaiset voivat sopia, missä tuomioistuimessa asia käsitellään. Kuluttajaa ei kuitenkaan sido etukäteen tehty oikeuspaikkasopimus.

Tuomioistuin tutkii toimivaltansa vain silloin, kun vastaaja käyttäessään ensi kerran puhevaltaa tekee väitteen toimivallan puuttumisesta. Jos tuomioistuin katsoo, ettei sillä ole asiassa toimivaltaa, sen on siirrettävä asia toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Jollei sellaista ole, asia jätetään tutkimatta.

Saksa

Saksassa riita-asioita käsittelevät ensimmäisenä oikeusasteena yleisinä tuomioistuimina käräjäoikeudet (Amtsgericht) ja osavaltion oikeudet (Landsgericht). Jälkimmäiset ovat yleisesti toimivaltaisia, kun taas ensiksi mainitut käsittelevät asioita, jotka on

niille erikseen osoitettu. Näitä ovat pienet riita-asiat (riidan kohteen arvo alle 5 000 euroa), huoneenvuokra-asiat ja eräät perheioikeudelliset asiat.

Yleisenä oikeuspaikkana luonnollisen henkilön ollessa vastaajana on hänen kotipaikkansa tuomioistuin. Toissijaisesti oikeuspaikka määräytyy oleskelupaikan mukaan ja, jollei tällaista ole, viimeisimmän kotipaikan mukaan. Oikeushenkilön kotipaikka määräytyy toimipaikan mukaan.

Sopimusta koskevat asiat voidaan käsitellä myös siellä, missä sopimus olisi täytettävä, jos osapuolet ovat oikeushenkilöitä. Vahingonkorvausta koskeva asia voidaan käsitellä siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä vahinko on tapahtunut.

Kiinteistöä koskeva asia on käsiteltävä kiinteistön sijaintipaikkakunnan tuomioistuimessa. Ehdottomia oikeuspaikkasääntöksiä on myös avioeroa, elatusta sekä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa.

Vain oikeushenkilöt voivat pätevästi tehdä oikeuspaikkasopimuksen. Pätevä sopimus syntyy pääsäännön mukaan vain silloin, kun se tehdään kirjallisesti riidan syntymisen jälkeen. Ehdottomia oikeuspaikkasääntöjä ei voida sopimuksella sivuuttaa.

Jos asia kuuluu tahdonvaltaiseen oikeuspaikkaan, tuomioistuimelle syntyy pääsäännön mukaan toimivalta, jos pääasiaan vastaan riitauttamatta tuomioistuimen toimivaltaa.

Itävalta

Itävallassa yleisiä tuomioistuimia riita-asioissa ovat piirituomioistuimet (Bezirksgericht) ja osavaltion tuomioistuimet (Landsgericht). Ensiksi mainitut ovat toimivaltaisia, jos riidan kohde on alle 10 000 euroa. Lisäksi tietyt asiaryhmät kuten eräät perheioikeudelliset asiat kuuluvat piirioikeuksien käsiteltäväksi. Osavaltion tuomioistuimet käsittelevät asiat, joissa riidan kohde on suurempi. Lisäksi niille on osoitettu tietyt asiatyypit, kuten kilpailuoikeudelliset ja immateriaalioikeuksia koskevat riidat.

Lähtökohtaisesti asia on pantava vireille vastaajana olevan luonnollisen henkilön kotitai asuinpaikan tuomioistuimessa. Oikeus-

henkilöä vastaan nostettava kanne on pääsäännön mukaan pantava vireille siellä, mihin toimipaikka on rekisteröity.

Valinnaisia oikeuspaikkoja ovat muun muassa kiinteistöä koskevassa riidassa kiinteistön sijaintipaikan tuomioistuin ja vahingonkorvausasiassa se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä vahingon aiheuttanut teko tehtiin. Sopimuksesta johtuvia riitoja voidaan eräin poikkeuksin käsitellä siellä, missä sopimus olisi täytettävä. Yksinomaisia oikeuspaikkoja on muun muassa perheoikeudellisissa asioissa.

Jollei asia kuuluu yksinomaisesti toimivaltaiseen tuomioistuimeen, asianosaiset voivat sopimuksin määrätä yhden tai useamman tuomioistuimen toimivaltaiseksi tai sulkea muuten toimivaltaiselta tuomioistuimelta toimivallan pois. Eräissä asiaryhmissä kuten kuluttajansuojaa koskevissa asioissa ei oikeuspaikasta voida sopia.

Ranska

Yleisiä ensimmäisen asteen riita-asioita käsitteleviä tuomioistuimia ovat vähäisten asioiden tuomioistuin (tribunal d'instance), joka käsittelee yksityisten välisiä vähäisiä riitoja sekä eräitä muita asiatyyppejä kuten huonevuokra- ja holhousasioita, ja alioikeus (tribunal de grande instance), joka käsittelee suuremmat riita-asiat. Alioikeus käsittelee myös perheoikeudellisia asioita sekä kiinteistöä koskevia riitoja. Kauppatuomioistuin (tribunal de commerce) käsittelee elinkeinonharjoittajien tai liikeyritysten välisiä riitoja.

Yleisenä oikeuspaikkana on vastaajan kotipaikan tuomioistuin. Luonnollista henkilöä vastaan kanne nostetaan siellä, missä on hänen koti- tai asuinpaikkansa. Oikeushenkilön kotipaikka ratkeaa lähtökohtaisesti pääkonttorin sijaintipaikan mukaan, mutta myös toimipaikan tuomioistuin voi olla toimivaltainen.

Yleisen oikeuspaikan kanssa valinnaisia ovat muun muassa kiinteistön sijaintipaikkakunnan tuomioistuin kiinteistöriidoissa, sopimuksen täyttämisaikakunnan tuomioistuin ja elatusapuasioissa kantajan kotipaikan tuomioistuimessa. Ehdottomia oikeuspaikkoja ovat muun muassa vainajan viimeinen kotipaikka

jäämistöasioissa ja omaisuuden sijaintipaikka vuokraa koskevissa asioissa. Avioeroasiat on käsiteltävä perheen asuinpaikan tuomioistuimessa. Jos puoliset kuuluvat eri oikeuspaikkoihin, asia käsitellään siellä, missä lapset asuvat. Jollei lapsia ole, asia käsitellään vastaajan kotipaikan tuomioistuimessa.

Oikeuspaikkaa koskevat säännökset ovat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta ehdottomia. Oikeuspaikkasopimukset ovat eräin hyvin vähäisin poikkeuksin mitättömiä.

Belgia

Belgiassa riita-asioita käsittelevät alioikeudet (tribunal de première instance) sekä rauhantuomioistuimet (justice de paix). Viimeksi mainittujen toimivaltaan kuuluvat vähäarvoiset asiat, joita ei ole osoitettu muualla käsiteltäväksi. Tietyissä asioissa rauhantuomioistuimilla on yksinomainen toimivalta. Näitä asioita ovat muun muassa vuokraa ja elatusapua koskevat riidat. Kauppatuomioistuin (tribunal de commerce) käsittelee muun muassa elinkeinonharjoittajien välisiä riitoja sekä vekseliin ja juoksevaan velkakirjaan perustuvat riidat.

Lähtökohtana on, että kantaja voi vapaasti valita, missä tuomioistuimessa hän panee asian vireille. Yleensä kanne nostetaan vastaajana olevan luonnollisen henkilön kotipaikan tuomioistuimessa. Jos vastaajana on oikeushenkilö, sen kotipaikka määräytyy sen perusteella, mistä hallintoa johdetaan.

Joissain tapauksissa kantaja ei voi valita sitä, missä tuomioistuimessa asia käsitellään. Esimerkiksi avioeroasiat on käsiteltävä viimeisen yhteisen kodin sijaintipaikan tai vastaajan kotipaikan tuomioistuimessa. Työsopimusta koskeva riita on käsiteltävä oikeushenkilön liiketoiminnan sijaintipaikkakunnan tuomioistuimesta. Nämäkään oikeuspaikkasäännökset eivät ole täysin pakottavia, koska riidan syntymisen jälkeen asianosaiset voivat sopia, missä tuomioistuimessa asia käsitellään. Toimivalta on vain oikeuspaikkasopimuksen osoittamalla tuomioistuimella.

Jotkin oikeuspaikkasäännökset ovat täysin pakottavia. Esimerkiksi konkurssituomioistuin on se kauppatuomioistuin, jonka alueella konkurssiin haettavan elinkeinonharjoittajan

liiketoimipaikka tai oikeushenkilön pääkonttori sijaitsee.

Espanja

Riita-asioissa ensimmäisenä oikeusasteena toimivat alioikeudet (Juzgado de Primera Instancia) sekä joillain paikkakunnilla rauhan-tuomioistuimet (Juzgado de Paz), joilla on toimivalta vain hyvin pieniarvoisissa riidoissa.

Toimivaltainen tuomioistuin on se alioikeus, jonka tuomiopiirissä on vastaajana olevan luonnollisen henkilön kotipaikka tai sen puuttuessa asuinpaikka. Jollei tällaista ole, toimivaltaisista ovat vastaajan oleskelupaikan tai viimeisen asuinpaikan alioikeus. Viime kädessä asia voidaan panna vireille kantajan kotipaikan alioikeudessa.

Työnantaja ja ammatinharjoittajia vastaan nostettavat kanteet voidaan nostaa kaikissa niissä alioikeuksissa, joiden tuomiopiirissä toimintaa harjoitetaan. Oikeushenkilöä vastaan voidaan nostaa kanne myös kaikissa niissä tuomioistuimissa, jonka alueella kanteen perustava tilanne tai oikeussuhde syntyi tai jonka alueella vaikutukset ilmenevät. Edellytyksenä lisäksi on, että oikeushenkilöllä on tuomiopiirissä toimipaikka tai edustaja.

Alueelliset toimivaltasäännökset ovat valtaosin pakottavia. Joissain asiaryhmissä on kuitenkin osoitettu kaksi tai harvemmin useampi vaihtoehtoinen tuomioistuin. Esimerkiksi jäämistöä koskevat riidat käsitellään joko vainajan viimeisen kotipaikan tuomioistuimessa tai siinä alioikeudessa, jonka tuomiopiirin alueella on suurin osa jäämistöä. Lapsen huoltoa, holhousta tai elatusapua koskevat asiat voidaan käsitellä joko lapsen tai vastaajan asuinpaikan tuomioistuimessa, jos vanhemmat asuvat eri tuomiopiireissä. Muuten asia käsitellään vanhempien kotipaikan tuomioistuimessa. Avioeroa koskevat asiat käsitellään puolisoitten asuinpaikan tuomioistuimessa tai tällaisen puuttuessa viimeisen yhteisen asuinpaikan tai toisen puolison asuinpaikan tuomioistuimessa.

Kiinteistöä koskevat asiat käsitellään kiinteistön sijaintipaikan alioikeudessa. Yleisiä sopimusehtoja koskeva kanne käsitellään kantajan kotipaikan tuomioistuimessa.

Oikeuspaikkasopimuksen tekemahdollisuudet ovat varsin rajalliset. Pakottavia oikeuspaikkasäännöksiä ei voida sopimuksin kiertää, eikä sopimusta voida tehdä, jos asiaa käsitellään tuomioistuimessa suullisesti. Kulluttajansuojaa koskevia asioita varten ei voida tehdä oikeuspaikkasopimusta.

2.3 Nykytilan arviointi

Voimassa olevat oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun sisältyvät oikeuspaikkaa koskevat säännökset eivät enää vastaa nykyaikaisen oikeudenkäyntimenettelyn asettamia vaatimuksia. Ne oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännökset, jotka ovat säilyneet alkuperäisessä, vuoden 1734 lain mukaisessa muodossaan, ovat suurelta osalta myös tosiasiallisesti menettäneet merkityksensä ja jääneet soveltamatta. Tällaisina säännöksinä voidaan pitää erityisesti 5, 12, 16—20 §:n säännöksiä, jotka koskevat eräitä nyky-yhteiskunnan kannalta epäolennaisia yksittäistapauksia kuten kaupungissa markkinoiden aikana tai muulloin tehtyä kauppaa ja nykyisin muiden viranomaisten kuin käräjäoikeuksien toimivaltaan kuuluvia maa-, vesi-, kaivos- ja rakennusoikeudellisia asioita. Tämän lisäksi eräät alkuperäiset säännökset, varsinkin asiayhteyteen perustuvia oikeuspaikkoja koskevat 6 ja 7 §, ovat aiheuttaneet oikeuskäytännössä tulkintaongelmia. Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännöksiä on tosin useilta osiltaan muutettu ja tarkistettu. Kuitenkin nämä muutokset on toteutettu erillisuudistuksina, minkä johdosta säännöstö on muodostunut varsin epäyhtenäiseksi.

Voimassa olevassa laissa ei säädetä kattavasti siitä, missä on nostettava kanne yksityisoikeudellista tai julkisoikeudellista oikeushenkilöä vastaan. Myöskään ei ole yleisiä säännöksiä siitä, milloin riita on ylipäätään tutkittavissa jossain Suomen tuomioistuimessa. Ongelmana on pidetty sitä, että suomalaisten tuomioistuinten kansainvälinen toimivalta on vanhastaan katsottu varsin laajaksi. Erityisesti vastaajan kannalta on arveluttavaa ja jopa kohtuutonta, että suomalainen tuomioistuin olisi toimivaltainen käsittelemään asian, jolla on vain hyvin vähäinen liittymä Suomeen.

Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännösten vanhentuneisuutta ja aukollisuutta tosin paikkaavat ne lukuisat yksittäiset oikeuspaikkaa koskevat säännökset, jotka on otettu aineellisia yksityisoikeudellisia kysymyksiä sääntelevään lainsäädäntöön. Kuitenkin nämä säännökset on säädetty yksittäisten aineellisoikeudellisten lainuudistusten yhteydessä, eri ajankohtina ja siten vailla yhtenäistä ja yhdenmukaista suunnittelua.

Useissa tapauksissa ei näytä olleen perusteltua syytä sille, että yksittäiset säännökset on sijoitettu erityislainsäädäntöön sen sijaan, että ne olisi otettu oikeuspaikkaa koskevaan oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Lisäksi monessa tapauksessa erillislainsäädännön oikeuspaikkasäännökset eivät juuri lainkaan eroa oikeudenkäymiskaaren yleisistä säännöksistä, jolloin tällaisten erillissäännösten tarpeellisuus on kyseenalaista.

Eräät erillislainsäädäntöön sisältyvät oikeuspaikkasäännökset koskevat myös niin yleisiä ja verrattain suuria asiaryhmiä, että niiden ottamista oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun jo tämän vuoksi voitaisiin pitää perusteltuna. Näin on esimerkiksi eräiden perheoikeudellisia asioita koskevien oikeuspaikkasäännösten osalta.

Eräät oikeuspaikkaa koskevat erillislainsäädännön yksittäiset säännökset ovat aiheuttoman monimutkaisia tai poikkeavat vakiintuneista oikeudenkäyntimenettelyä koskevista peruseräiteistä. Erillislainsäädäntöön sisältyvät oikeuspaikkasäännökset eivät aina selkeästi osoita, onko kysymyksessä oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännösten ohella käytettävissä oleva valinnainen oikeuspaikka vai syrjäyttääkö tällainen erillissäännös oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun sisältyvät oikeuspaikkasäännökset. Tulkintaongelmia voi aiheutua myös siitä, onko kysymys tahdonvaltaisesta oikeuspaikasta, josta asianosaiset voivat sopia toisin, vai ehdottomasta oikeuspaikasta, jonka osalta tällaista määräämisvaltaa ei ole.

Asianosaisten ja myös tuomioistuinten kannalta erillislainsäädäntöön otetut oikeuspaikkasäännökset ovat lisäksi epähavainnollisia. Erillislainsäädäntöön hajautettujen oikeuspaikkasäännösten löytäminen usein varsin laajasta, lukuisia säännöksiä sisältävästä laista voi aiheuttaa käytännössä vaikeuksia

asianosaisille, asianajajille ja tuomioistuimille. Useimmat erillislainsäädäntöön otetuista oikeuspaikkasäännöksistä voidaan korvata oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun otettavilla ja soveltamisalaltaan yleisemmillä säännöksillä.

Nykyiset oikeuspaikkasäännökset ovat joskus myös tarpeettoman joustamattomia, josta saattaa aiheutua asianosaiselle oikeudenmenetyksiä. Laissa on myös sellaisia ehdottomia oikeuspaikkoja, joille ei ole osoitettavissa asiallisia perusteita yhteiskunnallisen ja oikeudellisen kehityksen vuoksi. Myös siitä, että asian siirtäminen toiseen tuomioistuimeen on mahdollista vain muutoksenhakuasteesta alempaan tuomioistuimeen, voi seurata oikeudenmenetyksiä asianosaiselle.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Esityksen tavoitteet

Esityksen keskeisimpänä tavoitteena on uudistaa oikeuspaikkasäännökset niin, että ne muodostavat johdonmukaisen, joustavan ja tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden. Pyrkimyksenä on turvata asianosaisten määräämisvalta ja sopimusvapaus, jollei tyypillisesti heikomman osapuolen suoja muuta vaadi. Joustavan sääntelyn turvaamiseksi ehdottomia oikeuspaikkasäännöksiä ehdotetaan otettavaksi lakiin vain painavista syistä. Lainsäädännön selkeyden turvaamiseksi tärkeimmät forumsäännökset keskitettäisiin oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun.

Oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun otettaisiin entistä kattavammat säännökset toimivaltakysymyksen käsittelemisestä tuomioistuimessa. Oikeudenmenetysten ja muiden haittojen välttämiseksi sallittaisiin asian siirtäminen toimivaltaa vailla olevasta käräjäoikeudesta toimivaltaiseen käräjäoikeuteen ja rajoitettaisiin muutoksenhakutuomioistuimen valtaa tutkia, oliko alemmalla tuomioistuimella alueellinen toimivalta asiassa.

Yhä enenevässä määrin kaupankäyntiä ja muuta toimintaa harjoitetaan sähköisissä tietoverkoissa. Oikeuspaikkasäännöksiä muotoiltaessa on pyritty siihen, että säännökset soveltuisivat tällaisesta toiminnasta aiheutuviin riitoihin. Toimivaltaperusteet ovat

yleensä sellaisia henkilöön liittyviä seikkoja, jotka ovat sovellettavissa riippumatta siitä, missä muodossa riidan kannalta olennaista toimintaa on harjoitettu.

Esityksessä ei ehdoteta muutettavaksi sitä voimassa olevan lain perusratkaisua, että yleisenä oikeuspaikkana on vastaajan kotipaikan kärjäoikeus. Lisäksi on edelleen yleisen oikeuspaikan kanssa kilpailevia valinnaisia oikeuspaikkoja eräissä asiatyypeissä. Lainsäädännössä olisi edelleen sekä tahdonvaltaisia että ehdottomia forumsäännöksiä.

Erityisesti tarvittavan asiantuntemuksen turvaamiseksi tiettyjä asiaryhmiä ovat vain jotkin kärjäoikeuksista toimivaltaisia käsittelemään. Kysymys on näissä tapauksissa pikemminkin tuomioistuimen asiallista toimivaltaa kuin alueellista toimivaltaa koskevasta sääntelystä. Esimerkiksi maa- ja merioikeudellisia asioita käsittelee vain osa kärjäoikeuksista. Vastaavaa sääntelyä on lisäksi muun muassa immateriaali- ja maksukyvyttömyysasioissa. Näihin säännöksiin ei ehdoteta muutoksia.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Yleistä

Oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun keskitettäisiin tärkeimmät riita- ja hakemusasioita koskevat oikeuspaikkasäännökset. Säännöksiä myös yhdenmukaistettaisiin. Luvussa olisi myös säännös toissijaisista oikeuspaikoista, jotka olisivat käytettävissä, jollei asiaa voitaisi tutkia tavanmukaisessa oikeuspaikassa. Oikeuspaikkasäännökset olisivat lähtökohtaisesti tahdonvaltaisia. Perhe- ja perintöoikeudellisia asioita koskevat säännökset olisivat kuitenkin edelleen pakottavia. Tällaisissa asioissa on usein asianosaisena vajaavaltaisia. Usein asian kannalta olennaista selvitystä hankkii tietyn paikkakunnan hallintoviranomainen ja muutenkin näyttö on helpoiten vastaanotettavissa ehdottoman oikeuspaikan osoittamassa tuomioistuimessa.

Muualla laissa olevat alueellista toimivaltaa koskevat säännökset kumottaisiin siltä osin kuin sovellettavaksi tulisivat OK 10 luvussa olevat yleiset oikeuspaikkasäännökset. Perhe- ja holhousoikeutta sekä kuluttajan-

suoja koskeviin lakeihin otettaisiin selventävät viittaussäännökset OK 10 lukuun. Luvun ulkopuoliseen lainsäädäntöön jäisi sellaisia oikeuspaikkasäännöksiä, joissa on kansainvälisten velvoitteiden vuoksi tai muusta syystä aiheellista poiketa OK 10 luvussa omaksutuista ratkaisuista.

Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännökset olisivat toissijaisia. Jos muualla kansallisessa tai Euroopan yhteisön lainsäädännössä taikka kansainvälisissä sopimuksissa olisi OK 10 luvusta poikkeavia säännöksiä tai määräyksiä, noudatettaisiin niitä. OK 10 luvun toissijaisuus koskisi luvun toimivaltasäännösten lisäksi myös toimivaltakysymyksen käsittelyssä noudatettavaa menettelyä.

Yleinen oikeuspaikka

Jollei toisin olisi säädetty, alueellisesti toimivaltainen kärjäoikeus määräytyisi vastaajan mukaan. Luonnollista henkilöä vastaan esitetty vaatimus tutkittaisiin hänen kotipaikkansa tai vakituisen asuinpaikkansa kärjäoikeudessa. Yksityisoikeudellisen tai julkisoikeudellisen oikeushenkilön yleinen oikeuspaikka olisi puolestaan oikeushenkilön rekisteröidyn kotipaikan kärjäoikeus tai vaihtoehtoisesti se kärjäoikeus, jonka tuomiopiirissä oikeushenkilön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan. Valtion yleinen oikeuspaikka määräytyisi sen valtion viranomaisen mukaan, joka käyttää asiassa valtion puhevaltaa. Valtion viraston tai laitoksen kotipaikan tuomioistuin olisi myös joissain tapauksissa yleinen oikeuspaikka.

Erityiset oikeuspaikat

Joissain asiaryhmissä olisi yleisen oikeuspaikan kanssa valinnaisia oikeuspaikkoja. Kantajan kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan tuomioistuin voisi tutkia valtiota tai elatusapuvollista taikka kuluttajan elinkeinonharjoittajaa vastaan esittämän vaatimuksen. Mainitussa oikeuspaikassa voitaisiin tutkia myös eräät vakuutusta tai vahingonkorvausta koskevat asiat. Kiinteää omaisuutta koskevat riidat voitaisiin tutkia sen sijaintipaikkakunnan kärjäoikeudessa. Lisäksi OK 10 luvussa säädettäisiin toimipaikkaa, vahingonkorvaus- tai työsopimusriitaa kos-

kevistä oikeuspaikoista sekä asiayhteyteen perustuvista oikeuspaikoista.

Eräät asiat olisi edelleen tutkittava OK 10 luvun mukaisissa ehdottomissa oikeuspaikoissa. Näitä asioita olisivat avioeroa, isyyttä, lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta taikka tällaisesta asiasta annetun päätöksen täytäntöönpanoa, holhousta tai lapseksiottamista koskevat asiat. Jäämistöä ja kuolinpesää koskevat asiat tutkittaisiin vainajan viimeisen kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan kärjäoikeudessa.

Oikeuspaikkasopimus

Kirjallisella oikeuspaikkasopimuksella voitaisiin sopia, että jo syntynyt tai mahdollisesti syntyvä riita-asia voidaan käsitellä tai on käsiteltävä muussa kuin lain osoittamassa oikeuspaikassa. Sopia voitaisiin myös siitä, ettei asiaa saa käsitellä nimetyssä tuomioistuimessa.

Pätevää oikeuspaikkasopimusta ei kuitenkaan voitaisi tehdä, jos asia kuuluu ehdottomaan oikeuspaikkaan. Lisäksi tyypillisesti heikomman osapuolen suojaksi olisi laissa eräitä rajoituksia tehdä kuluttajan, työntekijän taikka elatusapua vaativan tai saajan oikeutta rajoittavia oikeuspaikkasopimuksia.

Toimivallan tutkiminen ja asian siirtäminen

Muuhun kuin ehdottomaan oikeuspaikkaan kuuluva asia voitaisiin tutkia muussakin kuin lain tai oikeuspaikkasopimuksen osoittamassa kärjäoikeudessa, jos vastaaja vastaa kanteeseen eikä riitautu tuomioistuimen toimivaltaa käyttäessään ensi kertaa puhevaltaansa. Ehdottomaan oikeuspaikkaan kuuluva, muussa kuin lain osoittamassa oikeuspaikassa vireille pantu asia olisi tuomioistuimen jätettävä omasta aloitteestaan tutkimatta.

Hovioikeus saisi muutoksenhaussa tutkia kärjäoikeuden alueellisen toimivallan vain silloin, kun toimivallan puuttumisesta on tehty väite kärjäoikeudessa ja siitä annettusta ratkaisusta haetaan muutosta. Myös korkeimman oikeuden oikeutta tutkia alemman tuomioistuimen alueellista toimivaltaa koskeva kysymys rajoitettaisiin.

Jos kärjäoikeus katsoisi, ettei se ole toimivaltainen tutkimaan asiaa, sen tulisi pää-

säännön mukaan siirtää asia kantajan tai hakijan suostumuksella toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Tällaisissa tapauksissa myös ylempien tuomioistuinten tulisi pääsäännön mukaan siirtää asia toimivaltaiseen alempaan tuomioistuimeen.

Kansainvälinen toimivalta

Suomen tuomioistuin olisi lähtökohtaisesti toimivaltainen tutkimaan kansainvälisluonteisen asian, jos sillä on OK 10 luvussa tarkoitettu liittymä Suomeen. Jos kuitenkin liittymä perustuisi kuluttajan kotipaikkaan tai vakituiseen asuinpaikkaan taikka asiayhteyteen tai toissijaisia oikeuspaikkoja koskevista säännöksestä ilmenevään seikkaan, Suomen tuomioistuin ei olisi toimivaltainen, jos sen antamalla ratkaisulla ei olisi riittävää oikeudellista merkitystä tai jos asia olisi tarkoituksenmukaisempaa käsitellä toisen valtion tuomioistuimessa. Jos kuitenkin toisessa valtiossa noudatettava menettely tai sovellettava lainsäädäntö olisi Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen, Suomen tuomioistuin olisi toimivaltainen, vaikka asian käsittely olisikin tarkoituksenmukaisempaa toisen valtion tuomioistuimessa.

4 Esityksen vaikutukset

Esitykseen sisältyvän lainsäädännön voimaansaattamisella ei ole suoranaisia organisatorisia vaikutuksia. Esityksen ei myöskään voida odottaa vaikuttavan tuomioistuinten käsiteltäväksi tulevien asioiden kokonaismäärään. Esityksen voidaan kuitenkin jossain määrin olettaa vaikuttavan siihen, miten eri asiat jakautuvat kärjäoikeuksien kesken. Tästä voi myös seurata muutoksia siihen, missä määrin eri asioita tulee muutoksenhaun kautta ohjautumaan eri hovioikeuksiin.

Esityksen voidaan olettaa vähentävän jossain määrin tuomioistuinten työmäärää, koska tuloksettomien tutkimattajättämisspäätöksiin päättyvien oikeudenkäyntien määrä tulee vähenemään. Tästä aiheutuvat säästöt eivät kuitenkaan ole täsmällisesti arvioitavissa.

Esityksessä ehdotetaan, että kanne valtiota vastaan olisi pääsäännön mukaan tutkittavissa myös kantajan yleisessä oikeuspaikassa.

Tästä voi aiheutua jossain määrin lisäkuluja valtiolle, koska valtiota edustava virkamies voi joutua matkustamaan muualla sijaitsevalle istuntopaikalle. Toisaalta valtio usein palkkaa oikeudenkäyntiasiamiehen edustajakseen. Näissä tapauksissa ei lisäkustannuksia juurikaan pitäisi syntyä, koska asiamies voidaan valita niiden asiamiesten piiristä, jotka harjoittavat ammattiaan kantajan kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan kärjäoikeudessa. Lisäksi lainsäädännössä on jo laajalti sallittua kanteen tutkiminen kantajan kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan kärjäoikeudessa. Siksi voidaan olettaa, että valtiolle aiheutuvat lisäkustannukset jäävät merkityksettömiksi. Kärjäoikeuksien lukumäärä on ehdotettu vähennettäväksi kahteenkymmeneenseitsemään.

Esityksen voidaan olettaa parantavan asianosaisten asemaa aiempaa selkeämmän ja joustavamman sääntelyn vuoksi. Kun vain harvat oikeuspaikkasäännökset olisivat ehdottomia, kun kärjäoikeuksilla olisi mahdollisuus siirtää asia toimivaltaiseen kärjäoikeuteen ja kun ylempi tuomioistuin ei aina tutkisi alemman tuomioistuimen toimivaltaa, asianosaisten asema paranee useissa tapauksissa. Lopulliset oikeudenmenetykset, jotka aiheutuvat kanteen vireillepanosta väärässä tuomioistuimessa, tullevat vähenemään. Vastaavasti myös asianosaisten maksettavaksi koituvat oikeudenkäyntikulut tullevat vähenemään, kun tutkimattajättämispäätöksiä tai asian palauttamista alempaan oikeuteen puuttuvan alueellisen toimivallan vuoksi koskevia päätöksiä tehtänee entistä vähemmän. Mahdollisuus nostaa kante valtiota vastaan kantajan kotipaikan kärjäoikeudessa vähentää hänelle aiheutuvia kuluja ja riskiä siitä, että valtion monitahoisen organisaation vuoksi asia pantaisiin vireille väärässä tuomioistuimessa.

5 Asian valmistelu

Riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyä koskevia kokonaisuudistuksia koskevia ehdotuksia tehtiin useita viime vuosisadalla. Ehdotuksiin sisältyi myös ehdotuksia oikeuspaikkasäännösten uudistamisesta. Nämä ehdotukset eivät johtaneet lainsäädäntötoimen-

piteisiin. Oikeuspaikkasäännösten uudistamista valmisteltiin oikeusministeriössä 1990-luvulla, mutta lopullista mietintöä ei jätetty.

Oikeuspaikkasäännösten uudistamista jatkettiin vuonna 2007 asetetussa oikeusministeriön sisäisessä työryhmässä. Valmistelun aikana työryhmä järjesti kuulemistilaisuuden, jonne kutsuttiin edustajat työministeriöstä, korkeimmasta oikeudesta, Helsingin ja Vaasan hovioikeuksista, Espoon, Helsingin, Tampereen, Turun ja Vantaan kärjäoikeuksista, Kuluttajavirastosta, Helsingin oikeusaputoimistosta, Suomen Asianajaliitosta ja Suomen Yrittäjistä sekä professorit Erkki Havansi, Antti Jokela ja Juha Lappalainen. Tilaisuudessa oli edustettuina yhdeksän eri tahoa. Lisäksi työryhmälle toimitettiin neljä kirjallista lausumaa.

Työryhmän mietintö on julkaistu (Riita-asioiden oikeuspaikkasäännösten uudistaminen, oikeuspaikkatyöryhmän mietintö, oikeusministeriön työryhmämietintö 2007:15). Mietinnöstä pyydettiin lausunnot oikeusministeriön oikeushallinto-osastolta ja kansainväliseltä yksiköltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työministeriöltä, valtionvarainministeriöltä, ympäristöministeriöltä, eduskunnan oikeusasiamieheltä, valtioneuvoston oikeuskanslerilta, korkeimmalta oikeudelta, Helsingin, Itä-Suomen, Kouvolan, Rovaniemen, Turun ja Vaasan hovioikeuksilta, Espoon, Helsingin, Jyväskylän, Kuopion, Lappeenrannan, Oulun, Rovaniemen, Tampereen, Turun ja Vantaan kärjäoikeuksilta, Kuluttajavirastolta, Helsingin ja Oulun oikeusaputoimistoilta, Julkiset Oikeusavustajat ry:ltä, Suomen Asianajaliitolta, Suomen Lakimiesliitto ry:ltä, Suomen Tuomariliitto ry:ltä, Elinkeinoelämän keskusliitto EK:lta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöltä, Suomen Kuluttajaliitolta, Suomen Yrittäjiltä sekä professori Erkki Havansilta, professori Antti Jokelalta ja professori Juha Lappalaiselta.

Lausuntoa pyydettiin yhteensä 39 taholta. Lausuntoja annettiin 25 ja lisäksi annettiin yksi mietinnöstä laadittu muistio. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä (oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2008:5).

Lausunnoissa pidettiin oikeuspaikkasäännösten uudistamista tarpeellisena ja esitystä yleisesti onnistuneena. Eniten lausunnoissa käsiteltiin kysymystä toimivaltaa vailla ole-

valle käräjäoikeudelle ehdotettua mahdollisuutta siirtää asia toimivaltaiseen käräjäoikeuteen sekä muutoksenhakutuomioistuimille esitettyä rajoitusta tutkia käräjäoikeuden alueellista toimivaltaa. Valtaosa lausunnonantajista piti työryhmän ehdotuksia näistä kysymyksistä perusteltuina.

Lausunnoissa esitetyt muutosehdotukset on otettu huomioon. Esityksen lopullinen valmistelu on tehty oikeusministeriössä virkistyönä.

6 Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys uudeksi vakuutusyhtiölaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 13/2008), jossa esitetään muutettavaksi muun muassa ulkomalaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain (398/1995) 74 §:ää. Mainittua pykälää koskee myös jäljempänä käsiteltävä 18. lakiehdotus.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Oikeudenkäymiskaari

10 luku Oikeuspaikasta riita-asioissa

Yleinen oikeuspaikka

1 §. Pykälässä säädettäisiin luonnollisen henkilön yleisestä oikeuspaikasta. Luonnollista henkilöä vastaan esitettävä vaatimus tutkittaisiin lähtökohtaisesti käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä hänellä on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

Voimassa olevan oikeuden säännökset yleisestä riita-asioiden oikeuspaikasta on otettu oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:n 1 momenttiin. Pääsäännön mukaan velasta tai muusta henkilöä koskevasta riita-asiasta on haastettava siihen oikeuteen, jonka piirissä haastettavan koti ja asuinpaikka on. Momenttia tulkitaan yleensä niin, että toimivaltainen tuomioistuin on vastaajan kotipaikan käräjäoikeus. Toissijaisesti toimivaltainen on tapaamispaikan tuomioistuin tai sen paikkakunnan tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä henkilöllä on omaisuutta.

Yliseurooppalaisena ja jopa yleismaailmallisena sääntönä voidaan pitää sitä, että ensisijaisesti alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin on vastaajan kotipaikan tuomioistuin. Säännön taustalla ovat vastaajan oikeusturvaa ja puolustautumismahdollisuuksia koskevat näkökohdat. Ei ole perusteita poiketa tästä säännöstä säädettävässä laissakaan. Tämä sääntö on otettu myös Bryssel I –asetukseen ja Luganon yleissopimukseen. Erona kuitenkin voimassa olevaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:n 1 momenttiin on se, että vaihtoehtoisena toimivaltaperusteena mainitussa asetuksessa ja yleissopimuksessa kotipaikan ohella voi olla asuinpaikka. Bryssel II a –asetuksessa asuinpaikka on tärkein toimivaltaperuste.

Toisin kuin voimassa olevan oikeuden mukaan riita-asiain yleinen oikeuspaikka määräytyisi kahden vaihtoehtoisen toimivaltaperusteen pohjalta. Riita-asia pannaan vireille luonnollista henkilöä vastaan joko siinä tuo-

mioistuimessa, jonka tuomiopiirissä hänellä on kotipaikka (*domicile*), taikka siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä hänellä on vakituinen asuinpaikka (*habitual residence*).

Uudemmissa EU-säädöksissä, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa n:o 1896/2006 eurooppalaisesta maksamismääräysmenettelystä ja asetuksessa n:o 861/2007 vähäisistä vaatimuksista, on omaksuttu termi vakituinen asuinpaikka. Kysymys ei kuitenkaan ole asiallisesta muutoksesta vaan siitä, että termi *habitual residence* on käännetty asuinpaikan asemesta vakituiseksi asuinpaikaksi. Tässä omaksutuilla termeillä ei ole vaikutusta siihen, miten vastaavanlaisia termejä tulkitaan lainvalintaa koskevissa kansainvälisen yksityisoikeuden instrumenteissa.

Muutoksella pyrittäisiin paitsi yhdenmu-kaistamaan sääntely kansainvälisten instrumenttien kanssa myös ennustettavuuteen. Esimerkiksi Suomessa työskentelevällä tai opiskelevalla voi olla kotipaikka toisessa valtiossa ja Suomessa vakituinen asuinpaikka. Vakituinen asuinpaikka perustaa kiinteämmän liittymän tuomioistuimeen kuin esimerkiksi se, joissain tapauksissa lain tuntema, mutta mahdollisesti sattumanvarainen seikka, missä henkilö tavataan. Bryssel I –asetuksessa ja Luganon yleissopimuksessa pidetään tapaamiseen perustuvaa toimivaltaa kohtuuttomana, eikä jäsenvaltio saa perustaa siihen tuomioistuimensa toimivaltaa jäsenvaltiossa asuvaa henkilöä vastaan. Vastaavasti on mahdollista, että Suomessa pysyvästi asuvala suomalaiselle ei voida osoittaa kotipaikkaa, mutta hänellä on vakituinen asuinpaikka.

Vaikka yleensä henkilöllä olisi vain kotipaikka, muutos lisäisi myös joustavuutta, koska joissain tapauksissa olisi mahdollista valita kahdesta toimivaltaisesta tuomioistuimesta. Vastaava sääntely ulotettaisiin yleisen oikeuspaikan lisäksi erityisiin ja toissijaisiin oikeuspaikkoihin.

Luonnollisella henkilöllä olisi kotipaikka sillä paikkakunnalla, jossa hän asuu ja olosuhteista voidaan päätellä, että hänen tarkoituksenaan on asua siellä pysyvästi. Ratkaise-

vaa on siis vastaajan tarkoitus tosiasiallisesti asua tietyllä paikkakunnalla joko pysyvästi tai ainakin toistaiseksi, ennalta määräämättömän ajanjakson ajan. Tilapäinen ja lyhytkestoiseksi tarkoitettu asuminen paikkakunnalla ei vielä muodosta henkilölle kotipaikkaa.

Luonnollisella henkilöllä olisi vakituinen asuinpaikka sillä paikkakunnalla, jossa hän tosiasiallisesti asuu ja jossa hänen tavantoinen elinympäristönsä on. Vakituinen asuinpaikka määräytyy yksinomaaisesti tosiasiallisesti vallitsevien, ulkonaisesti havaittavien seikkojen pohjalta. Jotta henkilöllä voitaisiin katsoa olevan vakituinen asuinpaikka tietyllä paikkakunnalla, edellytetään asumiselta tiettyä pysyvyyttä. Lyhytkestoinen oleskelu tietyllä paikkakunnalla esimerkiksi lomanvieton, yksittäisen työtehtävän suorittamisen tai koulutuksen yhteydessä ei riitä perustamaan vakituista asuinpaikkaa siellä. Jos kuitenkin henkilö esimerkiksi opiskelee toisella paikkakunnalla kolmevuotista tutkintoa ja asuu viikonloput puolisonsa kanssa toisella paikkakunnalla, voi opiskelupaikkakunta olla vakituinen asuinpaikka ja jälkimmäinen kotipaikka. Vastaavasti jos eläkeläinen asuu kesäkauden, puolet vuodesta kesämökillä ja muun ajan talviasunnossa toisella paikkakunnalla, voi ensiksi mainittu olla kesäkaudella vakituinen asuinpaikka ja jälkimmäinen kotipaikka.

Kotikunta on kotikuntalaissa (201/1994) määritelty siten, että siinä on piirteitä sekä kotipaikan että vakituisen asuinpaikan käsitteestä. Kotikuntalailla on käytännössä huomattava merkitys ratkaistaessa, mikä on henkilön kotipaikka. Väestörekisteriin merkitty kotikunta luo oletettaman henkilön yleisestä oikeuspaikasta. Määritettäessä henkilön kotipaikkaa tai vakituista asuinpaikkaa väestötietojärjestelmään merkitty kotikunta ei kuitenkaan ole muodollisesti sitova. Kotipaikan ja vakituisen asuinpaikan määrittämisen kannalta ratkaisevia ovat kussakin tapauksessa vallitsevat tosiasialliset olosuhteet. Henkilön kotipaikka voi siis poiketa rekisteriin merkitystä kotikunnasta.

Suomessa asuvaan ulkomaalaiseen sovelletaan samoja oikeudenkäymiskaaren toimivaltasäännöksiä esimerkiksi yleisen oikeuspaikan osalta kuin täällä asuviin Suomen kansa-

lasiin. Vajaavaltaisen vastaajan yleinen oikeuspaikka määräytyy hänen oman kotipaikkansa tai vakituisen asuinpaikkansa perusteella, eikä siis holhoojan tai muun laillisen edustajan yleisen oikeuspaikan mukaan.

Jollei luonnolliselle henkilölle voida osoittaa kotipaikkaa tai vakituista asuinpaikkaa, toissijaisista oikeuspaikoista säädetään jäljempänä 18 §:ssä.

2 §. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan ensinnäkin säädettäväksi yhtiön, yhdistyksen, säätiön ja muun yksityisoikeudellisen yhteisön taikka yhteenliittymän yleisestä oikeuspaikasta. Vaihtoehtoisina toimivaltaperusteina olisivat rekisteriin merkitty kotipaikka taikka tosiasiallinen hallintopaikka.

Voimassa olevan lain säännöksistä ilmenevien periaatteiden nojalla osakeyhtiön taikka muun yhtiön tai yhteisön yleinen oikeuspaikka on se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä sijaitsee yhtiön rekisteriin merkitty kotipaikka tai jonka tuomiopiiristä käsin avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön toimintaa kaupparekisterin mukaan johdetaan. Tätä periaatetta sovelletaan myös yhdistyksiin, säätiöihin ja muihin yksityisoikeudellisiin oikeushenkilöihin.

Ehdotetun 2 §:n mukaan yhteisön kotipaikan käräjäoikeus on edelleen yhteisön yleinen oikeuspaikka. Osakeyhtiöllä, osuuskunnalla ja muilla kaupparekisterilaissa (129/1979) mainituilla oikeushenkilöillä on sääntömääräinen kotipaikka, joka on mainittu säännöissä tai yhtiöjärjestyksessä ja joka on merkitty kaupparekisteriin. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön rekisteritietoihin sisällytetään maininta kunnasta, josta toimintaa johdetaan.

Kaupparekisteriä pitää patentti- ja rekisterihallitus. Se pitää myös yllä rekistereitä aatteellisista yhdistyksistä ja säätiöistä rekisteriä, joihin merkitään näistä oikeushenkilöistä muun ohella kotipaikkatiedot. Lisäksi laivanisännistöyhtiön kotipaikka on merilain (674/1994) 21 luvun 3 §:n mukaan aluksen kotipaikka. Alusrekisterilain (512/1993) 9 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan rekisteriin merkitään aluksen kotipaikka. Alusrekisteriä pitävät lain 4 §:n mukaan merenkululaitos ja Ahvenanmaan lääninhallitus. Jollei suomalaista alusta ole merkitty rekisteriin, sen kotipaikka on merilain 1 luvun 4 §:n mu-

kaan omistajan kotipaikka tai, jos hän ei asu Suomessa, Helsingin kaupunki.

Joillain yhteisöllä kuten edellä mainituilla avoimella yhtiöllä ja kommandiittiyhtiöllä ei ole varsinaista kotipaikkaa. Tällaisen yhteisön yleisen oikeuspaikan on määrädyttävä muun toimivaltaperusteen kuin rekisteröidyn kotipaikan nojalla.

Yhteisö voi periaatteessa täysin vapaasti nimetä rekisteriin merkittävän kotipaikan, jolloin toisaalta yhteisön sääntömääräinen kotipaikka ja toisaalta yhteisön tosiasiallinen toimipaikka saattavat sijaita eri puolilla maata. Merkintä voi olla tosiasioita vastaamaton jopa siksi, että yhteisö haluaa hankaloittaa sitä vastaan mahdollisesti nostettavien kanteiden käsittelyä. Riita-asia voi siten tulla käsiteltäväksi tuomioistuimessa, jonka tuomiopiiriin vastaajalla ei ole eikä ehkä edes ole ollut mitään asiallista yhteyttä. Kuitenkin asia on tällaisissa tapauksissa yleensä tarkoituksenmukaisinta käsitellä siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä liiketoimintaa harjoitetaan.

Mainituilla perusteilla säännökseen ehdotetaan otettavaksi kotipaikan ohelle vaihtoehtoinen toimivaltaperuste, jonka mukaan asia tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä yhteisön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan. Vastaava tosiasialliseen hallintoon perustuva toimivaltaperuste sisältyy myös konkurssilain 7 luvun 2 §:ään.

Yhteisön hallintoa hoidetaan yleensä siellä, missä sen pääkonttori tai muu kiinteä toimipaikka sijaitsee. Toimivaltainen voi kuitenkin olla myös tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä yhteisön hallitus pääsääntöisesti koontuu tai toimitusjohtaja hoitaa tehtäviään. Jos avoimella yhtiöllä tai kommandiittiyhtiöllä ei ole kiinteää toimipaikkaa, toimivaltainen voi olla sen paikkakunnan tuomioistuin, jonka tuomiopiiristä käsin yhtiömies hoitaa yhtiön asioita.

Yhteisöjä koskevaan lainsäädäntöön jäisi edelleen tuomioistuimen toimivaltaa koskevia erityissäännöksiä. Osuuskuntalain (1488/2001) 23 luvun 1 §:ssä osoitetaan valinnaisia oikeuspaikkoja tiettyjen korvauskanteiden varalta. Myös yhdistyslain (503/1989) 42 ja 46 §:ssä on toimivaltasäännöksiä yhdistystä koskevien erityiskysymysten kuten yhdistyksen lakkauttamisen osalta.

Osakeyhtiölain (624/2006) 24 luvun 1 §:ssä säädetään osakeyhtiölakiin perustuvien riitojen oikeuspaikasta.

Ulkomaisten yhteisöjen yleinen oikeuspaikka määräytyisi käsillä olevan pykälän nojalla, mikäli yhteisön hallintoa hoidetaan Suomessa, vaikka yhteisön kotipaikka olisi-kin toisessa valtiossa. Sillä seikalla, miten yhteisön yleinen oikeuspaikka mahdollisesti määräytyisi yhteisön kotipaikan valtion lain mukaan, ei ole merkitystä ratkaistaessa Suomen tuomioistuimen alueellista toimivaltaa. Bryssel I –asetuksen 59 artiklassa ja Luganon yleissopimuksen 53 artiklassa on omaksuttu vastaava periaate määriteltäessä kansainvälistä toimivaltaa. Lisäksi ulkomaista yhteisöä vastaan voitaisiin nostaa kanne sen Suomessa sijaitsevan toimipaikan tuomioistuimessa jäljempänä ehdotetun 3 §:n mukaisesti.

Kaupparekisteriin merkitään myös yksityistä elinkeinonharjoittajaa koskevat tiedot. Yksityinen elinkeinonharjoittaja ei kuitenkaan ole tässä pykälässä tarkoitettu oikeushenkilö. Elinkeinoharjoittamisesta johtuva riita-asia kuuluisi lähtökohtaisesti 1 §:n nojalla elinkeinonharjoittajan kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan käräjäoikeuteen.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi myös julkisyhteisön yleisestä oikeuspaikasta riita-asioissa. Kuntaa tai muuta julkisoikeudellista oikeushenkilöä kuin valtiota vastaan ajettavassa riita-asiasa toimivaltainen on käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä julkisyhteisöllä on kotipaikka tai jonka tuomiopiirissä julkisyhteisön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan.

Kuntaa vastaan esitetty vaatimus tutkittaisiin käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kunnan puhevaltaa käyttävä viranomainen hoitaa kunnan hallintoa. Kuntalain (365/1995) 23 §:n 1 momentin mukaan kunnan puhevaltaa käyttää kunnanhallitus, jollei johtosäännössä määrätä toisin. Käytännössä kunnan yleinen oikeuspaikka on helposti selvitettävissä, koska käräjäoikeuden tuomiopiirinä on oikeudenkäymiskaaren 3 luvun 1 §:n mukaisesti yksi tai useampi kunta. Kuntayhtymän perussopimuksessa on kuntalain 78 §:n mukaan mainittava kotipaikka. Kuntayhtymän puhevaltaa tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa käyttää perussopimuksessa ilmoitettu kuntayhtymän toimielin.

Julkisyhteisöön kuuluvien itsehallinnollisten organisaatioiden kuten Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkkokunnan samoin kuin niiden seurakuntien itsehallinnosta ja sen järjestämisestä on säädetty erikseen lailla. Uskonnonvapauslain (453/2003) 10 §:n mukaan uskonnollisen yhdyskunnan yhdyskuntajärjestykseen tulee sisältyä ilmoitus siitä, mikä Suomen kunta on yhdyskunnan kotipaikka. Lain 15 §:n mukaan patenti- ja rekisterihallitus pitää yllä rekisteriä uskonnollisista yhdyskunnista.

Pykälän 2 momentin mukaan valtiota vastaan esitettävä vaatimus tutkittaisiin käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä valtion laitoksella tai virastolla on kotipaikka taikka valtion puhevaltaa käyttävä viranomaisen sijaitsee. Säännös vastaisi asiallisesti nykytilaa.

Viranomaisen toimivaltaa koskevat säädökset osoittavat, missä asioissa ja miten laajoin valtuuksin viranomaisen toimii valtion puolesta sen toimielimenä. Toimialallaan viranomaisen voi myös käyttää julkisyhteisön puhevaltaa. Puhevallan käyttäminen käsittää valtion edustamisen tuomioistuimissa esiintymällä kantajana tai vastaajana oikeudenkäynnissä.

Valtion puhevaltaa käyttävä viranomaisen sijaitsee yleensä siellä, missä viranomaisen kiinteä sijaintipaikka, pääkonttori tai muu vastaavanlainen toimipaikka on. Valtion puhevaltaa yleisviranomaisina käyttävät lääninhallitukset, joiden toimipaikoista määrätään valtioneuvoston päätöksessä läänin alueista sekä lääninhallituksen toimipaikoista ja nimistä (121/1997).

Valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) 17 §:n mukaan liikelaitos kantaa ja vastaa valtion puolesta sekä valvoo valtion etua ja oikeutta tuomioistuimissa liikelaitosta koskevissa asioissa. Liikelaitoksen kotipaikka on kaupparekisterilain 13 b §:n mukaan merkittävä ilmoitettava rekisterinpitäjälle rekisteriin merkittäväksi. Valtion laitoksen tai viraston kotipaikka saattaa olla myös laissa säädetty.

Julkishallinnon ja yksityisoikeudellisten yhteisöjen väliin sijoittuu ryhmä välilliseen julkishallintoon kuuluvia itsenäisiä oikeushenkilöitä, joiden yleinen oikeuspaikka määräytyisi 1 momentin mukaisesti. Tällaisia ovat esimerkiksi eräät itsenäiset laitokset, ku-

ten Kansaneläkelaitos, Suomen Pankki ja Kunnallinen eläkelaitos. Suomen pankista annetun lain (214/1998) 29 §:n ja kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 23 §:n mukaan riita-asiat, joissa kyseiset laitokset ovat vastaajina, käsittelee Helsingin käräjäoikeus. Nämä selventävät säännökset ehdotetaan jätettäväksi lakiin. Julkisoikeudellisen oikeushenkilön kotipaikka on saatettu yksilöidä myös lainsäädännössä.

Julkisoikeudellisia yhdistyksiä ovat muun muassa Suomen asianajajaliitto ja Raha-automaattiyhdistys. Näistä noudatettaisiin, mitä muusta julkisoikeudellisesta oikeushenkilöstä kuin valtiosta säädettäisiin.

Voimassa olevassa oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 21 a §:ssä säädetään siitä, missä tutkitaan vaatimus oikeushenkilön tuomitsemisesta rikoslain 9 luvussa tarkoitettuun yhteisöosakkoon. Koska tällaista rikosoikeudellisesta asiaa koskevasta oikeuspaikasta on riittävät säännökset ROL 4 luvussa, ei vastaavasta säännöstä ole aihetta ottaa säädettävään oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun.

Valinnaiset oikeuspaikat

3 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi toimipaikan oikeuspaikasta. Pykälän mukaan asia voidaan panna vireille toimipaikan sijaintipaikkakunnan tuomioistuimessa, milloin kysymyksessä on vastaajana olevan oikeushenkilön sivuliikkeen, osaston, edustuston tai muun sellaisen toimipaikan taikka yksityisen elinkeinonharjoittajan toimipaikan toiminnasta johtuva asia. Ehdotettu pykälä vastaisi pääosin voimassa olevaa oikeutta.

Toimipaikan oikeuspaikkaa koskeva säännös sisältyy voimassa olevan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:n 2 momenttiin. Sen mukaan jos joku harjoittaa muualla kuin kotipaikallaan maanviljelystä, tehdasliikettä, kauppa erityisessä myyntihuoneistossa tai muuta liikettä, niin kannetta sitoumuksesta, joka on välittömästi tehty sitä liikettä varten, saadaan ajaa siellä, missä liikettä harjoitetaan tai on harjoitettu. Vastaajan elinkeinotoiminnan osalta on vaadittu, että sen on oltava suhteellisen itsenäistä ja tiettyssä määrin pysyvää.

Toimipaikkoja olisivat muun muassa sivuliikkeet, osastot ja edustustot. Toimipaikan

käsitteelle olisi ominaista, että se olisi emoyhtiön toisella paikkakunnalla sijaitseva jatke. Toimipaikalla tulee olla edellytykset neuvotella ja käyttää päätösvaltaa emoyhtiön puolesta.

Toimipaikan käsitteeseen kuuluisi edelleen jonkinasteinen pysyvyys. Tällaista ei ole esimerkiksi silloin, kun henkilö liikkuu paikkakunnalta toiselle erilaisten tapahtumien mukaan ja myy irtainta omaisuutta väliaikaiselta myyntikojulta. Toisaalta yksistään se, että myyntihuoneiston vuokrasopimus on solmittu vain lyhyeksi ajaksi, ei estäisi nostamatta kannetta sen paikkakunnan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä huoneisto on.

Yksityisen elinkeinonharjoittajan toimipaikka eroaisi edellä käsitellyistä toimipaikoista siinä, että se voi olla itsenäinen päätoimipaikka. Esimerkiksi jos toisella paikkakunnalla kotipaikan omaava maanviljelijä myy tuotteitaan kuluttajille suoraan maatilaltaan, kaupasta johtuva riita voidaan käsitellä maatilalla sijaintipaikkakunnan käräjäoikeudessa. Vaihtoehtona olisi käsitellä riita maanviljelijän kotipaikan käräjäoikeudessa edellä ehdotetun 1 §:n nojalla.

Riita-asian on johdettava sivuliikkeen tai muun toimipaikan toiminnasta. Toimipaikan toiminnan ja riita-asian välillä on osoitettava olevan riittävän läheinen liityntä. Toimipaikan toimintaa koskevia asioita ovat ensinnäkin riidat, jotka ovat toimipaikan varsinaiseen hallintoon liittyviä sopimukseen perustuvia tai niihin perustumattomia oikeuksia ja velvoitteita. Tällaisia ovat esimerkiksi riidat, jotka koskevat toimipaikan vuokrasopimusta tai liittyvät toimipaikassa työskentelevän henkilökunnan palkkaamiseen toimipaikan hallinnon toimesta. Toiseksi toimintaa koskevia ovat sellaisiin velvoitteisiin liittyvät riidat, joihin toimipaikka on sitoutunut yhtiön nimissä. Esimerkiksi jos pankin sivukonttori on myöntänyt lainan, voidaan sivukonttorin oikeuspaikassa käsitellä lainasta johtuva riita, vaikka pankin pääkonttori sijaitsee toisen käräjäoikeuden tuomiopiirissä (KKO 1982 II 196).

Asian vireillepano toimipaikan käräjäoikeudessa ei rajoittuisi vain yksityisoikeudellisiin yhteisöihin, joiden toimintaa harjoitetaan sivuliikkeessä tai muussa toimipaikassa 2 §:ssä tarkoitettuna paikkakunnan ulkopuolel-

la. Säännöstä voitaisiin soveltaa myös silloin, kun vastaajana on julkisyhteisö, jolla on toimipaikka muulla kuin 2 §:ssä tarkoitettuna paikkakunnalla. Jos esimerkiksi toisella paikkakunnalla sijaitsevalla yliopistolla on erillinen koulutusyksikkö Vaasassa, kanne maksun saamiseksi Vaasan toimintaa varten toimitetuista ja maksamattomista tietokoneista voitaisiin nostaa myös Vaasan käräjäoikeudessa.

Ehdotettuja säännöksiä sovellettaisiin ulkomaisen yhteisön tai elinkeinonharjoittajan sivuliikkeen tai muun toimipaikan osalta, vaikka tällä ei ole 1 tai 2 §:ssä tarkoitettua yleistä oikeuspaikkaa Suomessa. Edellytyksenä on, että toimipaikan toiminnan ja riita-asian välillä on edellä esitetyllä tavalla riittävän läheinen liityntä. Vastaavat säännökset tai määräykset sisältyvät Bryssel I -asetuksen 5 artiklan 5 kohtaan ja Luganon yleis-sopimuksen 5 artiklan 5 kohtaan.

Ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain 74 §:n mukaan ulkomaisen vakuutusyhtiön Suomessa harjoittamaa vakuutusliikettä koskeva riita-asia, jossa yhtiö on vastaajana, voidaan panna vireille yhtiön täällä olevan edustuston sijaintipaikan tuomioistuimessa. Jäljempänä 18. lakiehdotuksessa esitetään mainitun 74 §:n muuttamista siten, että siitä poistettaisiin tarpeettomina oikeuspaikkaa koskevat määräykset.

4 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, että valtiota vastaan esitetty vaatimus voidaan tutkia myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kantajalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Valtiolla tarkoitetaan Suomen valtiota. Oikeuspaikka olisi valinnainen 2 §:ssä tarkoitettuna oikeuspaikan kanssa.

Pykälä olisi soveltamisalaltaan yleinen. Kaikki riita-asiat, joissa vastaajana olisi valtio, voitaisiin tutkia kantajan yleisessä oikeuspaikassa, jollei erikseen toisin ole säädetty. Merkitystä ei olisi sillä, onko kantajana luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Myöskään luonnollisen henkilön kansalaisuudella ei ole merkitystä säännöksen soveltuvuuden kannalta.

Kuitenkaan ne näkökohdat, jotka puoltavat toimivallan perustamista oikeushenkilön hallintopaikan käräjäoikeudelle, eivät sovellu tapauksiin, joissa oikeushenkilö on kantajana ja valtio vastaajana. Siksi vaihtoehtoisena oi-

keuspaikkana olisi vain oikeushenkilön kotipaikan käräjäoikeus. Toisaalta avoimella yhtiöllä tai kommandiittiyhtiöllä ei ole kotipaikkaa. Kanne valtiota vastaan voitaisiin kuitenkin nostaa vastuunalaisen yhtiömiehen yleisessä oikeuspaikassa, koska tällaisella henkilöllä on lähtökohtaisesti yleinen kelpoisuus edustaa yhtiötä ja koska yhtiön ja yhtiömiehen vastuut samastetaan.

Säännöksen soveltaminen edellyttää, että kantajalla on 1 tai 2 §:ssä tarkoitettu kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka Suomessa. Oikeuspaikan määräytyminen on perusteltua kytkeä johonkin suhteellisen pysyvään olosuhteeseen, joka on yleensä myös helposti todistettavissa. Ei olisi yleiseltä kannalta tarkoituksenmukaista, että esimerkiksi hyvin lyhyt oleskelu Suomessa antaisi kantajalle mahdollisuuden nostaa kanteen oleskelupaikkansa käräjäoikeudessa. Kantajalla on kuitenkin aina mahdollisuus saada asia tutkituksi 2 §:n osoittamassa käräjäoikeudessa.

Vastaavaa yleissäännöstä ei ole voimassa olevassa laissa, mutta valtiota vastaan nostettu kanne voidaan tutkia kantajan kotipaikkakunnan käräjäoikeudessa joidenkin erityisten forumsäännösten nojalla. Vahingonkorvauslain 7 luvun 4 §:n ja eräissä jäljempänä ehdotetun 7 §:n 2 momentin osoittamissa tapauksissa sekä syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista maksettavasta korvauksesta annetun lain (422/1974) 5 §:n 2 momentin mukaan korvausta voidaan vaatia valtiolta kantajan kotipaikan alioikeudessa. Lisäksi voidaan mainita rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentti ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 45 §:n 2 momentti. Jos valtio toimii elinkeinonharjoittajana, jäljempänä ehdotettavan 5 §:n mukaan valtiota vastaan nostettava, kuluttajansuojaa koskeva kanne voidaan käsitellä kantajana olevan kuluttajan kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan tuomioistuimessa. Lisäksi työsopimusta koskeva asia voi saattaa tulla työntekijänä olevan kantajan kotipaikan tai sitä lähellä sijaitsevan käräjäoikeuden tutkittavaksi valtion ollessa työnantajana vastaaja.

Pykälän tarkoituksena on parantaa kantajan asemaa silloin, kun vastaajana on valtio. Tämä on perusteltua etenkin silloin, kun kantajana on luonnollinen henkilö tai tällaiseen rinnastettava oikeushenkilö. Kuten edellä

2 §:n perusteluista ilmenee, valtion organisaatio on varsin hajautettu. Joissain tapauksissa voi olla vaikea varmasti tietää, mikä on se valtion viranomainen, joka käyttää asiassa valtion puhevaltaa ja jonka mukaan yleinen oikeuspaikka määräytyy. Siksi on tarpeen antaa kantajalle mahdollisuus saada asia tutkituksi hänen tuomioistuimessaan. Valtio pystyy yksityistä henkilöä paremmin kantamaan oikeudenkäynnin rasitukset. Ehdotetun pykälän vaikutukset valtionalouteen jäisivät edellä yleisperusteluissa esitetyillä perusteilla oletettavasti merkityksettömiksi.

5 §. Pykälän mukaan kuluttaja voisi panna hänen ja elinkeinonharjoittajan välisen, kuluttajansuojalainsäädäntöön perustuvan riidan vireille myös siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kuluttajalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Säännös vastaisi kuluttajansuojalain 12 luvun 1 d §:n 2 momenttia. Saman sisältöinen säännös on myös asuntokauppalain (843/1994) 7 luvun 4 §:ssä. Vakuutusopimuslain (543/1994) 74 §:n mukaan kanne vakuutuksenantajaa vastaan voidaan nostaa myös kantajan kotipaikan tuomioistuimessa. Säännökset ovat pakottavia siten, ettei niistä saa poiketa kuluttajan vahingoksi.

Vastaavantyyppinen kuluttajasopimusta koskevan asian vireille panemista kuluttajan kotipaikan tuomioistuimessa koskeva säännös on myös Bryssel I -asetuksen 16 artiklassa ja Luganon yleissopimuksen 14 artiklassa.

Pykälä koskisi edelleen kaikkia sellaisia kuluttajansuojaa koskevia riita-asioita, joissa kantaja on kuluttajan asemassa ja vastaaja elinkeinonharjoittajan asemassa. Kuluttajansuojalain 1 luvussa määritellään kuluttaja ja elinkeinonharjoittaja sekä säädetään lain soveltamisalasta. Vastaavia säännöksiä on myös asuntokauppalain 1 luvussa.

Riidan on liityttävä kulutushyödykkeen hankintaan tai käyttöön. Säännöksen alaisuuteen kuuluvat siis muutkin kuin kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisestä sopimuksesta syntyneet vaatimukset. Voimassa olevan säännöksenkään kannalta merkitystä ei ole sillä, onko kysymyksessä sopimussuhteeseen perustuva riita vai muunlainen riita-asia.

Kuluttajansuojalain 12 luvun 1 d §:n 2 momentti ja asuntokauppalain 7 luvun 4 §

ehdotetaan muutettavaksi viittaussäännöksiksi. Vakuutuslainsäädännön 74 § ehdotetaan kumottavaksi. Kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan mahdollisuutta tehdä oikeuspaikkasopimus rajoitettaisiin jäljempänä 19 §:ssä.

6 §. Pykälässä säädettäisiin työsopimusta koskevan asian käsittelypaikasta, joka olisi valinnainen vastaajan yleisen oikeuspaikan kanssa. Lisäksi työsopimusta koskeva riita voisi tulla käsiteltäväksi 3 §:ssä tai 4 §:ssä tarkoitettussa tuomioistuimessa pykälissä mainituin edellytyksin.

Työsopimusta koskevalla asialla tarkoitetaan paitsi työsopimukseen myös yleissitovaan työehtosopimukseen perustuvia kanteita. Pykälä koskisi myös sellaisia muita työehtosopimukseen perustuvia riitoja, jotka eivät kuulu työtuomioistuimen käsiteltäväksi.

Pykälän ensimmäisen virkkeen mukaan työsopimusta koskeva asia voitaisiin tutkia kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirin alueella työ tavanmukaisesti tehdään. Mainittu kärjäoikeus olisi toimivaltainen riippumatta siitä, paneeko asian vireille työntekijä vai työnantaja.

Ehdotettu pykälä vastaisi pääasiallisesti voimassa olevaa OK 10 luvun 1 §:n 3 momenttia, jonka mukaan työntekijän ja työnantajan välisestä työsopimuksesta, työurakasta tai palvelussopimuksesta johtuvat riidat voidaan käsitellä myös sen paikkakunnan alioikeudessa, missä työ on suoritettu tai sopimus tehtiin.

Pykälän toinen virke tulisi sovellettavaksi silloin, kun työtä ei tehdä tavanmukaisesti samalla paikkakunnalla. Tällaisissa tapauksissa työntekijällä olisi oikeus nostaa kanne kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä työntekijänsä palvelukseen ottanut työnantajan toimipaikka sijaitsee. Sijaintipaikka ratkaisi toisin sanoen työsopimuksen tekemishetken mukaan. Toimipaikka voi pääkonttorin ohella olla esimerkiksi sivuliike tai edustusto. Työnantajalla ei olisi oikeutta panna asiaa vireille toimipaikkansa sijaintipaikan tuomioistuimessa.

Pykälän toinen virke vastaa Bryssel I –asetuksen 19 artiklan säännöstä. Lisäksi oikeuspaikkasopimusta koskevassa 19 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että sopimuksin ei voitaisi pääsääntöisesti rajoittaa työntekijän oikeutta nostaa kanne lain mukaan toimivaltaisessa

tuomioistuimessa. Rajoitus vastaisi asiallisesti Bryssel I –asetuksen 21 artiklaa.

Työlainsäädäntöön jäisi erityisiä forum-säännöksiä, jotka koskevat muun muassa merimiehiä, lähetettyjä työntekijöitä ja palkkaturvaa.

7 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että asia, joka koskee muuhun kuin sopimussuhteeseen perustuvaa vahingonkorvausta, voidaan tutkia myös kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vahingon aiheuttanut toimi suoritettiin tai laiminlyöty toimi olisi ollut suoritettava taikka vahinko ilmeni.

Säännös vastaa osittain vahingonkorvausoikeudellisen yleislain eli vahingonkorvauslain 7 luvun 4 §:n 1 momentin 1. virkettä, jonka mukaan julkisyhteisöä vastaan voidaan nostaa kanne mainituissa kärjäoikeuksissa. Vastaavanlaisia säännöksiä on myös vahingonkorvausta koskevissa erityislaeissa. Vahingon tapahtumapaikan tuomioistuin on korvausasioissa toimivaltainen myös Bryssel I –asetuksen 5 artiklan ja Luganon sopimuksen 5 artiklan mukaan. Sääntelyn yhdenmukaisuuden vuoksi ja siksi, että tarvittava näyttö on usein parhaiten saatavissa mainituissa oikeuspaikassa, tekopaikan tai vahingon ilmenispaikan tuomioistuin ehdotetaan yleisesti toimivaltaiseksi muuhun kuin sopimussuhteeseen perustuvassa vahingonkorvausasiassa.

Ehdotettu momentti olisi tahdonvaltainen ja valinnainen vastaajan yleisen oikeuspaikan kanssa. Vahingonkorvausasia voisi tulla tutkittavaksi myös edellä 3 §:ssä tarkoitettussa toimipaikan sijaintipaikkakunnan tuomioistuimessa. Valtiota vastaan ajettava korvauskanne voitaisiin edellä ehdotetun 4 §:n nojalla tutkia myös kantajan kotipaikan tuomioistuimessa. Tämä vastaa vahingonkorvauslain 7 luvun 4 §:n 1 momentin viimeistä virkettä.

Pykälän 2 momenttiin koottaisiin ne vahingonkorvaus- tai vakuutuslainsäädännön lakeihin sisältyvät säännökset, joiden nojalla mainittuihin lakeihin perustuvat kanteet voidaan tutkia myös kantajan yleisessä oikeuspaikassa. Tältä osin viitataan edellä 6 §:n perusteluihin. Mainitut lait ovat liikennevakuutuslaki, potilasvahinkolaki, tuotevastuulaki, laki ympäristövahinkovakuutuksesta ja raideliikennevastuulaki. Vakuutuskorvausta koskeva asia voidaan edellä käsitellyn 5 §:n nojalla

tutkia kantajan yleisessä oikeuspaikassa, jos kuluttaja vakuutuksenottajana on kantajana ja elinkeinonharjoittaja vakuutuksenantajana on vastaajana. Myös 3 §:ssä tarkoitettu toimipaikan tuomioistuimien voi olla toimivaltainen.

8 §. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että kiinteää omaisuutta koskeva asia voidaan käsitellä myös siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kiinteä omaisuus on. Termit kiinteä omaisuus ja kiinteistö, joilla tarkoitetaan tässä samaa asiaa, on ymmärrettävä pykälässä tekniseksi termiksi, jolla ei aina tarkoiteta samaa kuin esineoikeudellisissa jaotteluissa.

Voimassa olevan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 14 ja 19 §:n mukaan kiinteistöasiat kuuluvat kiinteistön sijaintipaikkakunnan alioikeuden käsiteltäväksi. Toimivalta on yksinomainen. Lisäksi kiinteistöforumin asema on niin vahva, että se syrjäyttää toisen ehdottoman oikeuspaikan, jäämistöforumin (KKO 1989:152).

Bryssel I –asetuksen ja Luganon yleissopimuksen mukaan kiinteää omaisuutta koskevat esineoikeudelliset tai kiinteän omaisuuden vuokraamisesta syntyneet riidat on erästä vähäistä poikkeusta lukuun ottamatta käsiteltävä kiinteistön sijaintivaltion tuomioistuimessa. Sääntelyn taustalla ovat valtion suvereniteettinäkökohdat. On luontevaa, että esimerkiksi tietyn valtion alueella olevien kiinteistöjen omistusoikeudesta päättää kyseisen valtion tuomioistuimien. Tällaisilla näkökohdilla ei ole kuitenkaan vastaavaa merkitystä harkittaessa sitä, mikä tietyn valtion tuomioistuimista kiinteistöä koskevan riidan käsittelee.

Kiinteistöforumin ehdottomuutta voidaan puoltaa kirjaamiseen ja todistelun liittyvillä seikoilla. Ensiksi mainitulle ei tosin voi antaa merkitystä nykyisen valtakunnallisen kiinteistörekisterin käyttöön ottamisen jälkeen, mutta todistelunäkökohdilla on merkitystä, jos kiinteistöllä suoritetaan katselmus tai jos todistelutarkoituksessa kuultavista henkilöistä valtaosa asuu lähellä kiinteistöä.

Todistelunäkökohdilla ei kuitenkaan ole aina tällaista merkitystä. Kiinteistöforum-säännösten pakottavuus voi pikemminkin hankaloittaa asian selvittämistä ja aiheuttaa asianosaisille lisäkustannuksia esimerkiksi tilanteissa, jossa kysymys on pääkaupunki-

seudulla asuvien osapuolten välisen Pohjois-Suomessa sijaitsevan kiinteistön, Helsingissä tehdyn omistusoikeuden siirtävän sopimuksen pätevyydestä.

Toisena epäkohtana voidaan pitää sitä, että samoista perusteista johtuvia riitoja ei voimassa olevan oikeuden mukaan voida aina käsitellä yhdessä. Jos esimerkiksi vaaditaan samaa kiinteistöä koskevan kaupan jälkeen kaupan purkua ja toissijaisesti kauppahinnan alennusta, ensimmäinen asia kuuluu nykyisen tulkinnan mukaan kiinteistöforumiin ja toinen vastaajan kotipaikan tuomioistuimeen, joten on olemassa periaatteellinen vaara ristiriitaisista tuomioista. Olennaisesti samaan oikeudenkäyntiaineistoon perustuvien riitojen käsittely eri tuomioistuimissa aiheuttaa asianosaisille lisäkuluja ja muutakin vaivaa ja on prosessiekonomisesti epäsuotavaa. Lisäksi kiinteistöforumsäännökset ovat sanamuodoltaan täysin vanhentuneet, joten erityisesti lainopillista koulutusta vailla olevan henkilön voi olla vaikea varmasti tietää, mikä on nimenomaan kiinteistöforumiin kuuluva kiinteistöä koskeva asia ja mikä on sinänsä kiinteistöliitännän omaava asia, joka kuuluu kuitenkin muuhun tuomioistuimeen.

Mainittujen epäkohtien vuoksi kiinteistöforum olisi valinnainen oikeuspaikka vastaajan kotipaikan kanssa. Joustavammasta säännöksestä seuraisi myös se, että toisin kuin voimassa olevan OK 10 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan oikeuspaikkasopimuksella voitaisiin jatkossa määrätä, missä tuomioistuimessa käsitellään kiinteistöä koskeva riita.

Kiinteää omaisuutta koskeva riita voisi tulla myös käsiteltäväksi myös edellä käsitellyn 3 tai 4 §:n osoittamassa käräjäoikeudessa. Kun ehdotetun 17 §:n mukaan jäämistöforum olisi jatkossakin ehdoton oikeuspaikka, siellä käsiteltäisiin muun muassa jäämistöön kuuluvaa kiinteistöä koskevat riidat.

Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin, mitkä asiat kuuluvat kiinteistöforumiin. Tarkoitus on selvittää oikeustilaa ja poistaa siten mahdollisia tulkintaongelmia. Vaikka momentti on kirjoitettu melko yksityiskohtaiseksi, luetteloa ei kuitenkaan pidä ymmärtää täysin tyhjentyväksi. Lainsäädäntöuudistuksen johdosta tai muusta syystä voi ilmetä asiaryhmiä, joita ei ole osattu ottaa luettelossa huomioon. Jos asia on luonteeltaan vas-

taavanlainen kuin momentissa mainitut kiinteää omaisuutta koskevat asiat, säännöstä voidaan soveltaa siitä huolimatta, ettei asiaa mainita luettelossa.

Kiinteistöriitojen oikeuspaikkaan kuuluvat voimassa olevan oikeuden mukaan pääsääntöisesti kiinteistön omistusoikeutta, rajoitettuja esineoikeuksia, kiinteistön käyttöä koskevia oikeuksia ja rajoituksia sekä kiinteistön vahingoittamista koskevat asiat. Momentin 1—4 ja 6 kohdissa mainitut asiat kuuluvat pääosin voimassa olevan oikeuden mukaan kiinteistöforumiin. Momentin 5 kohdassa mainitut asiat on voimassa olevan oikeuden mukaan käsiteltävä pääosin vastaajan yleisessä oikeuspaikassa. Näiltä osin kiinteistöforumissa käsiteltävien asiatyypin määrä lisääntyisi.

Momentin 1 kohdan mukaan kiinteistön sijaintipaikan tuomioistuimessa voidaan tutkia ensinnäkin asia, joka koskee kiinteistön omistusoikeutta. Omistusoikeutta koskeva riita voi liittyä siihen, kuka on kiinteistön, määräosan, määräalan tai rakennuksen omistaja. Toisaalta kysymys voi olla myös siitä, mitä alueita tai etuuksia saantoon sisältyy eli omistuksen ulottuvuudesta. Kiinteistön omistusoikeuden luovutuksen pätevyys ja purkaminen sekä luovutuksen peräytyminen ovat myös kiinteistöforumissa käsiteltäviä asioita.

Momentin 2 kohta vastaa osittain OK 10 luvun 14 a §:n 1 momenttia, jonka mukaan kiinteistöforumissa voidaan tutkia niin sanottu hypoteekkikanne eli asia, jossa saamista haetaan kiinteästä omaisuudesta, joka on saamisesta kiinnitettyä tai muuten saamisen panttina. Kiinteää omaisuutta koskeva asia olisi kohdan mukaan myös lakiin tai kiinnitykseen perustuva panttioikeus sekä kiinteistösuorite, kuten kiinteistöeläke eli syytinki.

Momentin 3 kohdan mukaan kiinteää omaisuutta koskevia asioita ovat kiinteistöön kohdistuvaa maan- tai huoneenvuokraoikeutta tai muuta vuokraoikeutta, hallinto-oikeutta tai muuta käyttöoikeutta koskevat riidat. Nämä voivat koskea esimerkiksi vuokrasopimuksen pätevyyttä taikka sen voimassaoloa aikaa tai irtisanomista. Jäljempänä 6 kohdassa mainittaisiin erikseen vuokrasaaminen.

Lisäksi kohdassa mainitaan lunastus- ja irtottamisoikeus, joita ovat esimerkiksi oikeus

soranottoon tai metsänhakuuseen. Jäljempänä 5. lakiehdotuksessa mainittu etuosto-oikeutta koskeva asia voi myös kuulua kiinteistöforumiin. Lisäksi kohdassa mainitaan muut kiinteistöön kohdistuvat oikeudet, jollaisena voidaan mainita jokamiehen oikeudet. Kohdan soveltumisen kannalta ei ole merkitystä sillä, perustuuko oikeus lakiin vai sopimukseen.

Kiinteää omaisuutta koskeva asia olisi momentin 4 kohdan mukaan korvaus kiinteistölle aiheutetusta vahingosta tai luvottomasta käytöstä. Maakaaren (540/1995) 2 luvun 23 §:ssä säädetään kiinteistön vahingoittamisesta ja oikeudettomasta käytöstä kaupan tekemisen jälkeen. Kiinteistön kaupan tekemisen jälkeen myyjän käyttöoikeuden ulkopuolelle on rajattu tavanomaista kotitarvekäyttöä laajempi metsänhakkuu ja maainesten ottaminen, jollei toisin ole sovittu. Kiinteistön sijaintipaikkakunnan käräjäoikeus olisi toimivaltainen jo edellä 7 §:ssä tarkoitetuissa vahingonkorvausasioissa. Sääntelyn selkeyden vuoksi ja siksi, ettei 7 §:n osoittama tuomioistuin ole toimivaltainen tutkimaan sopimukseen perustuvia vahingonkorvausvaatimuksia, on kohta tarpeen.

Momentin 5 kohdan mukaan kiinteistöforumissa voitaisiin tutkia vaatimus korvauksen saamisesta kiinteistökaupan purkautumisesta tai kauppahinnan alentamisesta taikka maksamattoman kauppahinnan suorittamisesta tai muu vastaava asia. Tällainen voisi olla esimerkiksi kiinteistökauppaan liittyvän sopimussakon sovittelamista koskeva asia tai kauppahinnan jakautumista myyjinä olleiden yhteisomistajien kesken koskeva asia.

Kohdassa mainitut riidat kuuluvat nykyisen tulkinnan mukaan vastaajan yleiseen oikeuspaikkaan. Edellä mainituista syistä tällaiset asiat voitaisiin jatkossa tutkia mainitun oikeuspaikan lisäksi kiinteistöforumissa. Samaan lopputulokseen päästäisiin usein tosin jäljempänä ehdotetun 10 §:n mukaan, jossa säädettäisiin asiayhteyteen perustuvasta oikeuspaikasta. On kuitenkin tarkoituksenmukaista, että kiinteistöforumissa voidaan tarvittaessa käsitellä esimerkiksi järjestettävän katselmuksen vuoksi asia, jossa vaaditaan yksin kiinteistön kauppahinnan alentamista kiinteistön virheen vuoksi.

Momentin 6 kohdan mukaan kiinteää omaisuutta koskeva asia olisi vaatimus maan- tai huoneenvuokran, yhtövastikkeen tai muun vastikkeen tai muun sellaisen saamisen suorittamisesta. Muu asia voisi olla esimerkiksi velkomuskanne kiinteistön haltijan vastuulla olevan vesimaksun suorittamisesta.

Lainhuutoa, kiinnitystä sekä muita kirjaa- misasioita koskevat asiat käsitellään maakaaren 5 ja 6 luvun säännösten mukaan siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kiinteistö sijaitsee. Näiden erityissäännösten vuoksi ei noudateta oikeudenkäymiskaaren säännöksiä oikeuspaikasta. Eräiden muiden viranomaisten, kuten maaoikeuksien, toimivaltaan kuuluu erikseen säänneltyjen kiinteistöä koskevien asioiden käsittely, jotka aiemmin kuuluivat yleisille alioikeuksille. Näitä säännöksiä ei tässä ehdoteta muutettavaksi. Siksi vanhentuneita oikeudenkäymiskaaren kiinteistöön liittyviä oikeuspaikkasäännöksiä 10 luvun 15—17, 20 ja 28 §:ssä ei ole tarpeen korvata uusilla säännöksillä.

9 §. Voimassa olevan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 10 §:n 3 momentin mukaan kanne puolison velvoittamista suorittamaan elatusapua toiselle puolisolle on käsiteltävä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä jommallakummalla puolisollla on kotipaikka. Kanne, joka koskee tuomioistuimen päätöksellä tai sopimuksella vahvistetun elatusavun muuttamista tai elatusavusta tehdyn sopimuksen pätevyyttä, on tutkittava vastaajan kotipaikan tuomioistuimessa.

Lapsen elatuksesta annetun lain 5 §:n 1 momentin ja 14 §:n 1 momentin mukaan elatusapua koskeva kanne on lähtökohtaisesti käsiteltävä käräjäoikeudessa, jossa lasta edustavalla huoltajalla tai uskotulla miehellä on kotipaikka. Lain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua vanhempien täysi-ikäiselle lapselle maksettavaa koulutusavustusta koskeva asia kuuluu kuitenkin vastaajan yleiseen oikeuspaikkaan.

Bryssel I -asetuksen 5 artiklan ja Luganon yleissopimuksen 5 artiklan mukaan elatusapua koskeva asia voidaan käsitellä sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa elatusapuun oikeutetulla on kotipaikka tai asuinpaikka.

Elatusapua vaativa tai saava puoliso tai lapsi on säännönmukaisesti heikommassa asemassa kuin se, jolta elatusapua vaaditaan tai joka sitä maksaa. Edellä mainitut säännökset osoittavat erityyppiset riidat eri tuomioistuinten käsiteltäviksi, vaikka tähän ei vaikuta olevan erityisiä syitä. On esimerkiksi vaikea osoittaa painavia perusteita sille, että puoliso saa vaatia elatusapua kotipaikkansa käräjäoikeudessa, mutta jos hän vaatii elatusavun korottamista, asia on käsiteltävä vastaajan yleisessä oikeuspaikassa. Ei myöskään vaikuta lainsäädännön selkeyden kannalta perustellulta, että toisaalta lapselle maksettavaa elatusapua ja toisaalta koulutusavusta koskevat asiat osoitetaan eri oikeuspaikkoihin. Lapsen elatusapua koskevan oikeuspaikan määräytyminen hänen edustajansa perusteella ei myöskään vaikuta nykykatsannossa perustellulta. Lainsäädännön johdonmukaisuuden kannalta on puollettava sitä, että asiansaisien kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka määrää toimivaltaisen tuomioistuimen, eikä ole riittäviä syitä elatusapuasioissa poiketa tästä. Esimerkiksi lapsen uskotun miehen kotipaikka on suhteellisen epäolennainen seikka itse elatusapuasian kannalta. Toisaalta lapsi ja hänen huoltajansa asuvat säännönmukaisesti samalla paikkakunnalla.

Mainituista syistä pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, että elatusapua koskeva asia voidaan tutkia myös siinä käräjäoikeudessa, jossa elatusapua vaativalla tai sitä saavalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Tämä tuomioistuin olisi vaihtoehtoinen vastaajan eli käytännössä elatusvelvollisen kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan tuomioistuimen kanssa. Säännös koskisi niin lapselle kuin puolisolle maksettavaa elatusapua. Lapsen elatuksesta annetun lain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua koulutusavustusta koskevat asiat voitaisiin käsitellä myös tässä pykälässä tarkoitettussa tuomioistuimessa.

Ehdotettu oikeuspaikka olisi käytettävissä silloin, kun elatusapua vaaditaan ensimmäisen kerran, kuten ilmaisusta elatusapua vaativa seuraa. Ilmaisuu kattaa myös ne tilanteet, kun elatusapua on vaadittu aikaisemminkin, mutta sitä ei ole myönnetty. Vastaavasti säännös kattaa myös tilanteet, joissa elatusapua on aikaisemmin maksettu, mutta sitä ei makseta enää asian tullessa vireille. Toi-

seksi säännös kattaa ne tapaukset, jolloin jo elatusapua saava saattaa asian tuomioistuimeen vaatien esimerkiksi elatusavun korottamista tai muuta muuttamista. Elatusapua koskeva asia on esimerkiksi myös se, että elatusvelvollisen puolison väitettyä elatusapusopimusta pätemättömäksi, elatusapuun oikeutettu puoliso nostaa kanteen sopimuksen pätevyyden vahvistamiseksi.

Voimassa olevasta oikeudesta poiketen elatusapuforomit olisivat valinnaisia. Elatusapuasioissa on säännönmukaisesti kysymys rahamääräisistä velvoitteista, joihin vaikuttavat toisen osapuolen elatuksen tarve ja toisen osapuolen elatuskyky. Nämä taloudellisiin olosuhteisiin liittyvät seikat ovat lähtökohtaisesti yhtä hyvin selvitettävissä muussakin kuin esimerkiksi asianosainen kotipaikan tuomioistuimessa. Elatusapua vaativaa tai saavaa kuitenkin suojattaisiin ehdotetun 19 §:n mukaan niin, ettei hänen oikeuttaan valita tuomioistuin voida oikeuspaikkasopimuksin rajoittaa, paitsi jos sopimus on tehty riidan syntymisen jälkeen.

Pykälä ei muuttaisi sitä, että elatusta lapselle voitaisiin vaatia lapsen elatuksesta annetun lain 14 §:n 2 momentin nojalla myös isyyttä tai huoltoa koskevan riidan yhteydessä, tai sitä, että puoliso voi avioliittolain (234/1929) 31 §:n 1 momentin nojalla vaatia elatusapua avioeroa tai yhteiselämän lopettamista koskevan asian yhteydessä.

Elatusapuasioiden toissijaisista oikeuspaikoista säädettäisiin jäljempänä ehdotettavassa 18 §:ssä. Elatusapuasiaa voisivat käsitellä pykälän 1 ja 2 kohdassa mainitut tuomioistuimet. Viime kädessä asia voitaisiin käsitellä Helsingin kärjäoikeudessa.

10 §. Pykälässä säädettäisiin asiayhteyteen perustuvasta oikeuspaikasta. Säännös vastaa osittain oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 ja 7 a §:ää. Säännökseen ei ehdoteta otettavaksi OK 10 luvun 7 a §:n 1 momenttiin sisältyvää määrystä siitä, ettei oikeuspaikkasopimus perusta sopimuksen ulkopuoliselle velvollisuutta vastata sopimuksen osoittamassa tuomioistuimessa. Jo yleisistä periaatteista seuraa, että lausuttu sääntö pätee edelleen ja että asiayhteyteen perustuva oikeuspaikkasäännös ei muutenkaan vaikuta oikeuspaikkasopimuksen velvoittavuuteen tai siitä johtuviin oikeuksiin.

Jäljempänä 21 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi siitä, mitkä oikeuspaikkasäännökset ovat pakottavia ja mitkä tahdonvaltaisia. Jos asia kuuluu käsiteltäväksi ehdottoman forumsäännöksen osoittamassa tuomioistuimessa, ei asiaa voida myöskään tämän pykälän nojalla käsitellä muussa kärjäoikeudessa. Toisaalta jos yleiset yhdessä käsittelemisen edellytykset täyttyvät, voitaisiin pakottavan oikeuspaikkasäännöksen osoittamaan kärjäoikeuteen kuuluvan asian yhteydessä käsitellä tahdonvaltaisen forumsäännöksen osoittamaan kärjäoikeuteen kuuluva asia. Esimerkiksi osakeyhtiölain 24 luvun 1 §:n osoittamassa kärjäoikeudessa voitaisiin käsitellä osakeyhtiölain 22 lukuun perustuvan vahingonkorvauskanteen yhteydessä samoihin tapahtumiin perustuva takaisin-saantia konkurssipesään koskeva kanne, vaikka mainittu pykälä onkin luonteeltaan kärjäoikeuden asiallista toimivaltaa koskeva säännös.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin siitä, että kantajan samaa vastaajaa vastaan nostetut kanteet voidaan tutkia siinä kärjäoikeudessa, jossa vastaaja on lain mukaan velvollinen vastaamaan johonkin niistä, jos kanteet nostetaan samanaikaisesti ja ne johtuvat olennaisesti samasta perusteesta.

Oikeudenkäymiskaaren 18 luvun 1 §:n mukaan tuomioistuimen on käsiteltävä tällaiset asiat samassa oikeudenkäynnissä. Tuomioistuimen on kuitenkin oltava mainitun luvun 7 §:n mukaan toimivaltainen käsittelemään kaikki kanteet. Lisäksi kanteet tulee voida käsitellä samanlaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä. Esimerkiksi patenttilain tai merilain mukaan käsiteltävää asiaa ei voida käsitellä yhdessä oikeudenkäymiskaaren yleisten säännösten mukaisesti käsiteltävän asian kanssa (HE 15/1990 vp s. 124). Jos asioiden yhdistäminen estyy siksi, ettei niitä voida käsitellä samanlaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä, ei niitä voitaisi tänäkään momentin nojalla käsitellä yhdessä.

Momentilla pyritään joustavuuteen oikeuspaikkasäännösten soveltamisessa, koska olennaisesti samasta perusteesta johtuvien asioiden käsittely samassa oikeudenkäynnissä on perusteltua yhteisen oikeudenkäyntiaineiston sekä yhteiskäsittelystä säännönmukaisesti seuraavan kustannusten ja työn sääs-

tön vuoksi. Lisäksi asioiden käsittelystä samassa oikeudenkäynnissä seuraa ratkaisujen yhdenmukaisuus.

Momentti tulisi käytännössä sovellettavaksi silloin, kun asiassa esitetään vaatimuksia, joista osa voitaisiin käsitellä vastaajan yleisessä oikeuspaikassa ja osa valinnaisessa forumissa. Esimerkiksi jos samalla kauppakirjalla on myyty kaksi eri tuomiopiireissä sijaitsevaa kiinteistöä ja vaaditaan koko kaupan purkamista, asia voitaisiin käsitellä siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirin alueella toinen kiinteistöistä sijaitsee. Jos vahingonkorvausta vaadittaisiin samasta vahingosta sekä vahingonkorvauslain säännösten perusteella että sopimusrikkomuksen perusteella, asia voitaisiin käsitellä 7 §:n 1 momentissa tarkoitettussa käräjäoikeudessa.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevaa oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 a §:n 1 momenttia, jonka mukaan eri vastaajia vastaan nostetut kanteet voidaan tutkia siinä tuomioistuimessa, jossa joku vastaajista on velvollinen vastaamaan, jos kanteet on nostetaan samanaikaisesti ja jos ne johtuvat olenaisesti samasta perusteesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin oikeuspaikasta sellaisen erityistilanteen varalta, jossa vastaajapuolella vallitsee niin sanottu välttämätön prosessinyhteys. Tällaisissa tilanteissa kaksi tai useampi henkilö voivat vain yhdessä tulla velvoitetuksi siihen, mitä oikeudenkäynnissä vaaditaan, ja asiassa voidaan antaa kaikkia vastaajapuolella olevia henkilöitä vastaan vain yksi samansisältöinen tuomio.

Välttämätön prosessinyhteys on käsillä esimerkiksi silloin, kun useat henkilöt omistavat määröosan tietystä esineestä siten kuin säädetään laissa eräistä yhteisomistussuhteista (180/1958). Jos esimerkiksi muu henkilö nostaa kanteen paremmasta oikeudesta esineeseen, oikeudenkäyntiin on haastettava kaikki yhteisomistajat. Jäljempänä 4. lakiehdotuksessa ehdotetaan kumottavaksi mainitun lain oikeuspaikkaa koskeva 16 §, jonka mukaan asia on käsiteltävä siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä esine on.

Momentissa säädettäisiin, että edellä mainituissa tapauksissa asia käsiteltäisiin siinä oikeuspaikassa, jossa yksi vastaajapuolen henkilö on velvollinen lain mukaan vastaamaan.

Toimivaltainen tuomioistuin olisi yleensä jonkun välttämättömässä prosessinyhteydessä olevan henkilön kotipaikan käräjäoikeus. Riita paremmasta oikeudesta kiinteistöön voitaisiin käsitellä myös siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirin alueella kiinteistö sijaitsee.

Pykälän 4 momentti vastaa oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 a §:n 2 momenttia. Alkuperäistä kannetta käsittelevä tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan myös vastakanteen tai muun alkuperäisestä kanteesta johtuvan kanteen. Tuomioistuin pysyy toimivaltaisena, vaikkei viimeksi mainittuja kanteita käsiteltäisikään yhdessä alkuperäisen kanteen kanssa.

Ehdottomat oikeuspaikat

11 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, että avioeroa, yhteiselämän lopettamista ja avioliiton pätevyyttä koskeva asia tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä jommallakummalla puolisoilla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Säännös vastaisi asiallisesti voimassa olevan 10 luvun 10 §:n 1 momenttia.

Voimassa olevan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan ositusta koskeva asia on käsiteltävä miehen kotipaikan tuomioistuimessa tai toissijaisesti naisen kotipaikan tuomioistuimessa. Puolison kuoleman johdosta toimitettavaa ositusta koskeva asia on kuitenkin voimassa olevan OK 10 luvun 2 §:n 1 momentin käsiteltävä jäämistöforumissa.

Koska ei ole mitään asiallisia perusteita suosia aviomiestä, pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että puolisoitten välistä ositusta koskeva riita on käsiteltävä jommankumman puolison kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan käräjäoikeudessa. Pykälässä mainittaisiin selvyuden vuoksi, että forumsäännös koskee muuta kuin puolison kuoleman jälkeen toimitettavaa ositusta.

Ositusta koskeva asia käsiteltäisiin ehdotetun 17 §:n mukaan edelleen jäämistöforumissa, jos ositus toimitetaan puolison kuoleman johdosta. Toissijaisista oikeuspaikoista säädettäisiin ehdotetun 18 §:n 1 momentin 4 kohdassa.

12 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oikeuspaikasta isyyden vahvistamista koskevissa asioissa. Isyyslain 28 §:n 1 momentin mukaan tällainen asia käsitellään tuomioistuimessa, jonka tuomiopiiriin kuuluu se kunta, jonka lastenvalvoja on huolehtinut isyyden selvittämisestä. Kannetta voidaan ajaa myös sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä äidillä, lapsella tai lapsen holhoojalla on kotipaikka taikka missä makaaminen on tapahtunut.

Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että isyyden vahvistamista koskeva asia tutkittaisiin kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä äidillä tai lapsella on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Oikeuspaikkasäännöksissä on yleisesti lähdetty siitä, että oikeuspaikka määräytyy asianosaisen eikä hänen laillisen edustajansa mukaan. Vielä suurempana poikkeuksena voidaan pitää sitä, että oikeuspaikka määräytyisi asiaa selvittäneen viranomaisen mukaan. Toisaalta voi olla epäselvää, missä makaaminen on tapahtunut, joten tämän toimivaltaperusteen selvittäminen voi aiheuttaa vaikeuksia.

Äidin tai lapsen mukaan määräytyvä oikeuspaikka on luonteva, koska oikeuspaikan kytkeminen mahdollisen isän kotipaikkaan tai vakituiseen asuinpaikkaan ei isyyslain 26 §:n 1 momentin vuoksi olisi tyydyttävä ratkaisu. Momentin mukaan kaikki mahdolliset isät on haastettava samaan oikeudenkäyntiin.

Muutoksen käytännöllinen merkitys jäisi kuitenkin vähäiseksi. Isyyslain 6 §:n 2 momentin mukaan isyyden selvittäminen kuuluu sen kunnan lapsenvalvojalle, missä äidillä on kotipaikka. Toissijaisesti selvittäminen kuuluu sen kunnan lastenvalvojalle, missä lapsella on kotipaikka. Lisäksi isyyden vahvistamisesta koskevia oikeudenkäyntejä on verrattain vähän.

Pykälän 2 momentin mukaan isyyden kumoamista koskeva asia tutkittaisiin kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä lapsella on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Säännös vastaisi asiallisesti voimassa olevaa isyyslain 40 §:n 1. virkettä.

Toissijaisista oikeuspaikoista isyyden vahvistamista ja kumoamista koskevissa asioissa säädettäisiin jäljempänä 18 §:n 1 momentin 5 kohdassa. Jäljempänä 26. lakiehdotuksessa

esitetään isyyslain 28 §:n 1 momentin ja 40 §:n muuttamista viittaussäännöksiksi.

13 §. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 13 §:n 1 momentin mukaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva asia on pantava vireille sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä lapsella on asuinpaikka.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi asiallisesti mainittua 13 §:n 1 momenttia vastaava säännös. Ehdotetun pykälän mukaan toimivaltainen olisi lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa kärjäoikeus, jonka tuomiopiirissä lapsella on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

Jäljempänä 21. lakiehdotuksessa esitetään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 13 §:n muuttamista viittaussäännöksi oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Toissijaisista oikeuspaikoista säädettäisiin jäljempänä ehdotetun 18 §:n 1 momentin 6 kohdassa.

14 §. Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 4 §:n 1 momentin mukaan täytäntöönpanoa haetaan kärjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä lapsella tai hakijan vastapuolella on asuinpaikka tai jonka tuomiopiirissä jompikumpi oleskelee.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi asiallisesti mainittua 4 §:n 1 momenttia koskeva säännös. Asia tutkittaisiin lapsen tai hakijan vastapuolen kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan kärjäoikeudessa jonka tuomiopiirissä jompikumpi oleskelee.

Sanottu 4 §:n 1 momentti muutettaisiin 22. lakiehdotuksessa esitetyllä tavalla viittaussäännökseksi oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Toissijaisista oikeuspaikoista säädettäisiin jäljempänä käsiteltävän 18 §:n 1 momentin 7 kohdassa.

15 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, että edunvalvojan määräämistä tai vapauttamista taikka toimintakelpoisuuden rajoittamista tai rajoituksen poistamista tai muuttamista koskeva asia tutkitaan kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä sillä, jonka etua on valvottava, on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

Pykälä vastaisi asiallisesti holhoustoimesta annetun lain 70 §:n 1 momenttia ja 81 §:n 1 momenttia. Ensiksi mainittu momentti ehdotetaan 24. lakiehdotuksen mukaisesti muu-

tettavaksi viittaussäännökseksi oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Holhoustuomesta annetun lain 70 §:ään jäisi edelleen eräitä erityistilanteita koskevia oikeuspaikkasäännöksiä.

Toissijaisesti pykälässä tarkoitettu asia tutkittaisiin ehdotetun 18 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaisessa tuomioistuimessa ja viime kädessä Helsingin kärjäoikeudessa.

16 §. Lapseksiottamisesta annetun lain 29 §:n 1 momentin mukaan lapseksiottamisen vahvistamista koskeva asia käsitellään sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa lapseksiottajalla on kotipaikka. Jos lapseksiottajia ovat puoliset yhdessä, asia on käsiteltävä sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa jommallakummalla puolisolalla on kotipaikka.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan lapseksiottamisen vahvistamista koskeva asia tutkitaan kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä lapseksiottajalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevaa sääntelyä. Laissa ei ole erikseen tarpeen mainita yhteisadoptiosta, koska asia myös näissä tapauksissa voidaan ehdotetun pykälän mukaan tutkia jommankumman lapseksiottajan kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan kärjäoikeudessa.

Edellä mainittu 29 §:n 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi viittaussäännökseksi oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Toissijainen oikeuspaikka olisi jäljempänä käsiteltävän 18 §:n 2 momentin nojalla Helsingin kärjäoikeus.

17 §. Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 2 §:n 1 momentissa säädetään jäämistöä ja kuolinpesää koskevien asioiden oikeuspaikasta. Momentin mukaan vainajan viimeisen kotipaikan tuomioistuimessa on käsiteltävä riita perinnöstä, testamentista, perintökaaren 8 luvun nojalla suoritettavasta avustuksesta, kuoleman jälkeän toimitetusta osituksesta, lakiosan täydennyksestä, perunkirjoituksesta, perillisen tai testamentinsaajan oikeuden voimaan saattamisesta, perinnönjaosta, kuolinpesän hallinnosta tai omaisuuden luovuttamisesta konkurssiin. Jäämistöforumissa käsitellään myös asiaa, jossa kuolinpesän osakasta haetaan muutoin pesää koskevassa asiassa.

Pykälän 1 momentin mukaan jäämistöforum olisi edelleen ehdoton. Koska kuolinpesää ja jäämistöä koskevissa asioissa on viime kädessä kysymys vainajan varojen ja velkojen kokonais selvityksestä, on perusteltua keskittää jäämistöä koskevat asiat samaan tuomioistuimeen. Lisäksi tarvittavan näytön hankkiminen on usein helpointa mainitussa tuomioistuimessa. Ehdotettu jäämistöforum säännös antaisi kuitenkin luvussa omaksutun systematiikan mukaisesti mahdollisuuden valita vainajan kotipaikan ja vakituisen asuinpaikan välillä, jos vainajalla on ollut molemmat. Ehdotus on yhdenmukainen perintökaaren 26 luvun kanssa, jonka mukaan Suomen tuomioistuimella on kansainvälinen toimivalta perintöä koskevissa asioissa, jos perittävällä oli Suomessa asuinpaikka tai kotipaikka.

Jollei mainituilla perusteilla voitaisi osoittaa toimivaltaista kärjäoikeutta, toissijainen oikeuspaikka olisi jäljempänä käsiteltävän 18 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan se kärjäoikeus, jonka tuomiopiirissä kuolinpesän omaisuus tai pääosa omaisuudesta on.

Pykälä soveltuisi silloin, kun kuolinpesää, sen osakasta tai testamentinsaajaa vastaan esitetään vaatimus. Jos vaaditaan kuolinpesään palautettavaksi omaisuutta perintökaaren 3 luvun 3 §:n tai 17 luvun 1 tai 2 §:n nojalla muulta henkilöltä, toimivaltainen tuomioistuin on lähtökohtaisesti vastaajan yleinen oikeuspaikka (KKO 1989:152 ja KKO 1991:48).

Voimassa olevan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 4 §:n mukaan kanne entistä holhoojaa vastaan perintöä koskevasta tilistä on tehtävä, missä peritty asui tai holhooja asuu. Pykälässä säädetään myös siitä, että jos jollekulle on uskottu jotain hoidettavaksi, tätä koskeva riita on käsiteltävä siellä, missä omaisuus oli hoidettavana ja hallittavana. Tällaiselle ilmeisen harvoin sovelletulle erityissäännökselle ei ole nykyisin erityistä tarvetta, joten vastaavaa säännöstä ei ehdoteta otettavaksi lakiin. Perintöä koskevasta tilistä johtuva riita käsiteltäisiin siten vastaajan yleisessä oikeuspaikassa, jollei muuta ole sovittu tai muualla toisin säädetty. Edunvalvojan määräämistä poissaolevan oikeuden valvomiseksi kuolinpesässä koskeva asia käsitellään holhoustoimesta annetun lain 70 §:n

2 momentin mukaan jäämistöforumissa. Sanoittua momenttia ei ehdoteta muutettavaksi.

Jäljempänä 27. lakiehdotuksessa esitetään konkurssilain 7 luvun 2 §:ssä säädettäväksi, että kuolinpesän asettamista konkurssiin koskeva asia käsiteltäisiin tässä pykälässä tarkoitettussa tuomioistuimessa. Konkurssilain 7 luvun 3 §:n mukaan sama tuomioistuin käsittelee myös muut pykälässä mainitut konkurssiin liittyvät asiat.

Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin, mitkä ovat jäämistöä koskevia asioita. Momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevaa oikeutta, mutta se on pyritty laatimaan nykyistä havainnollisemmaksi. Vaikka momentti on kirjoitettu melko yksityiskohtaiseksi, luetteloa ei kuitenkaan pidä ymmärtää täysin tyhjentäväksi. Lainsäädäntöuudistuksen johdosta tai muusta syystä voi ilmetä asiaryhmiä, joita ei ole osattu ottaa luettelosta huomioon. Jos asia on luonteeltaan vastaavanlainen kuin momentissa mainitut jäämistöä koskevat asiat, säännöstä voidaan soveltaa siitä huolimatta, ettei asiaa mainita luettelossa.

Pykälän 3 momentissa täsmennettäisiin, mitkä ovat kuolinpesää koskevia asioita. Momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevaa oikeutta, joskin kieliasua on nykyaikaistettu.

Toissijaiset oikeuspaikat

18 §. Pykälässä säädettäisiin toissijaisista oikeuspaikoista, joissa asia voitaisiin tutkia silloin, kun edellä 1—17 §:ssä tarkoitettua toimivaltaperustetta ei ole käsillä. Toissijaisen oikeuspaikan tahdonvaltaisuus tai ehdottomuus ratkeaa sen mukaan, onko ensisijainen oikeuspaikka tahdonvaltainen vai ehdoton. Esimerkiksi testamenttia koskeva riita on tutkittava ehdotetun 17 §:n nojalla vainajan viimeisen kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan käräjäoikeudessa. Jollei Suomessa kuitenkaan ole vainajan kotipaikkaa tai vakituisesta asuinpaikkaa, yksinomainen toimivalta olisi 1 momentin 9 kohdan nojalla käräjäoikeudella, jonka tuomiopiirissä on vainajan omaisuus tai pääosa siitä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toissijaisista oikeuspaikoista asiaryhmittäin. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että jol-

lei käsillä ole 1 momentissa tarkoitettua toimivaltaperustetta, viimesijaisena oikeuspaikkana on Helsingin käräjäoikeus.

Pykälällä on tarkoitus turvata asianosaisen mahdollisuus saada asiansa tutkituksi jossain tuomioistuimessa, kun käsillä ei ole ensisijaisen oikeuspaikan toimivaltaperustetta. Ensisijaisia oikeuspaikkoja ovat vastaajan yleisen oikeuspaikan ja ehdottomien oikeuspaikkojen lisäksi myös valinnaiset oikeuspaikat. Esimerkiksi jos ulkomaisella osakeyhtiöllä on edellä 3 §:ssä tarkoitettu toimipaikka Suomessa, sen toimintaa koskeva riita käsitellään toimipaikan alioikeudessa.

Pykälän 1 momentissa olevat toissijaiset oikeuspaikkasäännökset ovat luonteeltaan samanarvoisia ja rinnakkaisia siten, että joissain tapauksissa voi olla useampi toissijaisesti toimivaltainen käräjäoikeus. Esimerkiksi jos vaaditaan luonnollista henkilöä, jolla on ulosmittauskelpoista omaisuutta Suomessa, tuomittavaksi rahamääräiseen suoritukseen, kantaja voisi valita, tutkitaanko asia 1 momentin 1 kohdan vai 2 kohdan tarkoittamassa tuomioistuimessa.

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n mukaan kantajan on ilmoitettava haastehakemuksessa ilmoitettava muun muassa vastaajan kotipaikka ja osoitetiedot. Jos kantaja ei tiedä vastaajan osoitetta, hänen on ilmoitettava, mitä hän on tehnyt osoitteen selvittämiseksi. Vastaavat tiedot on ilmoitettava oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 2 §:n mukaan hakemuksessa. Jollei hakija tai kantaja edes viranomaisten myötävaikutuksella voi saada tietoa henkilön kotipaikasta tai vakituisesta asuinpaikasta, voidaan asia käsitellä toissijaisessa oikeuspaikassa.

Tällainen tilanne on käsillä myös silloin, kun vireillepanijan vastapuolella on niin sanottu turvakielto. Väestötietolain (507/1993) 25 §:n 4 momentin mukaan maistraatti voi kieltää luovuttamasta henkilön, jolla on perusteltua syytä epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi, kotikuntaa, asuinpaikkaa tai osoitteita koskevia tietoja muille kuin viranomaisille. Tietoja saanut viranomainen ei pääsäännön mukaan saa luovuttaa tällaisia tietoja edelleen. Koska turvakieillon saaneen henkilön suoja edellyttää, ettei hänen olinpaikkaansa koskevia tietoja luovuteta edelleen, mutta koska toisaalta

kantajalla tai hakijalla tulee olla oikeus saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi, asia voitaisiin käsitellä tässä pykälässä tarkoitetussa toissijaisessa oikeuspaikassa. Esimerkiksi normaalia saamista koskeva asia voitaisiin käsitellä 1 momentin 1 kohdan osoittamassa vastaajan viimeisen tiedossa olevan kotipaikan tuomioistuimessa. Jollei 1 momentissa tarkoitettua toimivaltaperustetta ole, asia voitaisiin käsitellä 2 momentin mukaan Helsingin käräjäoikeudessa.

Lisäksi pykälällä on merkitystä kansainvälisluonteisissa asioissa. Jos Suomen tuomioistuin on kansainvälisesti toimivaltainen, on myös oltava alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin. Toisaalta pykälän osoittamat toimivaltaperusteet saattavat olla heikkoja. Esimerkiksi jos henkilöllä on ollut kotipaikka Suomessa vuosikymmeniä sitten, ei tähän nojautuva Suomen tuomioistuimen toimivalta ole yleensä kovin perusteltu. Jäljempänä 25 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettu liittyminen Suomeen ei automaattisesti luo kansainvälistä toimivaltaa Suomen tuomioistuimelle. Pykälän 2 momentti ei yksinään perustaisi Suomen tuomioistuimelle kansainvälistä toimivaltaa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin toissijainen oikeuspaikka luonnollisen henkilön yleiselle oikeuspaikalle. Asia voitaisiin tutkia käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vastaaja oleskelee tai jossa hänellä on viimeksi ollut kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

Voimassa olevan OK 10 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan toissijaisena oikeuspaikkana on tapaamispaikan tuomioistuin. Tämä ratkeaa sen mukaan, missä haaste on annettu tiedoksi. Lisäksi ulkomailla oleskelevaa Suomen kansalaista koskeva toissijainen oikeuspaikka on hänen viimeisen kotipaikkansa tuomioistuin.

Kansalaisuudelle ei ole perusteita antaa merkitystä oikeuspaikoista säädettäessä, koska Suomessa oleskelevat henkilöt ovat pääsäännön mukaan Suomen lainkäyttövallan alaisia. Lisäksi Bryssel I -asetuksen ja Luganon yleissopimuksen mukaan kansalaisuudella ei lähtökohtaisesti ole merkitystä asetusta tai sopimusta sovellettaessa. Eriksien on mainittu siitä, ettei edellä mainittuja

OK 10 luvun 1 §:n toissijaisia oikeuspaikkoja saa soveltaa niitä vastaan, joilla on kotipaikka Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Luganon yleissopimukseen liittyneessä valtiossa.

Tapaamispaikka voidaan katsoa sattumanvaraiseksi ja joissain tapauksessa kohtuuttomaksi toimivaltaperusteeksi. Siksi toimivalta syntyy sille tuomioistuimelle, jonka tuomiopiirissä henkilö oleskelee. Toimivalta voisi olla tapauksesta riippuen myös useammalla kuin yhdellä tuomioistuimella. Säännös on tarpeen, kun henkilö sinänsä oleskelee pysyvästi Suomessa, mutta hänellä ei ole kotipaikkaa tai vakituista asuinpaikkaa Suomessa. Säännös soveltuisi lähtökohtaisesti myös Suomessa lyhyemmänkin ajan oleskelevaa henkilöä vastaan, mutta jos tällaisen henkilön kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka on toisessa valtiossa, Suomen tuomioistuimelta voi puuttua kansainvälinen toimivalta ehdotetun 25 §:n mukaisesti.

Oleskelupaikkakunnan kanssa vaihtoehtoisena toissijaisena oikeuspaikkana olisi vastaajan viimeisen kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan tuomioistuin. Tämä voisi olla usein helpommin selvitettävissä kuin se, missä henkilö oleskelee. Säännöksellä voisi olla merkitystä etenkin sellaisissa henkilön oikeudelliseen asemaan liittyvissä tapauksissa, kun henkilö on muuttanut pysyvästi pois Suomesta.

Momentin 2 kohdan mukaan asia, joka koskee vastaajan velvoittamista rahamääräiseen suoritukseen, voidaan tutkia käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirin alueella hänellä on ulosmittauskelpoista omaisuutta. Kohta vastaa osittain voimassa olevaa OK 10 luvun 1 §:n 1 momenttia, jonka mukaan toissijaisena oikeuspaikkana luonnollista henkilöä vastaan on hänen omistamansa omaisuuden sijaintipaikan tuomioistuin.

Toimivaltaperusteena olisi kuitenkin luonnollisen henkilön lisäksi oikeushenkilön omaisuuden sijainti. Omaisuus voisi olla kiinteää tai irtainta. Koska säännös perustuu sille ajatukselle, että omaisuudella voidaan kattaa pakkotäytäntöönpanossa kantajan saatava hänen voittaessaan, sijaintipaikkakunnan käräjäoikeus ei kuitenkaan olisi toimivaltainen, jos omaisuus on ulosmittauskelvotonta. Ulosottokaaren (705/2007) 4 luvussa sääde-

tään tärkeimmistä ulosmittauskielloista ja -rajoituksista.

Momentin 3 kohdan mukaan asia, joka koskee oikeutta irtaimeen omaisuuteen, voidaan tutkia käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä omaisuus on. Kysymyksessä ovat vastaavanlaiset esineoikeudelliset riidat, joita on tarkoitettu edellä 8 §:n 2 momentin 1—3 kohdassa. Jos tällaiset riidat koskevat kiinteää omaisuutta, ne ovat mainitun pykälän mukaan tutkittavissa kiinteistön sijaintipaikkakunnan tuomioistuimessa. Säännös perustuu täytäntöönpanonäkökohtien lisäksi sille, että todistelu voi olla helpoiten vastaanotettavissa omaisuuden sijaintipaikkakunnan käräjäoikeudessa.

Brüssel I -asetuksen ja Luganon yleissopimuksen mukaan omaisuuden sijaintipaikka ei voida käyttää tuomioistuimen toimivaltaperusteena sitä vastaan, jolla on kotipaikka jäsen- tai sopimusvaltiossa. Kiinteää omaisuutta koskevat esineoikeudelliset ja vuokraa koskevat riidat kuuluvat kuitenkin erästä poikkeusta lukuun ottamatta kiinteän omaisuuden sijaintivaltion tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin toissijaisesta oikeuspaikasta avioeroa, yhteiselämän lopettamista, avioliiton pätevyyttä tai muuta kuin puolison kuoleman jälkeen toimittavaa ositusta koskevissa asioissa. Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 2 §:n 3 momentin ja 10 §:n 2 momentin mukaan toissijaisesti toimivaltainen tuomioistuin näissä asioissa on Helsingin käräjäoikeus.

Ehdotetun 11 §:n mukaan edellä mainittu asia tutkitaan ensisijassa käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä jommallakummalla puolisoilla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Jos kuitenkin kummallakaan puolisoilla ei ole kotipaikkaa tai vakituista asuinpaikkaa, kohdan mukaan asia käsiteltäisiin käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä jommallakummalla puolisoilla on viimeksi ollut kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Mitään erityistä syytä keskittää näitä asioita Helsingin käräjäoikeuteen ei ole. Lisäksi kohta olisi osittain yhdenmukainen edellä käsitellyn 1 kohdan kanssa, joka koskee muun muassa elatusapuasioita. Tällaiset ja eräät muutkin liitännäisasiat on tarkoituksenmu-

kaista käsitellä mahdollisuuksien mukaan samassa oikeuspaikassa.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin toissijaisesta oikeuspaikasta isyyden vahvistamista tai kumoamista koskevissa asioissa. Isyyden vahvistamista koskeva asia tutkittaisiin käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vastaajana olevalla miehellä on tai on viimeksi ollut kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Kohta on laadittu ottaen huomioon isyyslakia koskevat muutosehdotukset (Kansainväliset isyyskysymykset, oikeusministeriön työryhmämietintö 2007:7, s. 22, 24—25 ja 31—32).

Isyyden kumoamista koskeva asia voitaisiin tutkia edellä mainittujen, isään liittyvien oikeuspaikkojen lisäksi myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä äidillä on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Tältä osin kohta vastaisi pääosin isyyslain 40 §:n 2. virkettä.

Momentin 6 kohdassa säädettäisiin toissijaisesta oikeuspaikasta lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevassa asiassa. Ensi kädessä asia tutkittaisiin lapsen viimeisen kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan käräjäoikeudessa. Jollei tällaista ole, asia tutkittaisiin käräjäoikeudessa, jossa jommallakummalla lapsen vanhemmista tai huoltajaksi esitetyllä henkilöllä on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Kohta vastaisi asiallisesti voimassa olevan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 13 §:n 2 momentin 1 virkettä.

Momentin 7 kohdassa säädettäisiin toissijaisesta oikeuspaikasta lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanoa koskevassa asiassa. Asia tutkittaisiin käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä hakijalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Kohta vastaisi asiallisesti voimassa olevan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 4 §:n 1 momentin toisen virkkeen alkuosaa.

Momentin 8 kohdassa säädettäisiin toissijaisesta oikeuspaikasta edunvalvontaa ja toimintakelpoisuutta koskevassa asiassa. Asia tutkittaisiin siellä, missä oleskelee se, jonka etua on valvottava. Kohta vastaisi asiallisesti holhustoimesta annetun lain 70 §:n 1 momentin viimeistä lausetta.

Momentin 9 kohdassa säädettäisiin toissijaisesta oikeuspaikasta jäämistöä koskevassa asiassa. Voimassa olevan OK 10 luvun 2 §:n 3 momentin mukaan toissijaisesti toimivaltainen tuomioistuimien jäämistöasioissa on Helsingin kärjäoikeus. Tästä poiketen kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että toissijaisesti toimivaltainen olisi kärjäoikeus, jonka tuomiopiirissä kuolinpesän omaisuus tai pääosa tästä omaisuudesta on.

Erityistä tarvetta keskittää jäämistöriidat yhteen kärjäoikeuteen ei ole. Omaisuuden sijainti on luonteva toimivaltaperuste, kun otetaan huomioon mahdollinen pakkotäytäntöönpano ja todistelun vastaanottaminen. Konkurssilain 7 luvun 2 §:n 4 momentissa omaisuuden sijainti on toimivaltaperuste kuolinpesän konkurssia koskevissa asioissa.

Pykälän 2 momentin mukaan Helsingin kärjäoikeus olisi toimivaltainen, jollei toimivaltaa voida perustaa 1 momentissa tarkoitettuun seikkaan. Helsingin kärjäoikeus on useassa eri laissa säädetty toissijaisesti tai viimesijaisesti toimivaltaiseksi tuomioistuimeksi. Esimerkkinä voidaan mainita lapsesiirtamisesta annetun lain 34 §:n 4 momentti, lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 13 §:n 2 momentin viimeinen virke, kuolleeksi julistamisesta annetun lain (127/2005) 6 §:n 3 momentti ja vahingonkorvauslain 7 luvun 4 §. Viimesijainen oikeuspaikka on tarpeen sääntelyn täydellisyyden vuoksi ja siksi, että jos Suomen tuomioistuimella on kansainvälinen toimivalta riita-asiassa, laissa on osoitettava myös jokin tuomioistuimien alueellisesti toimivaltaiseksi tutkimaan asia. Momentilla ei sinänsä luoda Suomen tuomioistuimelle kansainvälistä toimivaltaa, vaan sen täytyy perustua johonkin muuhun liittymään.

Oikeuspaikkasopimus

19 §. Pykälässä säädettäisiin osapuolten oikeudesta tehdä sopimus siitä, missä oikeuspaikassa jo syntynyt tai vastaisuudessa mahdollisesti syntyvä riita tutkitaan.

Pykälän 1 momentti vastaisi pääosin voimassa olevaa oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 11 §:ää. Oikeuspaikkasopimus olisi tehtävä kirjallisesti. Se voisi olla myös niin sanottuna oikeuspaikkalausekkeena osana

muuta sopimusta. Oikeuspaikkasopimuksella voitaisiin lähtökohtaisesti poiketa kärjäoikeuden alueellista toimivaltaa riita-asioissa koskevista säännöksistä ja perustaa kärjäoikeudelle toimivalta käsitellä asia, joka ilman sopimusta kuuluisi muun, tahdonvaltaisen säännöksen osoittaman kärjäoikeuden alueelliseen toimivaltaan. Sanamuoto osoittaisi sen, että mahdollisuus tehdä oikeuspaikkasopimus ei koske hakemusasioita. Sopimuksella ei myöskään voida poiketa tuomioistuinten asiallista tai oikeusasteellista toimivaltaa koskevista säännöksistä.

Oikeuspaikkasopimuksella ei voi luoda velvollisuuksia siihen sitoutumattomalle henkilölle. Jos kanne nostetaan oikeuspaikkasopimuksen osoittamassa tuomioistuimessa kahta henkilöä vastaan, joista vain toinen on tehnyt oikeuspaikkasopimuksen, sopimuksen ulkopuolisella henkilöllä ei ole velvollisuutta vastata tässä tuomioistuimessa, joten tarvittaessa kanne tätä vastaajaa vastaan on nostettava lain osoittamassa tuomioistuimessa. Oikeuspaikkasopimus sitoisi kuitenkin henkilöä, joka tulee prorogaatiosopimuksen tehneen henkilön sijaan aineellisoikeudellisen yleis- tai erityisseuraannon johdosta. Jos esimerkiksi osakeyhtiö sulautuu toiseen osakeyhtiöön, oikeuspaikkasopimus sitoo vastaanottavaa yhtiötä. Vastaavasti sittemmin kuolleen henkilön tekemä oikeuspaikkasopimus sitoo hänen oikeudenomistajiaan.

Voimassa olevan OK 10 luvun 11 §:n sanamuodon perustella on selvää, että oikeuspaikkasopimuksella voidaan perustaa nimetyille kärjäoikeudelle yksinomainen toimivalta käsitellä tietty riita tai tietystä oikeussuhteesta mahdollisesti syntyvät riidat. Säännöksen perusteella on katsottu, että on myös sallittua tehdä niin sanottu derogaatiosopimus, jolla suljetaan jonkin tuomioistuimen lakiin perustuva toimivalta pois.

Epäselvempää on, voidaanko tehdä pätevästi sellainen oikeuspaikkasopimus, jolla perustetaan tietyille kärjäoikeudelle kilpaileva toimivalta lain mukaan toimivaltaitten tuomioistuinten rinnalle. Tällaisessa tapauksessa kantaja voisi valita, paneeko hän asian vireille forumsäännöksen vai prorogaatiosopimuksen osoittamassa tuomioistuimessa. Yleensä on katsottu, ettei tällainen sopimus

ole mahdollinen OK 10 luvun 11 §:n mukaan, mutta oikeuskäytännössä on myös tällainen sopimus hyväksytty.

Tällainen sopimus voisi olla tarkoituksenmukainen esimerkiksi silloin, kun yksityisoikeudellinen sopimus, kuten rakennusurakkasopimus, täytetään useilla paikkakunnilla, jolloin mahdollinen riita on tarkoituksenmukaisinta usein käsitellä siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä riidan kohteena oleva rakennus sijaitsee. Myöskään asianosaisten sopimusvapauden rajoittamiselle ei lähikohtaisesti ole perusteita. Siksi momentin mukaan kaikki kolme prorogaatiosopimustyyppiä olisivat sallittuja.

Sopimuksessa voisi olla myös yhdistelmä erilaisia ehtoja. Liikerakennuksen rakentamista koskevassa sopimuksessa voitaisiin esimerkiksi sopia, että mahdollinen riita saadaan käsitellä kiinteistöforumissa tai rakentajan yleisessä oikeuspaikassa taikka nimetyssä kolmannessa käräjäoikeudessa, muttei rakentajan yleisessä oikeuspaikassa.

Oikeuspaikkasopimuksessa olisi yksilöitävä se jo syntynyt riita tai ne tietystä oikeussuhteesta vastaisuudessa mahdollisesti aiheutuvat riidat, joita prorogaatiosopimus koskee. Riittävä yksilöinti olisi esimerkiksi se, että tietystä sopimuksesta vastaisuudessa mahdollisesti johtuvat riidat tulee käsitellä asianosaisten sopimassa käräjäoikeudessa, mutta ei sitä vastoin se, että kaikki mahdolliset kahden henkilön väliset riidat käsitellään tiettyssä tuomioistuimessa.

Oikeuspaikkasopimuksessa olisi yksilöitävä toimivaltainen käräjäoikeus. Tuomioistuin olisi suotavaa mainita nimeltä, mutta riittävä yksilöinti olisi myös se, että toimivaltainen olisi jonkin sopimuspuolen kotipaikan alioikeus tai se käräjäoikeus, minkä alueelle tietty sopimuksessa mainittu rakennus rakennetaan, kuten edellä olevasta esimerkistä ilmenee. Yksilöintiedellytystä ei täyttäisi se, että oikeuspaikkasopimuksen mukaan riidat on käsiteltävä siinä tuomioistuimessa, jonka toinen sopimuspuoli määrää. Sallittu olisi kuitenkin ehto, jossa vain toiselle osapuolelle annetaan mahdollisuus valita asian käsittelevä tuomioistuin, jos niitä on sopimuksessa yksilöity kaksi tai useampi. Edellä mainittuun esimerkkipopimukseen voitaisiin ottaa ehto, jonka mukaan vain rakentajalla kantajana on

oikeus panna kanne vireille kolmannessa, nimetyssä käräjäoikeudessa. Yleisten periaatteiden mukaisesti pätemättömänä olisi pidettävä sellaista prorogaatiosopimusta, jonka ehtojen mukaan sopimuspuoli ei voisi panna kannetta vireille missään käräjäoikeudessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että tietyissä asiaryhmissä voidaan tehdä vain rajatumpia oikeuspaikkasopimuksia kuin 1 momentin mukaan. Säännöksellä on tarkoitus suojata tyypillisesti vastapuolta heikommassa asemassa olevia henkilöryhmiä. Momentin vastainen oikeuspaikkasopimus olisi pätemätön.

Edellä ehdotetun 5 §:n mukaan kuluttajansuojaa koskevissa asioissa kuluttaja voi panna kotipaikkansa tuomioistuimessa asian vireille elinkeinonharjoittajaa vastaan. Säännös vastaa kuluttajansuojalain 12 luvun 1 d §:n 2 momenttia ja asuntokauppalain 7 luvun 4 §:ää. Näitä säännöksiä on pidetty pakottavina siten, ettei niistä voida oikeuspaikkasopimuksin poiketa. Kuluttaja-asiamies on valvonut, ettei elinkeinonharjoittajien vakiosopimuksiin oteta lausekkeitä, jotka sulkevat pois kuluttajan mahdollisuuden nostaa kanne elinkeinonharjoittajaa vastaan oman kotipaikkansa käräjäoikeudessa.

Momentin mukaan sanottu oikeuspaikkasopimuskielto olisi edelleen pääsääntö. Kuluttaja ja elinkeinonharjoittaja voisivat kuitenkin sopia oikeuspaikasta, jos sopimus tehdään riidan syntymisen jälkeen. Kun riita on jo syntynyt ja sen kohde siihen liittyvine olosuhteineen on asianosaisten tiedossa, ei ole perusteltua kieltää heiltä mahdollisuutta sopia siitä, missä tuomioistuimessa riita on heidän kannaltaan sopivimmin käsiteltävissä. Ehdotettu muutos olisi myös yhdenmukainen kuluttajansuojalain 12 luvun 1 d §:n 1 momentin kanssa, jonka mukaan kuluttaja ja elinkeinonharjoittaja voivat riidan syntymisen jälkeen sopia, että asia käsitellään välimiesmenettelyssä. Välimiesmenettely on yleensä kalliimpi riidanratkaisukeino kuin oikeudenkäynti tuomioistuimessa.

Säännös koskisi työntekijää sekä elatusapua saavaa tai vaativaa samalla tavalla kuin kuluttajaa.

Momentti vastaisi asiallisesti kuluttajan osalta Bryssel I –asetuksen 17 artiklan ja Luganon yleissopimuksen 15 artiklan määräyk-

siä sekä työntekijän osalta Bryssel I –asetuksen 21 artiklan määräyksiä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että oikeuspaikkasopimuksella ei voida pätevästi sopia ehdottomaan oikeuspaikkaan kuuluvan asian käsittelemisestä muussa kuin lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Jos asia on käsiteltävä jäljempänä ehdotetun 21 §:n nojalla tietyssä lain osoittamassa tuomioistuimessa, oikeuspaikkasopimus jäisi vaikutuksettomaksi. Jos asia pantaisiin vireille muussa tuomioistuimessa, sen tulisi 21 §:n 2 momentin nojalla jättää asia omasta aloitteestaan tutkimatta, jollei asiaa siirretä toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Saman pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, miten menettellään, jos asia, josta voidaan oikeuspaikkasopimus tehdä, pannaan vireille muussa kuin sopimuksen osoittamassa tuomioistuimessa.

Toimivallan säilyminen

20 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, että tuomioistuin, jossa asia on pantu vireille, pysyy toimivaltaisena, vaikka sen toimivallan perustaneissa olosuhteissa tapahtuu muutoksia vireillepanon jälkeen. Pykälä olisi samansisältöinen kuin voimassa oleva oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 13 §.

Toimivallan tutkiminen ja asian siirtäminen toiseen tuomioistuimeen

21 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, mitkä luvun alueellista toimivaltaa osoittavista oikeuspaikkasäännöksistä ovat tahdonvaltaisia ja mitkä pakottavia. Jos oikeuspaikkasäännös on tahdonvaltainen, tuomioistuin ei pääsäännön mukaan tutki, onko sillä toimivalta tutkia asia, joten prorogaatiosopimuksen perusteella tai siksi, että asianosainen vastaa riitauttamatta toimivaltaa oikeassa ajassa, asia voidaan käsitellä muussakin kuin lain osoittamassa tuomioistuimessa. Jos taas forumsäännös on ehdoton, tuomioistuimen on viran puolesta tutkittava, että asia on pantu vireille lain osoittamassa tuomioistuimessa. Toimivallan tutkimisen osalta säännös vastaa voimassa olevaa oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 11 §:n 2 momenttia ja 16 luvun 1 §:ää.

Toimivallan tutkimisesta on kuitenkin aiheellista säätää selvyyden vuoksi erikseen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että luvun 1—10 §:n forumsäännökset ovat tahdonvaltaisia. Jos asiaa ei voida panna vireille puuttuvan toimivaltaperusteen perusteella 1—10 §:n osoittamassa käräjäoikeudessa vaan joudutaan turvautumaan 18 §:ssä tarkoitettuun toissijaiseen oikeuspaikkasäännökseen, ovat vastaavat 18 §:n forumsäännökset tahdonvaltaisia.

Vaikka tällainen luvun 1—10 §:ssä tarkoitettu asia pantaisiin vireille muussa kuin mainituissa lainkohdissa tarkoitettussa oikeuspaikassa tai oikeuspaikkasopimuksessa osoitetussa tuomioistuimessa, käräjäoikeus ei oma-aloitteisesti tutkisi toimivaltaansa. Toimivallan tutkiminen edellyttäisi, että asianosainen tekisi oikeudenkäyntiväitteen toimivallan puuttumisesta käyttäessään ensimmäistä kertaa puhevaltaansa. Jos asianosainen tekee väitteen myöhemmin, se jätetään tutkimatta liian myöhään tehtynä. Jos taas asianosainen ei vastaa hänelle asetetun määräajan kuluessa tai ei saavu tuomioistuimeen suoraan sinne haastettuna, on tuomioistuimen näissäkin tapauksissa omasta aloitteestaan tutkittava, onko se lain tai oikeuspaikkasopimuksen mukaan toimivaltainen. Toimivallan puuttumisesta seuraa, että tuomioistuimen on jätettävä asia tutkimatta, jollei asiaa siirretä toimivaltaiseen tuomioistuimeen 22 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuimen tulisi omasta aloitteestaan tutkia toimivaltansa, jos vireille tullut asia koskee 11—17 §:ssä tarkoitettua asiaa. Näitä ovat avioliittoa, yhteiselämän lopettamista, ositusta, isyyden vahvistamista ja kumoamista, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta, tällaisesta asiasta annetun päätöksen täytäntöönpanoa, edunvalvojan määräämistä ja vapauttamista, toimintakelpoisuuden rajoittamista sekä rajoituksen poistamista ja muuttamista, lapseksi ottamista sekä jäämistöä ja kuolinpesää koskevat asiat. Nämä asiat on käsiteltävä 11—17 §:ssä tarkoitetuissa oikeuspaikassa tai 18 §:ssä osoitetuissa näitä alalajeja koskevissa toissijaisissa oikeuspaikoissa. Jos käräjäoikeus katsoo olevansa toimivaltaa vailta, sen on jätettävä asia tutkimatta., jollei sitä

siirretään 22 §:n mukaisesti toimivaltaiseen tuomioistuimeen.

22 §. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin siitä, että jos kärjäoikeus katsoo, ettei sillä ole toimivaltaa tutkia asiaa, asia on hakijan tai kantajan suostumuksella siirrettävä toimivaltaiseen tuomioistuimeen.

Rikosasioissa siirtäminen kärjäoikeudesta toiseen on mahdollista syyttäjän esityksestä erityisten syiden niin vaatiessa ROL 4 luvun 8 §:n yleissäännöksen mukaan. Siirtäminen voi perustua toimivallan puuttumisen lisäksi myös tarkoituksenmukaisuusnäkökohtiin. ROL 4 luvun 9 §:n mukaan rikosasia voidaan myös siirtää hovioikeudesta toiseen erityisten syiden niin vaatiessa. Siirtämistä tarkoituksenmukaisuusperusteella voidaan pitää tarpeellisena ennen kaikkea rikoslain 7 luvun mukaisen yhteisen rangaistuksen määräämisen vuoksi.

Riita-asioissa asian siirtäminen kärjäoikeudesta toiseen ei ole voimassa olevan oikeuden mukaan ole ilman erityissäännöstä mahdollista. Isyyslain 28 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuin voi siirtää isyyden vahvistamista koskevan asian toiseen toimivaltaiseen tuomioistuimeen, jos se on asian selvittämisen kannalta tai muusta erityisestä syystä tarkoituksenmukaista. Vastaavanlainen säännös on lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 5 §. Ylempi tuomioistuin voi eräissä tapauksissa siirtää asian toimivaltaisen alemman tuomioistuimen käsiteltäväksi OK 10 luvun 29 §:n yleissäännöksen nojalla. Vastaavantyyppinen säännös ehdotetaan otettavaksi tämän luvun 24 §:ään.

Vaikka edellä mainittujen rikosoikeudenkäyntiä koskevien säännösten perusteella asian siirtäminen voi yleisesti perustua tarkoituksenmukaisuussyihin, tällaista säännöstä ei ole perusteltua ottaa riita-asioita koskevaan yleissäännökseen. Rikosasioille on yhteistä, että vastaajan eduksi koituvan yhteisen rangaistuksen määrääminen puoltaa asian siirtämistä tarkoituksenmukaisuusperusteella. Vastaavaa kaikille riita- ja hakemusasioille yhteistä perustetta tarkoituksenmukaisuus-siirrolle ei ole. Tuomioistuinhierarkkiset näkökohdat myös puoltavat sitä, ettei kärjäoikeus voi päättää siitä, mitä asioita toinen samanasteinen tuomioistuin joutuu käsittele-

mään. Lisäksi on olemassa se mahdollisuus, että tarkoituksenmukaisuuteen vedoten asioita siirrettäisiin epäolennaisilla tai kyseenalaisilla perusteilla toisen kärjäoikeuden käsiteltäväksi.

Siksi ehdotetaan, että kärjäoikeus voi siirtää asian vain puuttuvan toimivallan perusteella. Toisaalta kärjäoikeudella olisi myös lähtökohtainen velvollisuus siirtää asia, jos asian vireille pannut henkilö siihen suostuu. Siirtämiseen tulisi ryhtyä riippumatta siitä, johtuuko toimivallan puute siitä, että asia on pantu vireille väärässä kärjäoikeudessa vastoin ehdotonta forumsäännöstä, vai siitä, että vastaaja on tahdonvaltaiseen oikeuspaikkaan kuuluvassa, mutta muussa kuin lain osoittamassa kärjäoikeudessa vireille pannussa asiassa jättäytynyt passiiviseksi tai kiistänyt kärjäoikeuden toimivallan puhevaltaa ensi kerran käyttäessään. Toimivallan puuttuminen voi myös seurata asianosaisten välisestä oikeuspaikkasopimuksesta.

Siirtäminen olisi mahdollista myös silloin, kun pikemminkin kärjäoikeuden asiallisessa kuin alueellisessa toimivallassa on puute, kunhan asia kuitenkin kuuluu jonkin kärjäoikeuden toimivaltaan. Esimerkiksi jos asia on pantu vireille vastaajan yleisessä oikeuspaikassa Rovaniemen kärjäoikeudessa, mutta riita koskee osakeyhtiölain soveltamista, Rovaniemen kärjäoikeus voisi siirtää kantajan suostumuksella asian Oulun kärjäoikeuteen, joka on toimivaltainen osakeyhtiölain 24 luvun 1 §:n ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan. Kärjäoikeus voisi siirtää asian vain toimivaltaiseen kärjäoikeuteen, eli siirtäminen muuhun tuomioistuimeen tai viranomaiseen ei olisi säännöksen perusteella mahdollista.

Siirtäminen säännönmukaisesti koituu kantajan tai hakijan eduksi säästyneinä kuluina ja muuna vaivan vähenemisenä sekä siksi, että asia pysyy vireillä eikä mahdollinen kannevanhentuminen uhkaa. Tuomioistuin tekisi suostumuksen puuttuessa tutkimattajättämispäätöksen, koska vastoin kantajan tai hakijan tahtoa ei asiaa siirrettäisi. Kantaja voisi sitten halutessaan hakea tutkimattajättämispäätökseen muutosta tai harkita asian panemista vireille toisessa kärjäoikeudessa.

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun

lain 5 §:n mukaan asia siirretään asianosaisen pyynnöstä. Tässä kuitenkin ehdotetaan, että asia siirretään sen vireille panneen henkilön suostumuksella. Mainitun lain 5 §:ää voidaan tulkita niin, että tuomioistuin siirtää asian vain, jos sitä oma-aloitteisesti pyydetään. Siirtäminen asianomaisen henkilön suostumuksella edellyttää puolestaan selvästi sitä, että tuomioistuin tarvittaessa omasta aloitteestaan ottaa yhteyttä henkilöön ja tiedustelee hänen kantaansa siirtämiseen.

Suostumukselle tai sen pyytämiselle ei ehdoteta määrämuotoa. Suostumusta voitaisiin pyytää esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostitse. Vastaavasti tällaisella tavalla annettu suostumus olisi pätevä, jollei kärjäoikeudella olisi erityisiä syitä epäillä suostumuksen oikeellisuutta. Jos olisi useita toimivaltaisia vastaanottavia kärjäoikeuksia, tuomioistuimen olisi tästä ilmoitettava kantajalle ja siirrettävä asia siihen kärjäoikeuteen, johon kantaja suostuu.

Vastaajan suostumus ei olisi tarpeen, koska hänellä on katsottava olevan velvollisuus joka tapauksessa vastata lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Vastaavasti asia voidaan siirtää asianosaisten tekemän oikeuspaikkasopimuksen perusteella toimivaltaiseen tuomioistuimeen.

Vaikka siirtäminen olisi mahdollista missä oikeudenkäynnin vaiheessa tahansa, asian siirtäminen tulisi todennäköisesti ajankohtaiseksi jo silloin, kun kärjäoikeus haastehakemuksen tai hakemuksen tarkastamisen yhteydessä havaitsisi puutteen toimivallassaan. Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 1 momentin 5 kohdan ja 8 luvun 2 §:n 4 kohdan mukaan vireillepanoasiakirjassa on ilmoitettava, mihin tuomioistuimen toimivalta perustuu, jollei se muuten ilmene asiakirjoista.

Jos toimivallan puuttuminen ilmenee heti valmistelun alussa, ei yleensä olisi tarkoituksenmukaista ylipäättään kuulla vastaajaa siirtävässä tuomioistuimessa, jos asia kuuluu ehdottomaan oikeuspaikkaan. Jos vastaaja on kuitenkin saanut tiedon oikeudenkäynnistä haasteella tai muuten, olisi siirrosta hänelle ilmoitettava.

Kärjäoikeuden siirtovelvollisuus ei kuitenkaan olisi ehdoton, vaan kärjäoikeus saisi jättää asian siirtämättä, jos toimivaltainen kärjäoikeus ei ole vaikeuksista selvitettävissä.

Siirtäminen tulisi luonnollisesti kysymykseen vain silloin, kun kärjäoikeus pystyy määrittämään toimivaltaisen kärjäoikeuden. Jos toimivaltainen kärjäoikeus olisi vaivattomasti lisätiedusteluin selvitettävissä, näihin tulisi myös ryhtyä. Estettä ei olisi myöskään sille, että kärjäoikeus selvittäisi toimivaltakysymystä laajemminkin. Tämä voisi tulla kysymykseen etenkin silloin, kun asian vireillepano väärässä kärjäoikeudessa on selvästi johtunut erehdyksestä.

Myös se olisi mahdollista, että vastaanottavakin kärjäoikeus katsoisi toimivallassaan olevan puutteen. Estettä ei olisi siirtää asiaa tällöin edelleen kolmanteen kärjäoikeuteen. Asian siirtäminen takaisin ei kuitenkaan tulisi kysymykseen, koska jokainen kärjäoikeus ratkaisee oman toimivaltansa, joten vastaanottava kärjäoikeus ei voi arvioida toimivaltakysymystä toisin kuin asian siirtänyt kärjäoikeus.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että siirtävän tuomioistuimen asiaan liittyvät päätökset ja muut toimenpiteet pysyvät voimassa, kunnes vastaanottava tuomioistuin toisin päättää. Tällaisia päätöksiä voisivat olla esimerkiksi OK 7 luvussa tarkoitetun turvaamistoimen asettaminen tai 5 luvun 25 §:ssä tarkoitettu päätös kirjallisen todisteen esittämisestä.

Siirtävän kärjäoikeuden ei tulisi lähtökohteisesti antaa määräyksiä siitä, miten asian käsittelyä vastaanottavassa tuomioistuimessa jatketaan. Siirtävän tuomioistuimen tulisi ilmoittaa siirtämisestä vastaanottavalle kärjäoikeudelle. Estettä ei olisi sille, että esimerkiksi tässä yhteydessä sovittaisiin, että siirtävä tuomioistuin ryhtyy johonkin toimenpiteeseen vastaanottavan tuomioistuimen puolesta. Käsittelyn jouduttamiseksi voisi esimerkiksi joissain tapauksissa olla paikallaan, että siirtävä tuomioistuin pyytäisi asianosaiselta vastausta tai muuta tarpeellista kirjallista lausumaa toimitettavaksi vastaanottavaan kärjäoikeuteen. Siirtämistä koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta.

23 §. Voimassa olevan oikeuden mukaan ylempään tuomioistuimeen on muutoksenhaussa viran puolesta tutkittava, onko alempi tuomioistuin ollut toimivaltainen tutkimaan ehdottomaan oikeuspaikkaan kuuluvan asian. Jos ylempi tuomioistuin katsoo, että alem-

malta tuomioistuimelta puuttui toimivalta, ylempi tuomioistuin jättää asian tutkimatta tai siirtää sen voimassa olevan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 29 §:n 1:n mukaisesti toimivaltaiseen alempaan tuomioistuimeen.

Tällaisissa tapauksissa alempi tuomioistuin on jo tutkinut asian ja antanut pääasiaratkaisun. Jos ylempi tuomioistuin jättää asian tutkimatta, alemman tuomioistuimen pääasiaratkaisu jää merkityksettömäksi, joten asia on pantava uudelleen vireille toisessa tuomioistuimessa tuomion saamiseksi. Siirtämisen jälkeen toinen, toimivaltaiseksi katsottu tuomioistuin käsittelee asian uudelleen. Aiempi toimivaltaa vaille katsotun tuomioistuimen antama tuomio on lähtökohtaisesti merkityksetön, joten toisen tuomioistuimen on esimerkiksi otettava asiassa esitettävä näyttö kokonaisuudessaan vastaan.

Voimassa olevaa oikeutta voidaan pitää eräissä tapauksissa epätarkoituksenmukaisen joustamattomana. Kun otetaan huomioon, että alempi tuomioistuin on jo asian kertaalleen tutkinut ja ratkaissut, tutkimatta jättäminen tai uudelleen käsittely muodollisen virheen vuoksi vaikuttaa ylivoimaisesti seuraukselta. Uudelleen käsittelystä siirtämisen tai uuden kanteen seurauksena aiheutuu asianosaisille huomattavia lisäkuluja ja muuta haittaa. Joissain tapauksissa asianosainen saattaa myös epäasiallisilla perusteilla, kuten käsittelyn pitkittämisen tarkoituksessa tehdä oikeuspaikkaväitteen vasta muutoksenhaussa, vaikka hän olisikin ollut selvillä toimivaltapuutteesta alusta alkaen. Käsittelyn kesto voi pidentyä huomattavasti, mitä on pidettävä epäsuotavana paitsi asianosaisille mahdollisesti aiheutuvien tosiasiallisten haittojen vuoksi myös siksi, että oikeudenkäynnin joutuisuutta edellytetään perustuslain 21 §:n 1 momentissa ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Uudelleen käsittely myös kuluttaa tuomioistuinten voimavaroja. Toisaalta asianosainen tai asianosaiset voivat hyvinkin olla selvillä siitä, ettei tietty käräjäoikeus ole asiassa toimivaltainen, mutta he katsovat siitä huolimatta, että asia on tarkoituksenmukaista käsitellä juuri tässä käräjäoikeudessa.

Edellä mainituilla perusteilla pykälässä ehdotetaan rajoitettavaksi ylempien tuomioistuimen valtaa tutkia sitä, onko alempi tuomioistuin ollut alueellisesti toimivaltainen

asian käsittelemään ja ratkaisemaan. Voimassa olevan oikeuden mukaan ylempien tuomioistuimen on viran puolesta kontrolloitava myös asiallinen ja oikeusasteellinen toimivalta. Tätä ei ehdoteta muutettavaksi, koska esimerkiksi tietynlaatuisten asioiden keskittäminen vain joidenkin käräjäoikeuksien käsiteltäväksi palvelee viime kädessä oikeansisältöisten tuomioiden aikaansaamista. Tämä seuraa käräjäoikeuksien asiantunteumuksen vahvistumisesta ja siitä, että joissain asiaryhmissä päätösvaltainen kokoonpano poikkeaa tavanomaisesta, sekä siitä, että joissain tapauksissa tuomioistuinta avustaa ratkaisukokoonpanoon kuulumattomia asiantuntijoita. Lisäksi joissain asiaryhmissä muutoksenhaku on järjestetty tavanomaisesta poikkeavalla tavalla. Tällaisista seikoista ei kuitenkaan ole kyse silloin, kun asia on käsitelty alueellista toimivaltaa vaille olevassa käräjäoikeudessa. Käsittely on ollut vastaavanlainen ja samanarvoinen kuin alueellisesti toimivaltaisessa käräjäoikeudessa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että hovioikeus tutkisi käräjäoikeuden alueellisen toimivallan vain, jos asianosainen on tehnyt käräjäoikeudessa oikea-aikaisesti väitteen puuttuvasta toimivallasta ja jos sama asianosainen hakee muutosta toimivallasta annettuun ratkaisuun. Tutkimisvaltaa rajoitetaisiin vain niissä tilanteissa, kun alempi oikeus on oikeaan aikaan tehdystä forumväitteestä huolimatta tutkinut ja ratkaissut pääasian. Jos käräjäoikeus jättää asian väitteen johdosta tai omasta aloitteestaan tutkimatta, muutoksenhaku olisi tämän pykälän estämättä sallittua tavanomaisessa laajuudessa.

Jos asia kuuluu tahdonvaltaiseen oikeuspaikkaan, käräjäoikeus tutkisi edellä käsitellyn 21 §:n 1 momentin mukaan alueellisen toimivaltansa vain, jos asianosainen tekee tästä väitteen käyttäessään ensi kertaa puhevaltaa tai ei anna häneltä pyydyttyä vastausta taikka jää suoraan istuntoon haastettuna saapumatta käräjäoikeuteen. Jos asianosainen vastaa asiaan toimivaltaa riitauttamatta, puute alueellisessa toimivallassa korjaantuu. Jos asianosainen tekee väitteen liian myöhään, se jätetään tutkimatta.

Jos asianosainen tekee toimivaltaa koskevan väitteen ajoissa, mutta käräjäoikeus hylkää sen, voisi asianosainen hakea muutosta

tähän ratkaisuun tavanomaisten sääntöjen mukaisesti, jolloin hovioikeuden on tutkittava kysymys toimivallasta sekä jätettävä asia tutkimatta tai siirrettävä asia toimivaltaiseen alempaan tuomioistuimeen hyväksyessään asianosaisen muutoksenhakemuksen.

Asianosainen voi hakea myös muutosta siihen, että hänen forumväitteensä on jätetty tutkimatta liian myöhään tehtynä. Jos hovioikeus katsoo, että väite tehtiin ajoissa eikä kärjäoikeudella ollut alueellista toimivaltaa, asia jätetään tutkimatta tai siirretään toimivaltaiseen alempaan tuomioistuimeen. Jos taas muutoksenhakutuomioistuin katsoo alemman tuomioistuimen olleen oikeassa jättäessään oikeuspaikkaväitteen liian myöhään tehtynä tutkimatta, ei alueellista toimivaltaa enemmälti tutkittaisi muutoksenhakuasteessa.

Jos asia kuuluu ehdottomaan oikeuspaikkaan, edellä käsitellyn 21 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimen tulee ottaa omasta aloitteestaan huomioon puute alueellisessa toimivallassaan ja jättää asia tutkimatta. Tämä ei edellytä asianosaisen forumväitettä, mutta asianosainen saa luonnollisesti tällaisen tehdä. Käytännössä väite on tehtävä, jos tuomioistuin ei omasta aloitteestaan kiinnitä toimivaltapuutteeseen huomiota eikä asianosainen halua asiaa tutkittavaksi muussa kuin lain osoittamassa kärjäoikeudessa. Asianosainen voi tehdä väitteen missä oikeudenkäynnin vaiheessa tahansa, kunnes asian käsittely päättyy ja se jätetään ratkaistavaksi. Jos kuitenkin asiassa järjestetään pääkäsittely, väite olisi tehtävä ennen valmistelun päättymistä. Tällä on tarkoitus estää se, että toimivaltapuutteesta tietoinen asianosainen voisi prosessitaktisista syistä lykätä väitteen tekemistä esimerkiksi niin, että väite tehtäisiin pääkäsittelyn lopuksi, kun asianosainen olettaisi pääasiasratkaisun kääntyvän hänelle vastaiseksi.

Myös ehdottomaan oikeuspaikkaan kuuluvissa asioissa edellytetään, että asianosainen tekee kärjäoikeudessa forumväitteen, jotta toimivallan mahdollinen puuttuminen tutkitaan ylemmässä tuomioistuimessa.

Alueellista toimivaltaa koskevasta ratkaisusta annetun muutoksenhaun tutkiminen edellyttää, että juuri toimivaltakysymyksestä haetaan muutosta. Alueellisesta toimivallasta

annettuun ratkaisuun voidaan hakea muutosta hovioikeudessa tavanomaisella valituksella, vastavalituksella ja OK 16 luvun 3 §:n 3 momentin viimeisen virkkeen nojalla käytettäessä niin sanottua liittymisoikeutta.

Hovioikeus ei tutkisi kärjäoikeuden alueellista toimivaltaa, jos muutosta on haettu vain pääasiasratkaisuun.

Tutkimisvallan rajoitukset eivät olisi voimassa yksipuolisen tuomion antamista seuraavassa takaisinsaantioikeudenkäynnissä kärjäoikeudessa, koska kyseessä ei ole muutoksenhaku ylemmässä tuomioistuimessa. Toimivallan tutkimisesta takaisinsaannissa noudatettaisiin, mitä edellä käsitellyssä 21 §:ssä säädetäisiin.

Pykälän 2 momentin mukaan tutkimisvaltaa rajoitettaisiin myös korkeimmassa oikeudessa tapahtuvassa muutoksenhaussa. Korkein oikeus saisi tutkia alueellista toimivaltaa koskevan muutoksenhaun, kun kärjäoikeudessa on tehty forumväite ja siitä annetusta kärjäoikeuden ratkaisusta on haettu muutosta ja kun hovioikeuden oikeuspaikkaa koskevasta hylkäävästä ratkaisusta haetaan edelleen muutosta korkeimmassa oikeudessa. Tutkimisvallan rajoittamista koskeva säännös ei estäisi tutkimasta korkeimmassa oikeudessa valitusta, jossa forumkysymyksestä valittaneen vastapuoli hakee muutosta ratkaisuun, jolla hovioikeus on forumkysymyksestä tehdyn muutoksenhakemuksen hyväksynyt. Jos hovioikeudella ei olisi ollut oikeutta 1 momentin nojalla tutkia alueellista toimivaltaa koskevaa muutoksenhakua, korkeimman oikeuden tulisi jättää omasta aloitteestaan tutkimatta tästä kysymyksestä tehty muutoksenhaku.

Jäljempänä ehdotetaan oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1 §:ään otettavaksi säännöstyä, jossa rajoitetaan alueellisen toimivallan puuttumiseen perustuvaa ylimääräistä muutoksenhakua.

24 §. Pykälän 1 momentissa säädetäisiin asian siirtämisestä alempaan toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Momentti vastaisi osittain voimassa olevaa oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 29 §:n 1 momenttia, jonka mukaan ylemmän tuomioistuimen on asianosaisen pyynnöstä tai painavista syistä muutoinkin siirrettävä asia oikeaan alempaan tuomioistuimeen, jos se havaitsee, ettei alempi tuo-

mioistuimien ollut toimivaltainen tutkimaan asiaa, tai vahvistaa alemman tuomioistuimen sanotun sisältöisen päätöksen.

Edellä 23 §:ssä pykälässä ehdotetaan rajoitettavaksi muutoksenhakutuomioistuimen valtaa tutkia alemman tuomioistuimen alueellista toimivaltaa. Jos kuitenkin ylempi tuomioistuin on saanut toimivallan tutkia ja sen jälkeen katsoo, ettei alempi tuomioistuin ollut toimivaltainen asiaa tutkimaan, momentin mukaan ylempään tuomioistuimeen tulisi pääsäännön mukaan siirtää asia käsiteltäväksi alempaan, toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Siirtämisellä asia pysyisi vireillä, eikä asianosaisen tarvitsisi panna asiaa vireille uudessa oikeudenkäynnissä. Säännös olisi johdonmukainen suhteessa edellä käsitellyn 22 §:ään, jonka mukaan toimivaltaa vailla olevan käräjäoikeuden on kantajan tai hakijan suostumuksella siirrettävä asia toimivaltaiseen käräjäoikeuteen.

Ylempään tuomioistuimeen olisi kuitenkin siirtämisen asemesta jätettävä asia tutkimatta, jos kaikki asianosaiset vastustavat siirtämistä. Asianosaisilla tarkoitetaan paitsi muutosta hakeneita asianosaisia myös niitä, jotka ovat tyytynyt muutoksenhaun alaiseen ratkaisuun. Toisin kuin edellä 22 §:ssä ehdotetaan, siirtämisen kannalta ei olisi merkitystä, onko asianosainen ollut ensimmäisessä oikeusasteessa kantajana vai vastaajana.

Kun oikeudenkäynnissä on annettu pääasiasratkaisu ja kun asia on edennyt muutoksenhakuasteeseen, kenellä asianosaisella tahansa voi olla intressi saada asia lopullisesti tuomiolla ratkaistuksi. Toisaalta jos kaikki asianosaiset ovat yhtä mieltä siitä, ettei oikeudenkäynti lopeteta tutkimattajättämispäätökseen, ei ole syytä poiketa heidän näkemyksestään.

Jos ylempi tuomioistuin toteaa, ettei alemmalla tuomioistuimella ollut toimivaltaa tutkia asiaa, ylempään tuomioistuimeen tulee selvittää asianosaisten kanta siirtämiseen. Tiedustelu voitaisiin tehdä siten kuin edellä 22 §:n perusteluissa todetaan.

Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevaa oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 29 §:n 2 momenttia, jonka mukaan korkein oikeus voi hakemuksesta poistaa virheellisen päätöksen ja osoittaa asian edelleen käsiteltäväksi, jos asia on jätetty lainvoimaisesti useassa

tuomioistuimessa tutkimatta, mutta korkein oikeus katsoo jonkin näistä tuomioistuimesta toimivaltaiseksi. Momentin kieliasua on tarkistettu.

Kansainvälinen toimivalta

25 §. Voimassa olevassa oikeudessa ei ole yleissäännöstä Suomen tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta riita-asioissa eli siitä, milloin Suomen tuomioistuin on toimivaltainen kansainvälisluonteisissa riita-asioissa. Tällaisissa asioissa on joko asianosaisilla tai itse riidan kohteella liittymiä yhteen tai useampaan vieraaseen valtioon.

Varallisuusoikeudellisissa asioissa tärkeimpänä kansainvälistä toimivaltaa koskevana säädöksenä voidaan pitää Bryssel I -asetusta. Suhteellisen kattavasti kansainvälisestä toimivallasta on säädetty henkilö-, perhe- tai perintöoikeudellisissa asioissa. Huomattava merkitys on Bryssel II a -asetuksella. Tällaisia säännöksiä on lisäksi muun muassa eräistä kansainvälisluonteisista perheoikeudellisista suhteista annetussa laissa (379/1929), avioliittolain 119 §:ssä ja perintökaaren 26 luvussa. Joillain varallisuusoikeuden lohkoilla on myös kansainvälisissä sopimuksissa annettu määräyksiä tuomioistuinten kansainvälisestä toimivallasta. Lain-säädännöstä voidaan mainita esimerkiksi kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat ydinvastuulain (484/1972) 37 § ja tiekuljetus-sopimuslain 42 §:n 1 momentti.

Edellä mainituista säännöksistä huolimatta on perusteltua säätää Suomen tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta yleisillä mutta toissijaisilla säännöksillä. Kansainvälistyminen, esimerkiksi henkilöiden, tavaroiden ja palveluiden liikkuvuus valtiosta toiseen on selvästi lisääntynyt viime vuosikymmeninä. Sääntely selventäisi oikeustilaa, koska tarkemman sääntelyn puuttuessa Suomen tuomioistuimen kansainvälinen toimivalta on jouduttu käytännössä ratkaisemaan nojautumalla yleisiin kansainvälisiin prosessioikeudellisiin periaatteisiin ja hakemalla johtoa alueellista toimivaltaa koskevista säännöksistä. Tästä on voinut seurata se epäkohta, että ratkaisujen ennustettavuus on heikko.

On myös huomautettu siitä, ettei alueellista toimivaltaa koskevia säännöksiä ole laadittu pitäen silmällä sitä, että niiden nojalla ratkaistaisiin kansainvälistä toimivaltaa koskevia kysymyksiä. Alueellista toimivaltaa koskevien säännösten perusteella Suomen tuomioistuimen kansainvälinen toimivalta on saatettu laajentaa myös sellaisiin tapauksiin, joissa yhteys Suomeen on varsin vähäinen ja joissa säännökset suosivat perusteettomasti Suomessa asuvaa henkilöä tai tänne rekisteröityä oikeushenkilöä. Esimerkiksi ulkomailta pysyvästi asuvan henkilön kannalta tällaista hyvin heikkoon liittymään perustuvaa Suomen tuomioistuimen toimivaltaa voidaan pitää kohtuuttomana.

Ei myöskään ole lähtökohtaisesti tarkoituksenmukaista, että suomalaisten tuomioistuinten voimavaroja käytetään sellaisten riitojen ratkaisemiseen, jotka huomattavasti luontevammin kuuluisivat toisen valtion tuomioistuimen tutkittavaksi. Kansainvälisluonteisissa riidoissa tuomioistuin joutuu usein myös soveltamaan ulkomaan oikeutta, mistä voi seurata tulkintavaikeuksia ja jopa epäonnistuneita tuomioita.

Toisaalta asianosaiset ovat saattaneet sopia asian käsiteltäväksi Suomen tuomioistuimessa tai vastaaja ei katso aiheelliseksi vastustaa asian käsittelyä Suomessa, vaikka liittymä objektiivisessa katsannossa vaikuttaakin heikolta. Tällaisissa tapauksissa asianosaisten valinnanvapautta on lähtökohtaisesti kunnioitettava.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, milloin asialla on vahvaksi katsottava liittymä Suomeen, joka perustaa Suomen tuomioistuimelle kansainvälisen toimivallan lukuun ottamatta erästä poikkeustilannetta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tapauksista, joissa liittymä on heikompi kuin 1 momentissa. Näissä tapauksissa Suomen tuomioistuin olisi toimivaltainen, jollei momentissa mainituilla perusteilla toimivalta sulkeutuisi pois. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin niistä poikkeustilanteista, jolloin asia kuitenkin tutkittaisiin, vaikka käsillä olisikin 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu toimivallan poistava peruste.

Ehdotettu kansainvälistä toimivaltaa koskeva säännös olisi toissijainen. Sitä sovellettaisiin vain silloin, kun muualla Suomen tai

Euroopan yhteisön lainsäädännössä taikka Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa ei toisin säädetä tai määrätä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Suomen tuomioistuimella pääsäännön mukaan olevasta toimivallasta kansainvälisluonteisissa asioissa. Jos asialla olisi ehdotetuissa 1—4, 6—9, 11—17 tai 19 §:ssä tarkoitettuun seikkaan perustuva liittymä Suomeen, Suomen tuomioistuimella olisi lähtökohtaisesti kansainvälinen toimivalta ja asia olisi tutkittavissa Suomen tuomioistuimessa. Jäljempänä 2 momentti koskisi Suomen tuomioistuimen kansainvälistä toimivaltaa 5, 10 tai 18 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa. Momentin mukaan toimivalta voisi perustua myös muuhun olennaiseen seikkaan. Oikeuspaikka valtion sisällä määräytyisi edellä mainittujen alueellista toimivaltaa koskevien pykälien perusteella.

Asia on kansainvälisluonteinen, kun joko asianosaisilla tai riidan kohteella on jokin relevantti liittymä Suomen rajojen ulkopuolelle. Tyypillisesti tällaisesta tapauksesta on kyse, kun riitapuolena olevalla oikeushenkilöllä ei ole Suomessa kotipaikkaa tai hallintopaikkaa eikä toimipaikkaa. Asiaa koskeva liittymä voi olla esimerkiksi sellainen, että suomalainen pankki vaatii suomalaiselta lainantottajalta vahingonkorvausta siitä, että viimeksi mainittu on sopimuksen vastaisesti laiminlyönyt hankkia velan vakuudeksi kiinnityksen omistamaansa ulkomaiseen kiinteistöön.

Kansainvälisesti vertaillen vastaajan kotipaikka tai vastaavasti vakituinen asuinpaikka on yleisesti hyväksytty toimivallan perustavaksi seikaksi. Tässä suhteessa edellä 1 ja 2 §:ssä mainitut säännökset eivät ole ongelmallisia. Vaikka kantaja olisikin esimerkiksi ulkomainen oikeushenkilö, on Suomen tuomioistuin ilman muuta toimivaltainen tutkimaan asian mainituissa pykälissä tarkoitetuilla perusteilla. Myös 3 §:ssä tarkoitettu toimipaikan tuomioistuin on lähtökohtaisesti ongelmaton. Tämä toimivaltaperuste tunnustetaan myös Bryssel I –asetuksessa ja Luganon yleissopimuksessa.

Ehdotetun 4 §:n mukaan valtiota vastaan voidaan nostaa kanne myös kantajan yleisessä oikeuspaikassa. Säännös on ongelmaton kansainvälisen toimivallan kannalta, sillä

valtiolla säännöksessä tarkoitetaan Suomen valtiota. Säännös ei koske muuta valtiota vastaan Suomessa nostettavaa kannetta tai sitä, että kanne nostetaan ulkomaisessa tuomioistuimessa Suomen valtiota vastaan. Säännös ei myöskään oikeuta Suomessa tilapäisesti asuvaa tai oleskelevaa henkilöä nostamaan kannetta asuin- tai oleskelupaikkakunnalla. Myöskään se, että henkilöllä on ollut kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka Suomessa, ei perusta kantajan entisen kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan tuomioistuimelle toimivaltaa.

Ehdotettujen 6, 7 ja 9 §:n toimivaltaperusteet työsopimusta, vahingonkorvausta ja elatusapua koskevista asioissa on laajalti kansainvälisesti hyväksytty. Vastaavat toimivaltaperusteet ovat Bryssel I –asetuksessa. Ehdotettu 8 § puolestaan koskee Suomessa sijaitsevaa kiinteää omaisuutta, joten se on lähtökohtaisesti ongelmaton kansainvälisluontoisissa asioissa. Säännös osoittaa ensisijaisesti toimivaltaisen tuomioistuimen Suomessa, kun kiinteistöriitaan liittyy ulkomaalainen, joka esimerkiksi omistaa riidanalaisen kiinteistön tai jolta vaaditaan vahingonkorvausta Suomessa sijaitsevan kiinteistön vahingoittamisesta.

Ehdottomaan oikeuspaikkaan kuuluvat asiat ovat puolestaan yleensä sellaisia, joista on omat säännöksensä kansainvälisiä riitoja silmällä pitäen. Avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista toimivaltakysymyksistä säädetään myös Bryssel II a –asetuksessa. Suomen tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta säädetään myös avioliittolain 119 §:ssä, avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousta koskevia kansainvälis-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävässä, Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken Tukholmassa 6 päivänä helmikuuta 1931 tehdystä sopimuksessa (SopS 20/1931), rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) 13 §:ssä, lapseksiottamisesta annetun lain 34 §:n 1 momentissa, lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 4 luvussa, laissa eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista ja perintökaaren 26 luvussa. Isyyslakia ehdotetaan täydennettäväksi kansainvälistä toimivaltaa koskevalla säännöksellä (oikeusministeriön työryhmämietintö 2007:7).

Kansainvälisluonteinen asia voi tulla käsiteltäväksi Suomen tuomioistuimessa oikeuspaikkasopimuksen perusteella. Jos riitapuolet ovat asian sopineet käsiteltäväksi jossain kärjäoikeudessa, olisi tällä tuomioistuimella toimivalta tutkia asia, eikä olisi tarpeen enemmälti selvittää, millainen liittymä Suomeen asianosaisilla tai asialla on, vaan asianosaisten sopimusvapautta kunnioitettaisiin. Asianosaiset ovat ehkä sopineet, että he sitoutuvat suorittamaan vapaaehtoisesti toisilleen sen, mitä tuomiolauselmassa määrätään. Toisaalta asianosaisten oikeuspaikkasopimuksesta saattaa seurata, ettei yksikään sinänsä ehkä sopivampi tuomioistuin toisessa valtiossa suostu asiaa käsittelemään oikeuspaikkasopimuksen niin sanotun derogaatiovaikutuksen vuoksi. Asianosaisten tulee saada asia jossain tuomioistuimessa tutkittavaksi. Ei myöskään vaikuta todennäköiseltä, että Suomen tuomioistuimiin tulisi käsiteltäväksi paljon sellaisia asioita, joilla ei ole mitään liittymää Suomeen tai jonka liittymä Suomeen perustuu ilmeisen epäolennaiseen seikkaan. Siksi ehdotetaan, että tällaisissakin tapauksissa Suomen tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan asian, joka on oikeuspaikkasopimuksella osoitettu sen käsiteltäväksi.

Toisaalta kun asianosaiset eivät voi sopia täysin kansallisissa tapauksissa ehdottomaan oikeuspaikkaan kuuluvaa riita-asiaa tai hakemusasiaa tutkittavaksi muussa kuin lain osoittamassa tuomioistuimessa, ei ole myöskään perusteita sille, että tästä säännöstä poikettaisiin kansainvälisluonteisissa asioissa. Sanottu koskee myös niitä tilanteita, joissa 19 §:n 2 momentissa prorogaatiosopimuksen soveltamisalaa on heikomman suojaksi kavennettu. Lähtökohtana siis olisi, että kansainvälinen oikeuspaikkasopimus, joka on tehty vastoin 19 §:n soveltamisalaa, ei perustaisi Suomen tuomioistuimelle toimivaltaa. Joissain tapauksissa saattaisi kuitenkin olla mahdollista, että tällainen prorogaatiosopimus olisi 2 momentissa tarkoitettu olennainen seikka, joka perustaisi Suomen tuomioistuimelle toimivallan.

Oikeuspaikkasopimus olisi ehdotetun 19 §:n mukaan tehtävä kirjallisesti, johon sisältyy myös vaatimus sopimusosapuolten allekirjoituksista. Muotovaatimus vastaa voimassa olevaa oikeutta. Oikeuskäytännössä on

katsottu, että kansainvälisluontoisessa asiassa pätevä oikeuspaikkasopimus voi syntyä, vaikka kirjallista muotoa ei ole noudatettu (KKO 1982 II 167).

Edelleenkin ei ole aihetta vaatia kirjallista muotoa kansainvälisluonteisissa asioissa, koska tiukan muotovaatimuksen noudattaminen voi aiheuttaa käytännöllisiä vaikeuksia. Lisäksi prorogaatiosopimuksen tekemisessä asianosaiset ovat voineet noudattaa toisen valtion lainsäädäntöä tai vakiintunutta tapaa uskoen, että sopimus täyttäisi muotovaatimukset myös Suomessa.

Tuomioistuimen tulisi tapauskohtaisesti harkita, milloin muuta kuin kirjallisesti tehtyä oikeuspaikkasopimusta on pidettävä pätevänä. Johtoa voitaisiin saada Bryssel I –asetuksen 23 artiklasta.

Vaikka momentissa tarkoitettu liittymä olisikin olemassa, Suomen tuomioistuimelle ei kuitenkaan olisi toimivaltaa tutkia asiaa, jos Suomen tuomioistuimen ratkaisulla ei selvästi voisi olla oikeudellista merkitystä asianosaisten kannalta. Ratkaisun oikeudellista merkitystä käsitellään laajemmin 2 momentin perusteluissa. Kynnys jättää asia tutkimatta mainitulla perusteella olisi korkeampi kuin 2 momentissa 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa.

On eräitä asiaryhmiä, joissa valtiot eivät anna ulkomaisille tuomioille oikeudellista merkitystä. Kuten edellä 8 §:n perusteluissa on tullut esiin, valtion suvereniteettinäkökohdat edellyttävät, että edellä kiinteää omaisuutta koskevat esineoikeudelliset eli lähinnä 8 §:n 2 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettut asiat tutkitaan siinä valtiossa, jossa kiinteä omaisuus on. Tämä käsitys on omaksuttu maailmanlaajuisesti, ja se on saanut ilmaisuksensa esimerkiksi Bryssel I –asetuksessa ja Luganon yleissopimuksessa.

Suomen tuomioistuin voisi tutkia 8 §:n 2 momentin 4—6 kohdassa tarkoitettut, ulkomaista kiinteistöä koskevat asiat, jos asialla on muutoin riittävä liittymä Suomeen. Estettä ei ole esimerkiksi käsitellä vahingonkorvauskannetta sen johdosta, ettei ulkomaiseen kiinteistöön ole haettu sovittua kiinnitystä suomalaisen pankin Suomessa kotipaikan omaavalle antaman luoton vakuudeksi, kuten oikeuskäytännössä on jo aiemmin katsottu (KKO 2001:32). Vastaavasti jos henki-

lö, jolla on kotipaikka Suomessa, on vuokrannut ulkomailla sijaitsevan kiinteistön Suomessa vakituisesti asuvalle henkilölle, voidaan maksamattoman vuokran perimiseksi nostettu kanne tutkia Suomen tuomioistuimessa. Estettä ei olisi myöskään tutkia esikysymyksenä 8 §:n 2 momentin 1—3 momentissa tarkoitettua kysymystä eli esimerkiksi sitä, kuka on ulkomaisen kiinteistön oikea omistaja.

Muita asiaryhmiä, joissa ei ulkomaisella tuomiolla ole yleensä oikeudellista merkitystä, ovat immateriaalioikeudet sekä oikeushenkilön oikeudellinen asema. Esimerkiksi patenti on yleensä voimassa vain siinä valtiossa, joka on patentin myöntänyt. Siksi tässä valtiossa olisi tutkittava riita-asia, jossa vaaditaan Suomessa kotipaikan omaavalle oikeushenkilölle myönnetyn patentin julistamista pätemättömäksi. Edellä 3 §:ssä tarkoitettu toimipaikan tuomioistuin ei myöskään olisi toimivaltainen tutkimaan ulkomaisen osakeyhtiön toimielimen päätöksen pätevyyttä. Tyypillisesti myös sellaiset asiat, joilla on merkitystä toisen valtion viranomaisten rekistereihin sisältyviin merkintöihin, on käsiteltävä rekisterivaltion tuomioistuimessa. Bryssel I –asetuksen 6 jaksossa ja Luganon yleissopimuksen 5 jaksossa on määrittäviä tuomioistuinten yksinomaisesta toimivallasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että Suomen tuomioistuimen olisi toimivaltainen tutkimaan kansainvälisluonteisen asian, jolla on 5, 10 tai 18 §:ssä tarkoitettuun seikkaan perustuva liittymä Suomeen. Mainitut pykälät koskevat kuluttajariitoja, asiayhteyteen perustuvaa oikeuspaikkaa sekä toissijaisia oikeuspaikkoja.

Toimivalta voisi perustua myös muuhun olennaiseen seikkaan. Avoin toimivaltaperuste on tarpeen, koska pykälän muut toimivaltaperusteet rakentuvat alueellisen toimivallan perustaville seikoille, joita muotoiltaessa on pidetty silmällä ennen kaikkea kansallisia riitoja. Tällaisissa tapauksissa on yleensä asia tutkittavissa ainakin vastaajan yleisessä oikeuspaikassa. Vastaajaan kytkeytyvät toimivaltaperusteet eivät kuitenkaan riitä silloin, kun yleistä oikeuspaikkaa koskevat säännökset eivät sovellu, mutta riitaan liittyy sellaisia olosuhteita, joiden vuoksi asian tutkiminen

Suomen tuomioistuimessa on perusteltua. Esimerkiksi jos sopimusosapuoli on sitoutunut suorittamaan jonkin tehtävän tietyllä paikkakunnalla Suomessa tai olemaan harjoittamatta tiettyä toimintaa Suomessa, teetotuumion tai kieltotuumion saamiseksi asia voitaisiin tutkia Suomen tuomioistuimessa siitä huolimatta, ettei 2 tai 3 §:ssä säädettyjä toimivaltaperusteita ole käsillä.

Olennaista seikkaa puolestaan ei olisi käsillä, jos ainoa liittymää Suomeen on se, että riidanalainen sopimus on tehty Suomessa, tai se, että Suomessa vakituisesti asuva henkilö omistaa kantajana toimivan toisessa valtiossa kotipaikan omaavan oikeushenkilön osakkeita, eikä osakeomistuksella ole merkitystä oikeushenkilön puhevallan käyttämisen tai riidan kohteen kannalta.

Vaikka edellä tarkoitettu liittymä olisikin käsillä, kaikissa tapauksissa ei ole perusteltua säätää Suomen tuomioistuimelle toimivaltaa kansainvälisluontoisissa asioissa. Momentin *I kohdan* mukaan kansainvälisen toimivallan puuttuminen momentissa tarkoitetuissa tilanteissa voisi perustua siihen, että asiassa annettavalla Suomen tuomioistuimen pääasiaratkaisulla ei tosiasiallisesti tulisi olemaan oikeudellista merkitystä asianosaisten kannalta.

Suomen tuomioistuimen antaman tuomion oikeudellinen merkityksettömyys ilmenisi selvimmin silloin, kun sitä ei voida panna täytäntöön toisessa valtiossa. Suomen tuomioistuimen antama suoritustuomio voi olla täytäntöönpantavissa toisessa valtiossa jonkin kansainvälisen sopimuksen perusteella. Vieraat valtiot eivät yleensä yksipuolisesti salli toisessa valtiossa annetun tuomioistuinratkaisun täytäntöönpanoa alueellaan. Tällaisissa tapauksissa vieras valtio ei myöskään tunnusta Suomen tuomion oikeusvoimavaiikutusta eli sitä, että Suomessa kertaalleen lainvoimaisesti ratkaistua asiaa ei voida ensiksi mainitussa valtiossa tutkia tai että Suomessa annettu lainvoimainen tuomio asetettaisiin toisen valtion tuomioistuimen tuomion pohjaksi. Toisaalta jos kantaja saavuttaa haluamansa suorituksen siten, että tuomio pannaan täytäntöön Suomessa, ratkaisulla on luonnollisesti oikeudellista merkitystä ja asia on lähtökohtaisesti tutkittava.

Vahvistustuomio ei ole täytäntöönpanokelpoinen, mutta sen oikeudellinen merkittävyys ilmenee lähinnä siitä, että vahvistustuomiossa ratkaistu kysymys on asiaa enemmän tutkittamatta otettava samaa asiaa koskevan suoritustuomion pohjaksi. Jollei vahvistustuomiolla ole tällaista vaikutusta toisessa valtiossa, sen oikeudellinen merkitys on lähtökohtaisesti vähäinen.

Osa tuomioista saa itsestään oikeustilan tai oikeussuhteen muutoksen. Esimerkkinä voidaan mainita avioerotuomio. Kansainvälisluonteisissa asioissa tällaisissa tapauksissa on kysymys siitä, saadaanko ratkaisulla aikaan tavoiteltu muutos muualla kuin Suomessa. Vaikka tällaista tuomiota ei voida panna täytäntöön, yleensä ulkomaista tuomiota ei toisessa maassa pidetä oikeudellisesti merkittävänä, ellei ratkaisua erikseen tunnusteta päteväksi. Tuomion tunnustaminen voidaan rinnastaa siihen, että ulkomainen tuomio hyväksytään toisessa valtiossa täytäntöönpanoperusteeksi.

Jos Suomen tuomioistuimen ratkaisu ei ole täytäntöönpano- tai tunnustamiskelpoinen siinä vieraassa valtiossa, johon asianosaisella tai oikeudenkäynnin kohteella on liittymä, eikä tuomion täytäntöönpantavuus tai sen oikeustilaa muuttava vaikutus Suomen rajojen sisäpuolella täytä kantajan tavoitteita, asia olisi lähtökohtaisesti jätettävä tutkimatta. Joissain tapauksissa voitaisiin mainituista puutteista huolimatta asia kuitenkin tutkia Suomessa.

Suomen tuomioistuimen tuomiolla voi olla vähäistä enemmän merkitystä sen niin sanotun todistusvaikutuksen takia. Suomen tuomioistuimen tuomiolla voisi olla vahvakin todistusvaikutus silloin, kun tuomiota käytettäisiin oikeudenkäyntiaineistona toisessa valtiossa, joka kansainvälisen yksityisoikeutensa lainvalintasääntöjen perusteella joutuisi ratkaisemaan asian Suomen lain mukaan ja etenkin, jos asia on oikeudellisesti vaikea tai vieras valtio poikkeaa selvästi oikeuskulttuuriltaan Suomesta. Vastaavanlainen tilanne voi olla käsillä silloin, kun Suomen tuomioistuimelta tarvitaan kannanottoa toisen oikeudenkäynnin kannalta olennaisesta ennakkokysymyksestä, jota vieraan valtion tuomioistuin ei katso itse voivansa ratkaista. Tällainen kysymys voisi koskea esimerkiksi Suomessa

sijaitsevan kiinteistön oikeaa omistajaa tai kiinteistöön vahvistetun kiinnityksen pätevyyttä.

Kansainvälisen toimivallan puute voisi seurata myös siitä, että vaikka sinänsä Suomen tuomioistuimen tuomiolla olisi oikeudellista merkitystä, se ei tosiasiallisesti kuitenkaan johtaisi asianosaisen kannalta toivottuun tulokseen. Tällainen tilanne olisi käsillä esimerkiksi silloin, kun Suomessa vastaajalla on tosin omaisuutta, mutta sitä on niin vähän, että kantaja ei saisi lainkaan suoritusta tai suoritus kattaisi vain merkityksettömän osan saatavasta. Lisäksi olisi edellytettävä, ettei saatavalle vastaisuudessakaan ilmeisesti keriyisi suoritusta.

Momentin 2 kohdan mukaan Suomen tuomioistuimen toimivallan puuttuminen voisi seurata siitä, että asian tutkiminen olisi selvästi tarkoituksenmukaisempaa toisen valtion tuomioistuimessa kuin Suomen tuomioistuimessa, kun otetaan huomioon liittymät eri valtioihin, asiassa esitettävä näyttö, asianosaiselle aiheutuvat kustannukset ja muut olosuhteet.

Kohta on asiallisesti toissijainen suhteessa 1 kohtaan. Jos asiassa annettavalla pääasiantarkaisulla ei olisi riittävää oikeudellista merkitystä, asia jätetään tällä perusteella tutkimatta, eikä ole tarpeen ottaa kantaa mahdollisiin tarkoituksenmukaisuuskysymyksiin. Sitä vastoin asian jättäminen tutkimatta 2 kohdan perusteella edellyttää sitä, että Suomen tuomioistuimen ratkaisulla olisi riittävä oikeudellinen merkitys, mutta asia on tarkoituksenmukaisempaa käsitellä toisen valtion tuomioistuimessa. Säännöksen soveltaminen edellyttäisi, että toisen valtion tuomioistuin voi antaa asiassa pääasiantarkaisun, joka on asianosaisen kannalta yhtä merkityksellinen esimerkiksi täytäntöönpanon kannalta kuin Suomen tuomioistuimen pääasiantarkaisu.

Asian tutkiminen tai tutkimatta jättäminen Suomen tuomioistuimessa perustuisi tapauskohtaiseen harkintaan, jossa on ensinnäkin otettava huomioon, millaisia liittymiä asialla tai asianosaisilla on toisaalta Suomeen ja toisaalta yhteen tai useampaan vieraaseen valtioon. Eri liittymille ei ole yleispätevästi osoitettavissa selvää tärkeysjärjestystä. Harkinnassa olisi otettava eri liittymien määrä ja laatu.

Toiseksi asiassa olisi otettava huomioon, mitä näyttöä asiassa tultaisiin esittämään. Asianosaisilla tulee olla lähtökohtaisesti mahdollisuus saada esittää haluamansa asian ratkaisemisen kannalta olennainen näyttö mahdollisimman luotettavalla tavalla.

Jos esimerkiksi vahingonkorvausvaatimuksen selvittämiseksi olisi aivan olennaista toimittaa katselmus vahingon tapahtumapaikalla, tämä puoltaisi asian tutkimista tässä valtiossa etenkin silloin, kun tapahtumapaikan valtio ei hyväksy sitä, että vieraan valtion viranomaiset toimisivat tapahtumapaikalla, eikä näyttöä voitaisi saada esimerkiksi oikeusaputeitse.

Todistajien osalta olisi otettava huomioon, missä he asuvat ja missä määrin he olisivat valmiita vapaaehtoisesti tulemaan toisen valtion tuomioistuimeen kuultaviksi tai missä määrin heidän henkilökohtainen kuulemisensa voidaan korvata oikeusaputeitse tapahtuvalla kuulemisella. Merkitystä olisi myös sillä, hyväksytäänkö valtion prosessilainsäädännössä kirjalliset todistajankertomukset vai edellytetäänkö henkilökohtaista kuulemistä, jotta todistus olisi laillista oikeudenkäyntiaineistoa. Vastaavilla seikoilla olisi merkitystä myös asiantuntijatodistelun osalta.

Kolmanneksi harkinnassa olisi otettava huomioon asianosaisille oikeudenkäynnistä aiheutuvat kustannukset. Näitä olisivat todistelusta sekä asianosaiselle avustajasta ja muista syistä aiheutuvien kustannusten lisäksi myös oikeudenkäyntimaksut ja muut vastaavat kulut.

Yleensä eri maiden lainsäädännössä lähdetään siitä, että asian hävinneellä on velvollisuus korvata voittaneen osapuolen kulut. Joissain valtiossa pääsääntönä on, että asian lopputuloksesta riippumatta asianosaiset vastaavat omista kuluistaan kokonaan tai osaksi. Vaikka suoranaista kieltoa ottaa tämä lainsäädännöstä johtuva seikka huomioon harkinnassa ei ole, yleensä näin ei tulisi tehdä, koska tuomioistuimen ei tule ottaa ennakolta kantaa asian lopputulokseen.

Huomioon voitaisiin ottaa se, missä valtiossa kulut kokonaisuudessaan nousisivat korkeimmiksi. Joissain tapauksissa voitaisiin merkitystä antaa myös sille, miten asianosainen voisi kuluistaan vastata. Esimerkiksi jos tyypillisesti heikommalla osapuolella olisi

vain yhdessä valtiossa voimassa valtion varoista maksettavasta oikeusavusta, vakuutuksesta, yhteisön jäsenyydestä tai muusta vastaavanlaisesta seikasta koitua etuus, tämä voitaisiin ottaa huomioon.

Neljänneksi voitaisiin ottaa huomioon muut tarkoituksenmukaisuusharkinnan kannalta olennaiset olosuhteet. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi oikeudenkäynnin tulevaan keston vaikuttavat seikat ja asianosaisen henkilöön liittyvät seikat. Jos esimerkiksi Suomessa vakituisesti asuva asianosainen ei voisi sairauden tai muun syyn takia osallistua toisessa valtiossa käytävään oikeudenkäyntiin ja henkilön henkilökohtainen läsnäolo olisi välttämätöntä, tämä voitaisiin ottaa huomioon Suomen tuomioistuimen toimivaltaa puoltavana seikkana.

Toimivallan poissulkeutuminen edellyttäisi, että asian käsitteleminen on selvästi tarkoituksenmukaisempaa toisessa valtiossa kuin Suomessa. Koska tarkoituksenmukaisuusharkinnassa voidaan ja tuleekin ottaa huomioon useita erilaisia ja eri suuntiin vaikuttavia seikkoja, on perusteltua, että Suomen tuomioistuin irrottautuu asian käsittelystä vain silloin, kun asian tutkiminen ja ratkaiseminen toisen valtion tuomioistuimessa on selvästi tarkoituksenmukaisempi ratkaisu. Myös asianosaiset oletettavasti hyväksyvät helpommin asian jättämisen tutkimatta Suomessa, kun lopputulos ei ole seurausta harkinnasta ehkä kahden lähes tasavahvan vaihtoehdon väliltä, vaan on osoitettavissa painavat perusteet toisen vaihtoehdon puolelta.

Edellä mainitut Suomen tuomioistuimen toimivallan poissulkevat perusteet koskevat asioita, joissa on 5, 10 tai 18 §:ssä tarkoitettu liittymä Suomeen.

Luvun 5 §:n mukaan kuluttaja voi nostaa kotipaikkansa tai vakituisen asuinpaikkansa käräjäoikeudessa kanteen elinkeinonharjoittajaa vastaan kuluttajansuojaa koskevassa asiassa. Vaikka vastaaventyyppinen oikeus kuluttajalla on Bryssel I –asetuksen ja Luganon yleissopimuksen perusteella, voidaan tällaista mahdollisuutta pitää kuitenkin poikkeuksellisenä. Eräiden valtioiden oikeusjärjestyksissä ei tällaista toimivaltaperustetta hyväksytä vaan liittymää pidetään liian heikkona. Kuten edellä on käynyt ilmi, yleisesti hyväksytty lähtökohta on, että vastaajan koti-

paikan tuomioistuin on toimivaltainen riita-asioissa.

Jos elinkeinonharjoittajan kotivaltion oikeusjärjestyksessä ei anneta merkitystä kuluttajan kotipaikalle tuomioistuimen toimivaltaperusteena, asia olisi paitsi prosessiekonomisista syistä myös kuluttajalle aiheutuvien kulujen kannalta perusteltua jättää Suomen tuomioistuimessa tutkimatta. Tällöin kysymys olisi momentin I kohdassa tarkoitettua perusteesta, jonka mukaan asia jätetään tutkimatta, jos Suomen tuomioistuimen ratkaisulla ei olisi tosiasiallisesti oikeudellista merkitystä.

Luvun 10 §:ssä säädettäisiin asiayhteyteen perustuvasta oikeuspaikasta. Pykälän mukaan olennaisesti samasta perusteesta johtuvat ja samanaikaisesti nostetut useat samaa vastaajaa vastaan nostetut kanteet tai eri vastaajia vastaan nostetut kanteet voidaan tutkia käräjäoikeudessa, joka on toimivaltainen tutkimaan yhden kanteista. Lisäksi alkuperäisen kanteen johdosta nostettu vastakanne taikka niin sanottu pääväliintulokanne tai seurannaiskanne voidaan tutkia pääkanteen yhteydessä.

Vaikka asiayhteyteen perustuva oikeuspaikka on käytettävissä Bryssel I –asetuksen ja Luganon yleissopimuksen mukaan, tällainen liittymä ei aina ole muutoin riittävä toimivaltaperuste kansainvälisluonteisissa asioissa. Kansainvälinen toimivalta on tutkittava kannekohtaisesti. Jos pääkanne otetaan tutkittavaksi, olisi vastakanne tai pääväliintulokanne niiden pääkanteeseen nähden liitännäisen luonteensa vuoksi lähtökohtaisesti tutkittava. Harkinnassa olisi kuitenkin otettava huomioon, käsitelläänkö asiat tosiasiaissa samassa oikeudenkäynnissä.

Erityisesti niin sanotun seurannaiskanteen liittymä Suomeen voi olla niin heikko, ettei asiaa ole tutkittava Suomessa. Edelleen olisi merkityksellinen korkeimman oikeuden enakkopäätös 2007:68. Tapauksessa vastaaja yritti saada yhdistetyksi suomalaisten väliin taksittomukseen perustuvaan velkomusasiaan kahta yhdysvaltalaisista yritystä vastaan nostetut kanteet sillä perusteella, että ne olisivat takaussittomuksen nojalla velvollisia korvaamaan vastaajalle, mitä hän tulisi alkuperäisen kanteen johdosta mahdollisesti häviämään. Yhdysvaltalaisia yhtiöitä vastaan

nostettua kannetta ei tutkittu. Lähtökohtaisesti heikkona liittymänä voidaan pitää myös ehdotetun 10 §:n 4 momentissa tarkoitettua tilannetta. Tällaisissakin tapauksissa voitaisiin kuitenkin kokonaisharkinnan perusteella päätyä tutkimaan kansainvälisluonteinen asia Suomen tuomioistuimessa etenkin silloin, kun asiassa ilmenee muita liittymiä Suomeen.

Luvun 18 §:ssä säädettäisiin toissijaisista oikeuspaikoista. Pykälän luonteesta jo seuraa, että siinä mainitut liittymät Suomeen kansainvälisluonteisissa asioissa ovat luonteeltaan suhteellisen heikkoja. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa mainitut seikat, oleskelu Suomessa ja kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan oleminen aikaisemmin Suomessa, voivat olla usein riittämättömiä, jotta Suomen tuomioistuimelle syntyisi kansainvälinen toimivalta. Tällaisissa tapauksissa asia olisi usein jätettävä tutkimatta, koska Suomessa annettavalla tuomiolla ei olisi riittävää merkitystä tai asia olisi tarkoituksenmukaisempaa käsitellä toisen valtion tuomioistuimessa. Edelleen 18 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa momentissa tarkoitettua liittymän merkityksellisyyttä arvioitaessa voitaisiin ottaa huomioon omaisuuden laatu ja määrä sekä mahdollisuudet kohdistaa omaisuuteen täytäntöönpanotoimia.

Momentin mukaan kansainvälinen toimivalta voisi perustua myös muuhun olennaiseen seikkaan. Tähän edellytykseen on sinänsä jo erällä tavalla sisäänrakennettuna ajatus siitä, että liittymän Suomeen tulee olla suhteellisen vahva. On kuitenkin perusteltua ulottaa momentin kaksi toimivallan poissulkevaa perustetta koskemaan myös näitä tapauksia. Etenkin momentin 2 kohdassa tarkoitettu tarkoitettu peruste voisi johtaa asian tutkimatta jättämiseen, vaikka liittymä Suomeen perustuu olennaiseen seikkaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin niin sanotun ehdottomuusperiaatteen (ordre public) ilmentymästä. Tällä yleisesti hyväksytyllä periaatteella tarkoitetaan sitä, ettei ulkomaista lakia sovelleta, jos se johtaisi Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen tulokseen, ja sitä, ettei ulkomaista tuomiota tunnusteta tai panna täytäntöön, jos noudatettu menettely tai tuomion sisältöön johtanut aineellinen lainsäädäntö on ristiriidassa

Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden kanssa.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan Suomen tuomioistuin ei ole toimivaltainen, jos asia on tarkoituksenmukaisempaa käsitellä toisen valtion tuomioistuimessa. Pykälän 3 momentin mukaan Suomen tuomioistuin olisi tällaisesta perusteesta huolimatta toimivaltainen tutkimaan asian, jos vieraan valtion tuomioistuimessa noudatettava menettely tai siellä asiaan sovellettava lainsäädäntö olisi ristiriidassa Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden kanssa.

Momenttia olisi sovellettava pidättyvästi. Pelkästään se seikka, että menettely tai lainsäädäntö poikkeaa jossain määrin Suomen oikeudesta, ei olisi ehdottomuusperiaatteen vastaista. Menettelyn tai lainsäädännön tulisi olla selvässä ristiriidassa ihmisoikeuksista, menettelyllisistä oikeusturvatakeista, sosiaalisista tai taloudellisista tai muista perustuvaa laatua olevista kysymyksistä Suomessa valitsevien käsitysten kanssa.

Momentti voisi tulla sovellettavaksi esimerkiksi silloin, kun vieraan valtion tuomioistuin ei antaisi asianosaiselle riittävää ja muihin asianosaisiin nähden tasaveroista tilaisuutta tulla kuulluksi tai muuten mahdollisuutta ajaa asiaansa asianosaisen ulkomaa-laistaustaan, sukupuolen tai muun vastaavan hylättävän perusteen vuoksi.

Asia voitaisiin tutkia Suomen tuomioistuimessa myös silloin, kun riitaan sovellettava aineellinen lainsäädäntö olisi Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen. Suomen oikeusjärjestyksen vastaisina voidaan pitää esimerkiksi ankaria rangaistusluonteisia vahingonkorvauksia tai velkavastuun uhan asettamista siltä varalta, ettei yksityisluontoista velkaa makseta.

26 §. Pykälässä säädettäisiin Suomen tuomioistuimen velvollisuudesta tutkia kansainvälinen toimivaltansa. Pykälän 1 momentin mukaan lähtökohtana olisi, että tuomioistuimen kansainvälinen toimivalta olisi ehdoton oikeudenkäynnin edellytys. Tuomioistuimen tulisi omasta aloitteestaan tutkia, onko se 25 §:n mukaan toimivaltainen tutkimaan kansainvälisluontoisen asian. Jollei Suomen tuomioistuimella ole kansainvälistä toimivaltaa, sen tulee jättää asia tutkimatta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että joissain asiaryhmissä Suomen tuomioistuin tutkisi 25 §:ssä tarkoitetun toimivaltansa vain, jos asianosainen tekee puuttuvasta toimivallasta väitteen käyttäessään asiassa ensi kerran puhevaltaa tai ei anna häneltä pyydettyä vastausta taikka jää suoraan istuntoon haastettuna saapumatta tuomioistuimeen. Jos asianosainen vastaa pääasiaan tekemättä oikea-aikaista väitettä, mahdollinen puute tuomioistuimen kansainvälisessä toimivallassa korjaantuu ja tuomioistuin voi tutkia asian.

Edellä 19 §:n 1 momentissa esitetään säädettäväksi siitä, että asianosaiset voivat sellaisissa riita-asioissa, jotka eivät kuulu ehdottomaan oikeuspaikkaan, sopia esimerkiksi siitä, että asia käsitellään muussa kuin lain osoittamassa tuomioistuimessa. Sopimusvapaus koskee valtaosaa sellaisista riita-asoista, joissa sovinto on sallittu. Heikomman osapuolen suojaksi ehdotetaan kuitenkin 19 §:n 2 momentissa säädettäväksi, että pätevä oikeuspaikkasopimus voidaan tehdä vain riidan syntymisen jälkeen, jos sopimuksella heikennettäisiin kuluttajan, työntekijän tai elatusapua vaativan tai saavaan lakiin perustuvaa oikeutta saada asia tutkituksi lain osoittamassa tuomioistumessa. Ehdottomaan oikeuspaikkaan kuuluvasta asiasta ei voitaisi 19 §:n 3 momentin mukaan tehdä pätevää prorogaatiosopimusta.

Ne perusteet, jotka puoltavat asianosaisten sopimusvapautta kansallisissa riidoissa, soveltuvat yleensä myös kansainvälisluonteisiin riitoihin. Toisaalta heikomman osapuolen suojaan ja yleiseen etuun liittyvät näkökohdat on otettava huomioon kansainvälisluonteisissa asioissa.

Edellä 21 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi siitä, että tuomioistuin tutkii alueellisen toimivaltansa muuhun kuin ehdottomaan oikeuspaikkaan kuuluvissa asioissa vain, jos asianosainen tekee puuttuvasta toimivallasta väitteen ensi kertaa puhevaltaa käyttäessään tai jättäytyy passiiviseksi.

Edellä mainittujen perusteiden ja sääntelyn johdonmukaisuuden vuoksi ehdotetaan, että Suomen tuomioistuimen ei tarvitse omasta aloitteestaan tutkia kansainvälistä toimivaltansa, jos vastaavasta kansallisesta asiasta voitaisiin tehdä 19 §:n 1 tai 2 momentin mukaan pätevä oikeuspaikkasopimus.

Vaikka asia kuuluisikin edellä mainittuihin ryhmiin, ei ole perusteltua ulottaa Suomen tuomioistuimen kansainvälistä toimivaltaa aivan kaikkiin asioihin, koska tarkoituksettomat oikeudenkäynnit rasittaisivat aiheettomasti tuomioistuimia ja asianosaisia. Siksi tuomioistuimen tulisi jättää omasta aloitteestaan tutkimatta asia, jos asiassa annettavalla Suomen tuomioistuimen ratkaisulla ei voisi olla oikeudellista merkitystä. Tämä rajoitus olisi yhdenmukainen 25 §:n 1 momentissa olevan toimivaltarajoituksen kanssa.

Bryssel I –asetuksen 24 artiklassa ja Luganon yleissopimuksen 18 artiklassa on vastaavanlaisia määräyksiä kuin ehdotetussa momentissa.

Jos käräjäoikeus katsoisi, että Suomen tuomioistuimella on kansainvälinen toimivalta asiassa, mutta että asia on käsiteltävä toisessa alueellisesti toimivaltaisessa käräjäoikeudessa, noudatettaisiin edellä ehdotettuja 22 §:ään sisältyviä siirtämissäännöksiä. Kuitenkaan 23 §:ssä ehdotetut rajoitukset eivät koskisi ylemmän tuomioistuimen velvollisuutta tutkia alemman oikeuden kansainvälinen toimivalta.

Luvun toissijaisuus

27 §. Pykälän mukaan luvun säännöksiä noudatettaisiin, jollei muusta laista, Euroopan yhteisön lainsäädännöstä tai Suomen sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu.

Eri lakeihin jäisi edelleen erityisiä oikeuspaikkasäännöksiä, jotka ovat tapauskohtaisesti joko ensisijaisia ehdotettuun lukuun nähden tai tulevat sovellettavaksi luvun säännösten lisäksi. Näiden säännösten pakottavuus on ratkaistava erikseen kunkin forum-säännöksen osalta.

Esimerkkinä ensisijaisista säännöksistä voidaan mainita tasa-arvolain 12 §, jonka mukaan kanne hyvityksestä syrjintäkiellon rikkomisesta on käsiteltävä siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä työnantajalla, oppilaitoksella tai etujärjestöllä on kotipaikka. Säännöksen tarkoituksena on, että kaikki yhden työpaikan täyttämisestä seuranneet kanteet käsitellään samassa tuomioistuimessa yhdenmukaisten ratkaisujen turvaamiseksi.

Vaihtoehtoisia oikeuspaikkoja sisältävistä, säädettävän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun ulkopuolisista säännöksistä voidaan mainita tiekuljetussopimuslain (345/1979) 42 §:n 2 momentti, jonka mukaan kuljetusta koskeva kanne voidaan käsitellä oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännösten osoittamien tuomioistuinten lisäksi myös määräpaikan käräjäoikeudessa ja sen paikkakunnan käräjäoikeudessa, missä tavara otettiin kuljetettavaksi. Säännöstä ei ehdoteta muutettavaksi, koska sen sisältöön on olennaisesti vaikuttanut kansainvälinen yleissopimus. Sääntelyn johdonmukaisuuden vuoksi ei ole myöskään katsottu tarkoituksenmukaiseksi muuttaa samansisältöistä forumsäännöstä rautatiekuljetuslain (1119/2000) 36 §:ssä.

Ensisijaisesti tulevat yleensä sovellettavaksi myös ne oikeuspaikkamääräykset, jotka johtuvat Suomea sitovasta kansainvälisestä velvoitteesta. Lisäksi Euroopan yhteisön suoraan sovellettava lainsäädäntö, kuten Bryssel I -asetus, on ensisijainen kotimaiseen lainsäädäntöön nähden.

Jos muualla laissa on säädetty oikeuspaikkasopimuksesta, myös nämä säännökset olisivat ensisijaisia tähän lukuun verrattuna. Oikeuspaikkasopimusta koskevia erityissäännöksiä on esimerkiksi merilain 21 luvussa. Muuten oikeuspaikkasopimuksen sallittavuus ratkeaisi tämän luvun säännöksistä ilmenevien periaatteiden mukaan. Esimerkiksi edellä mainitusta tasa-arvolakiin perustuvan hyvityskanteen käsittelypaikasta ei voitaisi tehdä oikeuspaikkasopimusta, koska forumsäännös tasa-arvolain 12 §:ssä on pakottava.

Huomattava tosiasiallinen merkitys riita-asian käsittelypaikan määräytymiselle on niin sanottua liitännäis- eli adheesioperiaatetta koskevilla säännöksillä. ROL 3 luvun 1 §:n mukaan syyteasian yhteydessä voidaan käsitellä syytteen perustavasta rikoksesta johtuva yksityisoikeudellinen vaatimus. OK 8 luvun 9 §:n mukaan hakemusasia voidaan eräiden edellytysten täytyessä käsitellä riita- tai rikosasian yhteydessä. Lisäksi esimerkiksi avioliittolain 31 §:n mukaan avioeroa tai yhteiselämän lopettamisen koskevan asian yhteydessä voidaan käsitellä muun muassa lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva asia. Mainittuja säännöksiä on tulkittu niin, että ne syrjäyttävät forumsäännökset. Esitys ei

muuttaisi oikeustilaa. Jos esimerkiksi kuolinpesän hoitajaa syytetään pesään kohdistuvas- ta kavalluksesta, syytteen yhteydessä voitaisiin vaatia vahingonkorvausta ja pesänhoitajan vapauttamista tehtävästään, vaikka syyte käsiteltäisiin muualla kuin jäämistöforumissa.

Luvun menettelyä koskevat 20—24 § tulisivat lähtökohtaisesti sovellettaviksi kaikissa oikeudenkäymiskaaren 5 ja 6 luvun mukaan käsiteltävissä riita-asioissa ja 8 luvun mukaan käsiteltävissä hakemusasioissa.

Kansainvälisestä toimivallasta säädetään tai määrätään useissa kansainvälisissä sopimuksissa ja EU-säädöksissä, joista kattavimpia ovat Bryssel I -asetus ja Bryssel Iia -asetus sekä Luganon yleissopimus. Lisäksi perheoikeudellisessa lainsäädännössä on suhteellisen kattavasti säädetty kansainvälisestä toimivallasta. Useisiin lakeihin on myös otettu määräyksiä kansainvälisestä toimivallasta. Esimerkkinä voidaan mainita perintökaaren (40/1965) 26 luvun 1—4 §, ydinvastuulain 37 § ja tiekuljetussopimuslain 42 §:n 1 momentti. Tällaiset säännökset olisivat ensisijaisia ehdotettuun luvun 25 §:ään nähden.

15 luku Oikeudenkäyntiasiamiehestä

12 §. Pykälässä säädetään siitä, että jos asianosaisen ja hänen asiamiehensä tai avustajansa välillä syntyy riitaa asianajopalkkiosta ja -kuluista, asia voidaan vastaajan yleisen oikeuspaikan lisäksi tutkia siinä tuomioistuimessa, joka on viimeksi ratkaissut pääasian.

Pykälän mukaan on mahdollista saattaa riita ensiasteena käsiteltäväksi hovioikeudessa tai korkeimmassa oikeudessa. Tämä on poikkeus vakiintuneesta oikeusastejärjestyksen periaatteesta. Poikkeuksen säilyttämiselle ei ole asiallisia perusteita, koska riita voidaan saattaa tavalliseen tapaan ensiasteen tuomioistuimen eli käräjäoikeuden tutkittavaksi.

Pykälässä säädetään lisäksi siitä, että asiamiehellä tai avustajalla on oikeus pidättää saamansa oikeudenkäyntikirjat, kunnes hän saa suorituksen.

Säännös voi joissain tapauksissa johtaa päämiehen kannalta kohtuuttomaan tulokseen. Useissa valtioissa suhtaudutaan kieltei-

sesti tällaisiin säännöksiin. Asiamies tai avustaja voi turvata suorituksen usein tehokkaammillakin keinoilla, kuten pyytämällä ennakkomaksun.

Edellä mainituilla perusteilla pykälä ehdotetaan kumottavaksi.

31 luku **Ylimääräisestä muutoksenhausta**

1 §. Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin siitä, ettei pääasian ratkaiseminen alueellista toimivaltaa vailla olevassa tuomioistuimessa ole peruste poistaa ratkaisua tuomiovirhekantelun johdosta.

Oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1 §:n 1 kohdan mukaan lainvoimainen tuomio voidaan poistaa, jos asia on otettu tutkittavaksi, vaikka on ollut olemassa sellainen seikka, jonka johdosta tuomioistuimen olisi omasta aloitteestaan pitänyt jättää asia tutkittavaksi ottamatta. Lainkohdan perusteella lainvoimainen tuomio on voitu poistaa muun muassa sillä perusteella, että asia on tutkittu ja pääasia on ratkaistu ehdottoman oikeuspaikkasäännöksen vastaisesti muussa kuin säännöksen osoittamassa tuomioistuimessa.

Koska edellä esitetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 23 §:ssä säädettäväksi siitä, että muutoksenhakutuomioistuimella on vain rajoitetusti oikeus tutkia, onko asia tutkittu ehdottoman oikeuspaikkasäännöksen mukaisesti tuomioistuimessa, on johdonmukaisuuden vuoksi säädettävä, ettei ylimääräisellä muutoksenhausta voida jälkikäteen puuttua tuomioistuimen alueellista toimivaltaa koskevaan puutteeseen.

Yleisenä sääntönä voidaan pitää sitä, ettei ylimääräisen muutoksenhausta tule olla laajemmin mahdollinen kuin varsinaisen muutoksenhausta. Ilman rajoitussäännöstä asianosainen, joka on tyytynyt alioikeuden sittemmin lainvoimaiseksi tulleen ratkaisuun kiinnittämättä missään käsittelyn vaiheessa huomiota mahdolliseen toimivaltapuutteeseen, voisi hakea rajoituksesta tuomion poistamista tuomiovirhekantelulla vedoten puutteeseen alueellisessa toimivallassa. Toisaalta asianosainen, joka olisi hakenut muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun riitauttamatta kuitenkin sen alueellista toimivaltaa, ei tosiasi-

assa voisi enää menestyksekkäästi tehdä tuomiovirhekantelua puuttuvaan alueelliseen toimivaltaan perustuen, koska puute korjaantuu muutoksenhakuasteessa. Tällaiselle eroavuudelle ei ole perusteita. Lisäksi kun asiassa on annettu pääasialkaisu, sen poistaminen sillä muodollisella perusteella, että asia on tutkittu muussa kuin ehdottoman oikeuspaikkasäännöksen mukaisessa tuomioistuimessa, ei vaikuta perustellulta. Lainvoimaiseen tuomioon puuttumisen tulee perustua vakaaviin virheisiin tai puutteisiin.

1.2 **Laki laillisesta tuomioistuimesta ja oikeudenkäynnistä eräissä tapauksissa annetun lain kumoamisesta**

Vuonna 1944 säädettyyn laillisesta tuomioistuimesta ja oikeudenkäynnistä eräissä tapauksissa annettuun lakiin sisältyvät määräykset siitä, missä tuomioistuimessa on käsiteltävä asia, joka lain mukaan kuuluisi sotatoimien vuoksi toimintansa keskeyttäneeseen yleiseen alioikeuteen. Lain lähtökohtana on, että asia ohjautuu tapauskohtaisesti ratkeavaan alioikeuteen, joka määräytyy yleensä vastaajaan liittyvien olosuhteiden perusteella, kuten hänen asuin- tai tapaamispaikkansa mukaan tai sen perusteella, missä hänellä on omaisuutta. Jollei toimivaltainen tuomioistuin ratkea lain säännösten perusteella, viime kädessä oikeusministeriö määrää, missä tuomioistuimessa asia on käsiteltävä.

1 §. Laillisesta tuomioistuimesta ja oikeudenkäynnistä eräissä tapauksissa annettu laki ja sen nojalla annettu asetus 737/1944 ehdotetaan kumottaviksi, koska ne ovat käyneet tarpeettomiksi uudemman poikkeusoloja koskevan lainsäädännön vuoksi. Valmiuslain (1080/1991) 25 §:n mukaan valtioneuvosto voi muun muassa määrätä valtion viraston tai laitoksen siirtymään toiselle paikkakunnalle. Lain nojalla voidaan esimerkiksi siirtää sellainen käräjäoikeus, joka ei voi poikkeusolojen vuoksi toimia normaalissa toimipaikassaan, siirtymään toiselle paikkakunnalle, missä se jatkaa toimintaansa samannimisenä käräjäoikeutena entisin toimivaltuuksin.

Valmiuslainsäädäntöä esitetään uudistettavaksi. Uuteen valmiuslakiin sisältyisi vastaavanlainen sääntely kuin on voimassa olevassa valmiuslaissa (HE 3/2008 s. 83 ja 103).

2 §. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantuloa.

1.3 Oikeusapulaki

13 §. *Oikeusavun alkamisajankohta ja kesto.* Pykälän 4 momentin mukaan oikeusapula lain nojalla annettu oikeudenkäyntiavustajan määräys jää voimaan, kun rikosasia siirretään ROL 4 luvun 8—10 §:n nojalla toiseen tuomioistuimeen käsiteltäväksi, jollei siirtävä tuomioistuin toisin määrää.

Koska 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 ja 24 §:n mukaan riita- tai hakemusasia voitaisiin siirtää toiseen tuomioistuimeen, ehdotetaan momenttia muutettavaksi niin, että avustajan määräys pysyisi myös näissä tapauksissa lähtökohtaisesti voimassa. Lisäksi momentissa ehdotetaan selvyyden vuoksi mainittavaksi vastaavalla tavalla myös voimassa oleva ROL 3 luvun 2 §, jonka mukaan tuomioistuin voi erityisestä syystä siirtää käsiteltävänä olevan rikoksesta johtuvan yksityisoikeudellisen vaatimuksen käsiteltäväksi syytteen yhteydessä, joka on samasta rikoksesta vireillä toisessa tuomioistuimessa.

1.4 Laki eräistä yhteisomistussuhteista annetun lain 16 §:n kumoamisesta

1 §. Eräistä yhteisomistussuhteista annetun lain 16 §:ssä säädetään yhteisomistussuhteista silloin, kun kaksi tai useampi omistavat yhdessä kiinteää tai irtainta omaisuutta, mukaan lukien arvopapereita.

Milloin yhteisomistajat ovat erimielisiä, tuomioistuin voi antaa luvan perustaa pantti-oikeuden tai muun vastaavan oikeuden, määrätä omaisuuden uskotun miehen hoitoon sekä määrätä omaisuuden myytäväksi, jollei sen jakaminen ole mahdollista tai siitä aiheutuisi huomattavaa haittaa. Tuomioistuin päättää myös uskotun miehen vapauttamisesta tehtävästään. Lain 16 §:n mukaan nämä asiat on toimivaltainen käsittelemään se alioikeus, jonka tuomiopiirissä yhteinen omaisuus on.

Säännöstä on pidetty pakottavana. Joissain tapauksissa voi käytännössä olla vaikea selvittää, missä omaisuus sijaitsee. Säännös on myös epätarkoituksenmukaisen joustamaton. Lisäksi kun 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan luovuttavaksi siitä pakottavasta säännöstä,

jonka mukaan kiinteää omaisuutta koskevat riidat on käsiteltävä sen sijaintipaikan alioikeudessa, pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Noudatettavaksi tulisivat oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännökset. Mainitun luvun 10 §:n 3 momentissa säädettäisiin siitä, missä tuomioistuimessa käsitellään yhteisomistajia vastaan nostettu kanne.

2 §. Pykälässä olisi voimaantulosäännös. Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin asioihin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

1.5 Etuostolaki

18 §. Etuostolain mukaan kunta voi käyttää etuosto-oikeutta sen alueella sijaitsevan kiinteistön kaupassa, jolloin se astuu alkuperäisen ostajan tilalle ja tulee sidotuksi alkupe- räisen ostajan ja myyjän välisen sopimuksen luovutuksensaajaa koskeviin ehtoihin. Lain 15 §:n mukaan alkuperäisen ostajan tulee huolehtia luovutuksensaajalle kuuluvista velvoitteista, joista hänellä on oikeus saada asianmukainen korvaus kunnalta. Toisaalta jos omaisuuden arvo on alkuperäisen ostajan laiminlyöntien johdosta vähentynyt, kunnalla on oikeus kohtuulliseen korvaukseen. Jos kiinteistönkaupan ehtoja ei voida niiden luonteen vuoksi sellaisenaan täyttää kunnan tultua ostajan sijaan, ehdon sisältämä velvoite on lain 17 §:n muunnettava sen täyttävä arvoa vastaavaksi rahasuoritukseksi, jonka kunta maksaa kiinteistön myyjälle. Kunnan on kuitenkin täytettävä ostajan suoritusvelvollisuutta koskeva ehto alkuperäiseen verrattavalla tavalla, mikäli sitä voidaan kohtuuden mukaan vaatia.

Lain 18 §:n mukaan laillinen tuomioistuin on 15 ja 17 §:ssä tarkoitettuja asioita koskevissa riidoissa sen paikkakunnan alioikeus, jonka tuomiopiirissä kiinteistö sijaitsee tai, jos kiinteistöjä on useita, jonka tuomiopiirissä suurin osa niiden yhteenlasketusta pintaalasta sijaitsee. Lisäksi lain 21 a §:n mukaan 18 §:ssä mainittu tuomioistuin tutkii kunnan vaatimuksen siitä, että sopimusehto tai muu toimenpide ei sido kuntaa, jos sellaiseen on ryhdytty kunnan etuosto-oikeuden välttämiseksi.

Edellä tarkoitettut asiat voivat perustua kiinteistölle aiheutetulle vahinkoon. Tällaiset

asiat kuuluvat voimassa olevan lain mukaan kiinteistön sijaintipaikkakunnan käsiteltäväksi ilman eri säännöstäkin. Toisaalta muut mainittujen säännösten tarkoittamat riidat voidaan lukea sopimukseen perustuviksi velvoiteoikeudellisiksi asioiksi, jotka ilman eri säännöstä kuuluisivat vastaajan yleiseen oikeuspaikkaan.

Edellä 1. lakiehdotuksessa esitetään, että luovutettiin voimassa olevan lain ehdottomasta säännöstä, jonka mukaan kiinteistöä koskevat riidat on käsiteltävä siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kiinteistö sijaitsee. Kiinteistöä koskeva riita voitaisiin ehdotuksen mukaan panna vireille vastaajan yleisessä oikeuspaikassa taikka kiinteistön sijaintipaikan käräjäoikeudessa. Velvoiteoikeudellisiksi luettavat asiat käsiteltäisiin ehdotuksen mukaan pääsääntöisesti mukaan vastaajan yleisessä oikeuspaikassa.

Tämän kanssa yhdenmukaisesti ehdotetaan, että etuostolain 18 §:ssä ei enää säädettäisi oikeuspaikoista, joten sovellettavaksi tulisivat oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännökset. Muutosta voidaan perustella myös sillä, ettei etuostolain 15, 17 ja 21 a §:ssä tarkoitetuilla asioilla ole sellaisia erityispiirteitä, joiden vuoksi olisi perusteltua säätää niiden oikeuspaikasta yleissäännöistä poikkeavasti.

Etuostolaissa säädettäisiin edelleen kannemääräajasta. Lisäksi 18 §:ssä säädettäisiin selvyuden vuoksi siitä, että lain 15 ja 17 §:ään perustuva kanne nostetaan käräjäoikeudessa, sillä lain 22 §:n mukaan kunnan päätökseen käyttää etuosto-oikeuttaan haetaan muutosta hallinto-oikeudelta. Käräjäoikeuden toimivaltaan kuuluisivat edelleen myös etuostolain 21 a §:ssä tarkoitettut asiat, mikä ilmenisi 21 a §:n viittauksesta 18 §:ään.

1.6 Kuluttajansuojalaki

12 luku Erinäisiä säännöksiä

1 d §. Riitojen käsittely. Pykälän 2 momentin mukaan kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisessä riita-asiassa kuluttaja voi nostaa kanteen myös sen paikkakunnan alioikeudessa, jonka tuomiopiirissä hänellä on asuinpaikka.

Momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitataan oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Edellä 1. lakiehdotukseen sisältyvässä oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 5 §:ssä on vastaava säännös. Lisäksi ehdotetun 10 luvun 19 §:n 2 momentissa säädettäisiin siitä, että kuluttajan oikeutta saattaa asia mainitussa luvussa säädetyn tuomioistuimen käsiteltäväksi voidaan sopimuksin rajoittaa vain, jos se on tehty riidan syntymisen jälkeen.

1.7 Asuntokauppalaki

7 luku Erinäiset säännökset

4 §. Oikeuspaikka. Pykälässä on vastaava säännös kuin edellä 6. lakiehdotuksessa käsitellyssä kuluttajansuojalain 12 luvun 1 d §:n 2 momentissa. Edellä 6. lakiehdotusta koskevilla perusteilla pykälä ehdotetaan muutettavaksi viittauslauseksi oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun.

1.8 Vakuutusopimuslaki

74 §. Kanneaika. Pykälän alkuosassa säädetään siitä, missä ajassa on nostettava kanne vakuutuksenantajan tekemän korvauspäätöksen johdosta. Pykälän viimeisen virkkeen mukaan kanne saadaan nostaa myös kantajan kotipaikan tuomioistuimessa. Vakuutusopimuslain 3 §:n mukaan sopimusehto, joka poikkeaa lain säännöksistä vakuutuksenottajan vahingoksi, on mitätön kuluttajaa ja eräitä kuluttajiaan rinnastettavia elinkeinonharjoittajia vastaan.

Pykälää ehdotetaan sääntelyn johdonmukaisuuden ja selkeyden vuoksi muutettavaksi niin, että siitä poistetaan viimeinen, oikeuspaikkaa koskeva virke. Sovellettavaksi tulisivat 1. lakiehdotukseen sisältyvät oikeudenkäymiskaaren 10 luvun yleissäännökset. Kuluttaja voisi nostaa kanteen vakuutuksenantajaan vastaan kotipaikkansa tai vakituisen asuinpaikkansa tuomioistuimessa mainitun luvun 5 §:n mukaan. Kuluttaja ja vakuutuksenantaja voisivat tehdä mainitun luvun 19 §:n 2 momentin mukaisen oikeuspaikkasopimuksen.

Pykälään jäisivät kanneaikaa koskevat määräykset. Pykälän otsikkoa muutettaisiin vastaavasti.

1.9 Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä

5 luku Avoimen yhtiön selvitystila

4 §. Yhtiömiehen kuolinpesän edustaminen. Pykälän 1 momentin mukaan yhtiömiehen kuolinpesän on nimitettävä edustaja yhtiön selvitystä varten, jollei kuolinpesällä ole selvittäjää. Jollei edustajaa pyynnöstä huolimatta nimetä, jäämistöforumissa voidaan esittää vaatimus uskoton miehen määräämisestä edustamaan yhtiömiehen kuolinpesää.

Momentissa viitataan voimassa olevan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 2 §:ään. Koska 1. lakiehdotuksen mukaan jäämistöforumista säädettäisiin oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:ssä, viittausta ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti.

1.10 Laki vahingonkorvauslain 7 luvun 4 §:n kumoamisesta

1 §. Vahingonkorvauslain 7 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan sanotussa laissa tarkoitettu kanne julkisyhteisöä vastaan korvauksen saamiseksi on pantava riita-asioista säädetyssä järjestyksessä sen paikkakunnan alioikeudessa, jonka tuomiopiirissä vahinkoa aiheuttanut toimi suoritettiin tai laiminlyöty toimi olisi ollut suoritettava taikka missä vahinko tapahtui. Kanne valtiota vastaan voidaan panna vireille myös kantajan kotipaikan alioikeudessa. Säännös on oikeuskäytännössä katsottu tahdonvaltaiseksi (KKO 1987:135).

Edellä 1. lakiehdotuksen mukaan vahingonkorvausasioihin sovellettaisiin oikeudenkäymiskaaren 10 luvun yleissäännöksiä. Luvun 7 §:n mukaan kanne voitaisiin tutkia käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä toimi suoritettiin, laiminlyöty toimi olisi ollut suoritettava tai vahinko ilmeni. Sanotun lakiehdotuksen 10 luvun 4 §:ssä ehdotetaan, että valtiota vastaan esitetty vaatimus voidaan tutkia muun muassa kantajan kotipaikan tai asuinpaikan käräjäoikeudessa. Lisäksi kanne

voitaisiin luvun 1 ja 2 §:n mukaan nostaa vastaajan yleisessä oikeuspaikassa.

Pykälän 2 momentin mukaan korvausta voidaan 1 momentin estämättä vaatia myös rikosasian yhteydessä. Mainittu vaatimisoikeus ilmenee oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 3 luvun 1 §:stä.

Mainituilla perusteilla pykälä ehdotetaan kumottavaksi.

2 §. Pykälässä olisi voimaantulosäännös. Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin asioihin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

1.11 Laki taisteluvälineiden siviilihenkilöille aiheuttamien tapaturmien korvaamisesta

3 §. Pykälän mukaan korvauksesta on soveltuvin osin voimassa, mitä vahingonkorvauslain 5 luvussa, 6 luvun 1 §:ssä sekä 7 luvun 3 ja 4 §:ssä säädetään.

Koska edellä 10. lakiehdotuksessa esitetään vahingonkorvauslain 7 luvun 4 §:n kumoamista, pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että maininta vahingonkorvauslain 7 luvun 4 §:stä poistetaan.

1.12 Liikennevakuutuslaki

11 §. Pykälän 1 momentissa säädetään, missä ajassa kanne korvauksen saamiseksi vakuutusyhtiöltä liikennevahingon johdosta on nostettava ja mikä tuomioistuin on toimivaltainen sen käsittelemään. Pykälän 2 momentissa on myös oikeuspaikkaa koskeva säännös. Pykälän 3 momentissa säädetään muun muassa kannemääräajan ylittämisen oikeusseuraamuksista.

Pykälän 1 momentin mukaan liikennevakuutuskorvausta koskeva asia voidaan käsitellä sen paikkakunnan yleisessä alioikeudessa, jonka alueella vahinko on tapahtunut tai jossa asianomaisella vakuutusyhtiöllä on Suomessa kotipaikka tai jonka tuomiopiirissä vahingonkärsineellä on väestökirjalain mukainen kotipaikka tai yhteisöllä on kotipaikka.

Pykälän 2 momentin mukaan sitä, mitä 1 momentissa säädetään vakuutusyhtiön kotipaikasta, sovelletaan vastaavasti ulkomaisen vakuutusyhtiön edustuston sijaintipaik-

kaan ja tietyissä tapauksissa korvausasiamiehen pysyvään koti- tai toimipaikkaan.

Edellä 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 2 §:n mukaan liikennevakuutuskorvausta koskeva asia voitaisiin käsitellä vakuutusyhtiön yleisessä oikeuspaikassa. Luvun 3 §:n mukaan asia voidaan käsitellä edustuston tai muun toimipaikan sijaintipaikkakunnan kärjäoikeudessa. Säännöksen sanamuoto kattaisi myös korvausasiamiehen. Sen lisäksi mainitun luvun 7 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan asia voitaisiin käsitellä korvausta vaativan yleisessä oikeuspaikassa ja saman pykälän 1 momentin mukaan kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vahingon aiheuttanut toimi suoritettiin tai laiminlyöty toimi olisi ollut suoritettava taikka vahinko ilmeni.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että siitä poistetaan oikeuspaikkaa koskevat määräykset. Pykälään jäisivät edelleen 1 ja 3 momentin määräykset kanneajasta ja sen laiminlyömisestä vaikutuksista.

1.13 Laki potilasvahinkolain 14 §:n kumoamisesta

1 §. Potilasvahinkolain 14 §:n mukaan potilasvahinkolakiin perustuvaa korvauskannetta voidaan ajaa riita-asioista voimassa olevassa järjestyksessä myös sen paikkakunnan alioikeudessa, jonka tuomiopiirissä korvausta vaativalla on väestökirjalain mukainen kotipaikka.

Säännös ehdotetaan kumottavaksi, koska 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan potilasvahinkoasia voidaan tutkia kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä korvausta vaativalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Oikeuspaikka olisi valinnainen vastaajan yleisen oikeuspaikan kanssa. Asia olisi tutkittavissa myös ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettussa kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä teko tai laiminlyönti tapahtui taikka vahinko ilmeni.

2 §. Pykälässä olisi voimaantulosäännös. Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin asioihin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

1.14 Laki tuotevastuulain 12 §:n kumoamisesta

1 §. Tuotevastuulain 12 §:n mukaan tuotevastuulakiin perustuva korvauskanne voidaan nostaa myös kantajan kotipaikan tuomioistuimissa.

Pykälä ehdotetaan kumottavaksi, koska 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan tuotevastuulakiin perustuva asia voidaan tutkia muun muassa kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kantajalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Oikeuspaikka olisi valinnainen vastaajan yleisen oikeuspaikan kanssa. Asia olisi tutkittavissa myös ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettussa kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä teko tai laiminlyönti tapahtui taikka vahinko ilmeni. Joissain tapauksissa korvausta voitaisiin vaatia myös ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 3 §:n mukaisessa toimipaikan sijaintipaikan kärjäoikeudessa.

2 §. Pykälässä olisi voimaantulosäännös. Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin asioihin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

1.15 Laki ympäristövahinkovakuutuksesta

23 §. Kanteen vireille paneminen. Pykälän 1 momentissa säädetään oikeuspaikasta ja 2 momentissa siitä, että korvausta koskeva kanne voidaan panna vireille kärjäoikeudessa vasta, kun ympäristövakuutuslautakunta on ensin antanut vakuutuksenantajan tai Ympäristövakuutuskeskuksen korvauspäätöksensä lausunnon.

Pykälän 1 momentin mukaan ympäristövakuutukseen perustuvaa korvausta koskeva riita-asia voidaan panna vireille myös siinä kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kantajan kotikunta on.

Edellä 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 2 §:n mukaan ympäristövakuutuskorvausta koskeva asia voidaan tutkia vakuutuksenantajan kotipaikan tuomioistuimissa. Saman luvun 7 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan asia voitaisiin

tutkia muun muassa kantajan kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan tuomioistuimessa. Lisäksi saman pykälän 1 momentin mukaan asia voitaisiin tutkia käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vahingon aiheuttanut toimi suoritettiin tai laiminlyötyyn toimeen olisi ollut ryhdyttävä taikka vahinko ilmeni.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että siitä poistettaisiin oikeuspaikkaa koskevat määräykset. Pykälään jäisi asiallisesti muuttamattomina 2 momentin määräykset kanteen vireille panemisesta. Pykälän otsikkoa tarkistettaisiin vastaavasti.

1.16 Laki raideliikennevastuulain 18 §:n kumoamisesta

1 §. Raideliikennevastuulain 18 §:n mukaan sanotussa laissa tarkoitettu kanne voidaan panna vireille oikeudenkäymiskaaren 10 luvun mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa sekä siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirin alueella vahinko on sattunut tai vahinkoa kärsineellä on asuinpaikka.

Pykälä ehdotetaan kumottavaksi, koska 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 §:n 2 momentin 5 kohdan mukaan asia voitaisiin käsitellä muun muassa korvausta vaativan kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan käräjäoikeudessa. Luvun 7 §:n 1 momentin mukaan asia voitaisiin tutkia myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirin alueella vahingon aiheuttanut toimi suoritettiin tai laiminlyöty toimi olisi ollut suoritettava taikka vahinko ilmeni. Lisäksi asia voitaisiin tutkia vastaajan yleisessä oikeuspaikassa.

2 §. Pykälässä olisi voimaantulosäännös. Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin asioihin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

1.17 Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 11 §:n kumoamisesta

1 §. Ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 11 §:n mukaan sanotussa laissa tarkoitettu kanne voidaan panna vireille siinä tuomioistuimessa, joka oikeudenkäymiskaaren 10 luvun mukaan voi tutkia vahingon-

korvausta koskevan asian. Kanne voidaan panna vireille myös siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirin alueella ympäristövahingon aiheuttanut toiminta tapahtui tai vahinko ilmeni.

Pykälä ehdotetaan kumottavaksi, koska 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 ja 2 §:n mukaan asia voidaan tutkia muun muassa vastaajan kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan käräjäoikeudessa ja luvun 7 §:n 1 momentin mukaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vahingon aiheuttanut toimi suoritettiin tai laiminlyöty toimi olisi ollut suoritettava tai vahinko ilmeni. Lisäksi joissain tapauksissa asia voitaisiin tutkia myös luvun 3 §:n mukaisessa toimipaikan sijaintipaikkakunnan käräjäoikeudessa. Jos ympäristövahingon johdosta korvausta vaaditaan valtiolta, luvun 4 §:n nojalla toimivaltainen olisi muun muassa korvausta vaativan kotipaikan tai asuinpaikan käräjäoikeus.

2 §. Pykälässä olisi voimaantulosäännös. Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin asioihin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

1.18 Laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä

74 §. Haasteen tiedoksiantaminen. Pykälän 1 momentin mukaan voidaan sen estämättä, mitä muualla laissa säädetään, käsitellä ulkomaisen vakuutusyhtiön Suomessa harjoittamaa vakuutusliikettä koskeva riita-asia, jossa yhtiö on vastaajana, yhtiön edustuston sijaintipaikan tuomioistuimessa.

Edellä 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 3 §:n mukaan vastaajana olevan sivuliikkeen, osaston tai edustuston tai muun sellaisen toimipaikan toimintaa koskeva asia voidaan käsitellä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä toimipaikka sijaitsee.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että siitä poistetaan oikeuspaikkaa koskevat määräykset, joiden asemesta sovellettaisiin ehdotettua oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 3 §:ää. Pykälään jäisi muuttamattomana haasteen tiedoksi antamista koskevat säännökset. Pykälän otsikkoa muutettaisiin vastaavasti.

1.19 Nimilaki

24 §. Sukunimen menetetyksi julistaminen. Pykälässä säädetään muun muassa siitä, että uuden sukunimen saanutta henkilöä vastaan voidaan ajaa vastaajan kotipaikan tuomioistuimessa kannetta sukunimen julistamisesta menetetyksi sillä perusteella, että sukunimi loukkaa suojattua nimeä tai tunnusta, jollainen on esimerkiksi rekisteröity tavaramerkki.

Pykälästä esitetään poistettavaksi maininta vastaajan kotipaikan tuomioistuimesta. Sovellettavaksi tulisivat oikeudenkäymiskaaren 10 luvun yleissäännökset, joiden mukaan asia tutkitaan pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan tai asuinpaikan tuomioistuimessa. Estettä ei olisi myöskään esimerkiksi sille, että asia tutkitaan muussakin kuin vastaajan kotipaikan tuomioistuimessa, jos asianosaiset tästä sopivat tai vastaaja vastaa kanteeseen riitauttamatta tuomioistuimen toimivaltaa. Kysymyksessä on kahden yksityisen henkilön välinen riita, sillä nimilain mukaan maistraatti myöntää uuden sukunimen sen lainmukaisuuden tarkastamisen jälkeen.

1.20 Laki lapseksiottamisesta

29 §. Pykälän 1 momentin mukaan lapseksiottamisen vahvistamista koskeva asia käsitellään sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa lapseksiottajalla on kotipaikka. Jos lapseksiottajia ovat puoliset yhdessä, asia on käsiteltävä sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa jommallakummalla puolisoilla on kotipaikka.

Momentti ehdotetaan muutettavaksi viittaussäännökseksi oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Asiallisesti vastaava oikeuspaikkasäännös on 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 16 §:ssä.

34 §. Pykälän 1—3 momentissa säädetään niistä edellytyksistä, joiden mukaan Suomen tuomioistuin on toimivaltainen kansainvälisluontoisessa adoptiossa. Pykälän 4 momentissa säädetään, että jollei edellisissä momenteissa tarkoitetuissa asioissa ole 29 §:n 1 momentin mukaan toimivaltaista tuomioistuinta, asia käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa.

Pykälän 4 momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska Helsingin käräjäoikeus olisi vastaavasti toimivaltainen 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 18 §:n 2 momentin mukaan.

1.21 Laki lapsen huollosta ja tapaamisoi- keudesta

13 §. Oikeuspaikka. Pykälässä säädetään siitä, missä tuomioistuimessa on käsiteltävä lapsen huoltoa ja tapaamisoi-
keutta koskeva asia. Pykälä ehdotetaan muutettavaksi viittaussäännökseksi oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Asiallisesti voimassa olevia säännöksiä vastaavat säännökset otettaisiin 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 14 §:ään ja 18 §:n 1 momentin 6 kohtaan ja 2 momenttiin.

1.22 Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoi- keutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta

4 §. Täytäntöönpanon hakeminen. Pykälän 1 momentissa säädetään siitä, mitkä tuomioistuimet ovat toimivaltaisia käsittelemään hakemuksen lapsen huoltoa ja tapaamisoi-
keutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta. Pykälän 2 momentissa säädetään niistä tapa-
uksista, jolloin täytäntöönpanoa voidaan ha-
kea suoraan ulosottomieheltä. Pykälän 3 mo-
mentissa säädetään hakemuksen muodosta ja sisällöstä.

Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi viittaussäännökseksi oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Edellä 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 14 §:ään ja 18 §:n 1 momentin 7 kohtaan ja 2 momenttiin otettaisiin asiallisesti vastaavat säännökset. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin terminologinen täsmennys. Pykälän uusi 3 momentti vastaisi voimassa olevaa 3 momenttia.

5 §. Asian siirtäminen. Pykälän 1 momen-
tin mukaan jos käräjäoikeus katsoo, että se ei ole toimivaltainen käsittelemään hakemusta, asia on hakijan pyynnöstä siirrettävä toimi-
valtaiseen tuomioistuimeen. Asia voidaan siirtää myös toimivaltaisesta käräjäoikeudes-
ta toiseen toimivaltaiseen käräjäoikeuteen, jos asian käsitteleminen siellä on selvästi tar-

koituksen mukaisempaa. Pykälän 2 momentissa säädetään tuomioistuimen velvollisuudesta pyytää virka-apua lapsen ja hakijan vastapuolen olinpaikan selvittämiseksi, jos hakemus on vireillä muussa kuin lapsen asuinpaikan kärjäoikeudessa. Asia voidaan tällöin myös siirtää, jos toinen kärjäoikeus todetaan toimivaltaiseksi. Pykälän 3 momentissa säädetään siitä, että siirtävän kärjäoikeuden päätökset ja toimenpiteet ovat voimassa, kunnes vastaanottava kärjäoikeus toisin määrää. Asiaa ei saada siirtää takaisin, elleivät uudet erityiset syyt sitä vaadi. Jos kärjäoikeus, jonne asia on siirretty toimivaltaa vailla olevasta kärjäoikeudesta, katsoo, ettei se ole toimivaltainen, sen on jätettävä asia tutkimatta.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että 1 momentissa viitattaisiin 1. lakiehdotukseen sisältyvään oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 §:ään, jossa säädetäisiin asian siirtämisestä toimivaltaa vailla olevasta kärjäoikeudesta toimivaltaiseen kärjäoikeuteen. Mainitussa pykälässä säädetäisiin myös siirtävän kärjäoikeuden päätösten voimassa pysymisestä ja muutoksenhakukiellosta. Mainitun pykälän mukaan siirtäminen voi tapahtua hakijan suostumuksella. Lisäksi jos säännöksen nojalla asia on siirretty toimivaltaa vailla olevasta tuomioistuimesta toiseen kärjäoikeuteen, voi tämä siirtää asian kolmanteen kärjäoikeuteen katsossaan, ettei silläkään ole toimivaltaa käsitellä asiaa. Ehdotettu oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 § on joustavampi ja hakijan oikeussuojan kannalta kattavampi säännös kuin lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain säännös.

Näillä perusteilla ja sääntelyn yhdenmukaisuuden vuoksi ehdotetaan, että myös lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanemiseksi tehtyyn hakemukseen noudatettaisiin oikeudenkäymiskaaren 10 luvun yleissäännöstä. Pykälän 1 momentissa säädetäisiin edelleen siitä, että asia voidaan siirtää myös tarkoituksenmukaisuusperusteella toiseen kärjäoikeuteen. Asiaa ei saisi tällaisissa tarkoituksenmukaisuuteen perustuvissa siirtotapauksissa siirtää takaisin, elleivät uudet erityiset syyt sitä vaadi.

Pykälän 2 momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevaa 2 momenttia, mutta siihen

tehtäisiin uuden lainsäädännön edellyttämät tarkistukset. Pykälän 3 momenttia vastaava säännöstä ei tarvittaisi, koska siirtävän kärjäoikeuden päätösten voimassa pysymisestä ja muutoksenhakukiellosta säädetäisiin uudessa oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 §:n 2 momentissa.

1.23 Laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta

2 §. *Toimivaltainen tuomioistuin.* Pykälän 2 momentin mukaan Bryssel II a -asetuksen nojalla voidaan eräissä tapauksissa vaatia, että toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annettu avioeroa tai vanhempainvastuuta koskeva tuomio tunnustetaan tai jätetään tunnustamatta Suomessa. Avioeroa koskevan tuomion tunnustamista tai tunnustamatta jättämistä koskeva asia käsitellään momentin mukaan voimassa olevan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 10 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuimessa eli avioeroasioissa toimivaltaisessa kärjäoikeudessa. Vanhempainvastuuta koskevan tuomion tunnustamista tai tunnustamatta jättämistä käsitellään momentin mukaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 13 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuimessa.

OK 10 luvun 10 § sekä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 13 § ehdotetaan korvattavaksi uuden oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännöksillä. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että se olisi yhdenmukainen 1. lakiehdotukseen sisältyvien säännösten kanssa. Avioerotuomioiden tunnustamista tai tunnustamatta jättämistä koskevan asian käsitelisi ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 11 §:n mukaisesti avioeroasioissa toimivaltainen kärjäoikeus. Vanhempainvastuuta koskevan tuomion tunnustamista koskevan asian käsitelisi ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 13 §:ssä tarkoitettu tuomioistuin, joka on toimivaltainen lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa.

1.24 Laki holhustoimesta

70 §. Pykälän 1 momentin mukaan, jollei jäljempänä tässä laissa toisin säädetä, edunvalvojan määräämistä tai toimintakelpoisuuden rajoittamista koskeva asia käsitellään käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä sillä, jonka etua on valvottava, on kotikunta. Jollei mainitulla henkilöllä ole kotikuntaa Suomessa, asia käsitellään käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä hän pääasiassa oleskelee.

Momentti ehdotetaan muutettavaksi viittaussäännökseksi oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Edellä 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 15 §:ssä olisi asiallisesti samansisältöinen säännös. Toissijaisesti asia voitaisiin luvun 18 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan tutkia käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä asianomainen henkilö oleskelee. Mainitut tuomioistuintimet olisivat toimivaltaisia käsittelemään myös holhustoimesta annetun lain 81 §:n 1 momentissa tarkoitettut asiat. Sanotun lain 70 §:ään jäisi edelleen eräitä erityistilanteita koskevia oikeuspaikkasäännöksiä.

1.25 Laki lapsen elatuksesta

14 §. Pykälän 1 momentissa säädetään siitä, missä tuomioistuimessa voidaan käsitellä alaikäisen elatusapua koskeva kanne. Momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Elatusapuasioita olisi toimivaltainen tutkimaan 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettu vastaajan yleinen oikeuspaikka sekä saman luvun 9 §:n mukaan elatusapua vaativan tai sitä saavan kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan käräjäoikeus. Uudessa oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa säädettäisiin myös toissijaisista oikeuspaikoista ja oikeuspaikkasopimuksesta elatusapuasioissa.

1.26 Isyyslaki

28 §. Oikeuspaikka. Pykälän 1 momentissa säädetään siitä, missä tuomioistuimessa on käsiteltävä isyyden vahvistamista koskeva kanne. Momentti ehdotetaan muutettavaksi viittaussäännökseksi oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Isyyden vahvistamista koskevan

asian olisi 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 12 §:n 1 momentin mukaan toimivaltainen tutkimaan käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä on äidin tai lapsen kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Toissijaisesta oikeuspaikasta säädettäisiin mainitun luvun 18 §:n 1 momentin 5 kohdassa.

40 §. Oikeuspaikka. Pykälässä säädetään toimivaltaisesta tuomioistuimesta isyyden kumoamista koskevissa asioissa. Pykälä ehdotetaan muutettavaksi viittaussäännökseksi oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Isyyden vahvistamista koskevan asian tutkisi 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 12 §:n 2 momentin mukaan lapsen kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan tuomioistuin. Toissijaisesta oikeuspaikasta säädettäisiin mainitun luvun 18 §:n 1 momentin 5 kohdassa.

1.27 Konkurssilaki

7 luku Menettely tuomioistuimessa

2 §. Toimivaltainen tuomioistuin konkurssiin asettamista koskevassa asiassa. Pykälän 4 momentin mukaan kuolinpesän konkurssiin asettamista koskevan asian käsittelee se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä oli vainajan yleinen oikeuspaikka. Asia voidaan käsitellä myös tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä on kuolinpesän omaisuutta, jos asian käsittely tässä tuomioistuimessa on tarkoituksenmukaista.

Edellä 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:n mukaan jäämistöä ja kuolinpesää koskevat asiat on käsiteltävä vainajan viimeisen kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan käräjäoikeudessa. Toissijaisesti näitä asioita käsittelemään on ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 18 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan se käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä kuolinpesän omaisuus tai pääosa siitä on.

Pykälän 4 momentti ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä viitataan edellä mainittuihin oikeudenkäymiskaaren 10 luvun kohtiin. Edellä ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:n perusteluista ilmenevillä syillä on pidettävä tarpeellisena keskittää jäämistöä ja kuolinpesää koskevat oikeuden-

käynnit yhteen tuomioistuimeen. Siksi esitetään, että omaisuuden sijaintipaikkakunta olisi toimivaltainen vain toissijaisesti. Toisaalta konkurssiin asettamista koskeva hakemus voitaisiin käsitellä vainajan viimeisen asuinpaikan käräjäoikeudessa. Tämä vähentää tarvetta vaihtoehtoisin konkurssiforumeihin, koska vakituisen asuinpaikan tuomioistuin on toimivaltainen, vaikkei pystytä osoittamaan vainajan viimeistä kotipaikkaa Suomessa.

16 §. Oikeuspaikkasopimus. Pykälässä säädetäisiin selvyuden vuoksi siitä, ettei konkurssia koskevasta asiasta voida tehdä pätevästi oikeuspaikkasopimusta, paitsi jos toisin muualla laissa säädetään tai määrätään. Säännös vastaa voimassa olevaa oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 11 §:n 1 momentin säännöstä siitä, ettei konkurssiasioista voida tehdä pätevästi oikeuspaikkasopimusta.

1.28 Laki eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 23 §:n 2 momentin ja 45 §:n kumoamisesta

1 §. Eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 23 §:n 2 momentin mukaan avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen perheoikeudellisia suhteita koskevat asiat, jotka sanotun lain mukaan kuuluvat Suomen tuomioistuimen käsiteltäväksi, käsitellään sen paikkakunnan oikeudessa, missä lapsi pysyväisesti oleskelee tai, jollei hän pysyväisesti oleskele Suomessa, Helsingin raastuvanoikeudessa, jollei muualla laissa säädetä toimivaltaisesta tuomioistuimesta tällaisissa asioissa. Lain 45 §:ssä on vastaavankaltainen säännös holhousasioista.

Edellä 1. lakiehdotukseen sisältyvässä oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa säädettäisiin alueellisesti toimivaltaisista tuomioistuimista tällaisissa perhe- ja holhousoikeudellisissa asioissa. Luvun 18 §:n 1 momentissa säädettäisiin toissijaisesti toimivaltaisista tuomioistuimista. Viime kädessä tällaiset asiat tutkitaisiin mainitun pykälän 2 momentin mukaan Helsingin käräjäoikeudessa. Koska mainittujen oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännösten johdosta eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain

23 §:n 2 momentti ja 45 § tulevat tarpeettomiksi, ne ehdotetaan kumottavaksi.

2 §. Pykälässä olisi voimaantulosäännös. Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Ehdotettuja lakeja sovellettaisiin niihin asioihin, jotka tulevat vireille lakien voimaantulon jälkeen. Siirtymäsäännöstä ei kuitenkaan ole tarvetta ottaa 2. lakiehdotuksessa tarkoitettuun lakiin, jolla kumotaan vanhentunut laillisesta tuomioistuimesta ja oikeudenkäynnistä eräissä tapauksissa annettu laki.

Oikeuspaikkasopimusta koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi 1. lakiehdotukseen sisältyvässä oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 19 §:ssä. Koska yleisistä periaatteista seuraa, että kumottavan lain aikana pätevästi tehty oikeuspaikkasopimus pysyy pätevänä myös uuden lainsäädännön tultua voimaan, erityistä oikeuspaikkasopimusta koskevaa voimaantulosäännöstä ei ehdoteta otettavaksi lakiin.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuimina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Perustuslain 98 §:n 1 momentin mukaan yleisiä tuomioistuimia ovat korkein oikeus, hovioikeudet ja käräjäoikeudet. Pykälän 4 momentissa kielletään satunnaisten tuomioistuinten asettaminen. Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Kahden viimeksi mainitun säännöksen sisältöön kuuluu muun muassa se, ettei yksittäistapauksissa poiketa yleisen lain mukaan määräytyvästä tuomioistuinten alueellisesta, asteellisesta tai asiallisesta toimivallasta (HE 1/1998 vp s. 156).

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi käräjäoikeuksien alueellista toimivaltaa riita-

asioissa koskevat säännökset. Kysymys olisi lainsäädännöstä, jonka olemassaoloa perustuslain 21 §:n 1 momentissa edellytetään, mutta jossa ei suoranaisesti aseteta sisällöllisiä vaatimuksia siitä, millaiseksi lainsäädäntö tulee järjestää.

Esityksen 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 §:n mukaan toimivaltaa vailla olevan käräjäoikeuden olisi kantajan tai hakijan suostumuksella siirrettävä asia toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Säännös ei ole perustuslain kannalta ongelmallinen, koska asia siirretään nimenomaan siihen tuomioistuimeen, joka on yleisen lain mukaan toimivaltainen. Vastaajan suostumusta siirtämiseen ei ole tarpeen edellyttää, koska hänen on joka tapauksessa vastattava lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

Voimassa olevan lain mukaan tahdonvaltaiseen oikeuspaikkaan kuuluva asia voidaan tutkia, vaikka se olisikin pantu vireille muussa kuin laissa säädetyssä tuomioistuimessa, jos asianosainen vastaa riitauttamatta tuomioistuimen toimivaltaa. Vastaava sääntely ehdotetaan otettavaksi 1. lakiehdotukseen sisältyvään oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 21 §:ään. Lisäksi saman luvun 23 §:ssä säädettäisiin siitä, että muutoksenhakuaste ei saa tutkia alueellista toimivaltaa koskevaa kysymystä, ellei mahdollisesti puuttuvasta toimivallasta ole käräjäoikeudessa tehty väitettä ja

siitä annettuun ratkaisuun haeta muutosta. Mainittuja säännöksiä ei voida pitää sääntämisyjärjestyksen kannalta ongelmallisina, koska lakiin sisältyvät tarkat säännökset siitä, milloin alun perin vallinnut toimivaltapuute korjautuu suoraan lain nojalla.

Lisäksi 1. lakiehdotukseen sisältyvän oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 19 §:n mukaan asianosaiset voisivat riita-asioissa sopia siitä tuomioistuimesta, jossa syntynyt riita tai mahdollisesti tietystä oikeussuhteesta syntyvät riidat käsitellään. Vastaavanlainen säännös sisältyy voimassa olevaan oikeuteen, eikä perustuslain voida katsoa asettavan esteitä sille, että asianosaiset perustavat riita-asiassa jollekin tuomioistuimelle toimivallan sopimuksella. Oikeuspaikkasopimus voitaisiin tehdä myös siitä, ettei tietty lain mukaan toimivaltainen tuomioistuin ole toimivaltainen riitaa käsittelemään. Tätäkään ehdotusta ei voida pitää perustuslain kannalta ongelmallisena. Oikeuspaikkasopimuksin ei ehdotuksen mukaan voida perustaa siihen sitoutumattomalle velvollisuutta vastata muussa kuin lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

Mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 12 §, sellaisena kuin se on laissa 22/1927,
muutetaan 10 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen ja
lisätään 31 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 109/1960, uusi 2 momentti seuraavas-
 ti:

10 luku

Oikeuspaikasta riita-asioissa*Yleinen oikeuspaikka*

1 §

Luonnollista henkilöä vastaan esitetty vaatimus tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä hänellä on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

2 §

Yhtiötä, yhdistystä, säätiötä tai muuta yksityisoikeudellista oikeushenkilöä taikka kuntaa tai muuta julkisoikeudellista oikeushenkilöä kuin valtiota vastaan esitetty vaatimus tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä oikeushenkilöllä on kotipaikka tai oikeushenkilön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan.

Valtiota vastaan esitetty vaatimus tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä valtion laitoksella tai virastolla on kotipaikka taikka valtion puhevaltaa käyttävä viranomaisen sijaitsee.

Valinnaiset oikeuspaikat

3 §

Vastaajana olevan oikeushenkilön sivuliikkeen, osaston, edustuston tai muun sellaisen

toimipaikan taikka yksityisen elinkeinonharjoittajan toimipaikan toimintaa koskeva asia voidaan tutkia myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä toimipaikka sijaitsee.

4 §

Valtiota vastaan esitetty vaatimus voidaan tutkia myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kantajalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

5 §

Kuluttajan elinkeinonharjoittajaa vastaan esittämä kuluttajansuojalainsäädäntöön perustuva vaatimus voidaan tutkia myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kuluttajalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

6 §

Työsopimusta koskeva asia voidaan tutkia myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä työ tavanmukaisesti tehdään. Jollei työtä tavanmukaisesti tehdä samassa tuomiopiirissä, työntekijän työnantajaa vastaan esittämä vaatimus voidaan tutkia myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä työntekijän palvelukseensa ottaneen työnantajan toimipaikka sijaitsee.

7 §

Muuhun kuin sopimussuhteeseen perustuvaa vahingonkorvausta koskeva asia voidaan

tutkia myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirin alueella vahingon aiheuttanut toimi suoritettiin tai laiminlyöty toimi olisi ollut suoritettava taikka vahinko ilmeni.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu asia voidaan tutkia myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä korvausta vaativalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka, jos korvausvaatimus perustuu:

- 1) liikennevakuutuslakiin (297/1959);
- 2) potilasvahinkolakiin (585/1986);
- 3) tuotevastuulakiin (694/1990);
- 4) ympäristövahinkovakuutuksesta annettuun lakiin (81/1998);
- 5) raideliikennevastuulakiin (113/1999).

8 §

Kiinteää omaisuutta koskeva asia voidaan tutkia myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kiinteä omaisuus on.

Kiinteää omaisuutta koskevalla asialla tarkoitetaan asiaa, joka koskee:

- 1) omistusoikeutta kiinteään omaisuuteen;
- 2) panttioikeutta kiinteään omaisuuteen, saamisen hakemista yksinomaan tai henkilökohtaisen velkomuksen ohella kiinteästä omaisuudesta, joka on saamisesta kiinnitetty tai muuten saamisen panttina, taikka kiinteistösuoritetta;
- 3) kiinteään omaisuuteen kohdistuvaa maan- tai huoneenvuokraoikeutta taikka muuta vuokraoikeutta, hallintaoikeutta tai muuta käyttöoikeutta, irrottamisoikeutta, lunastusoikeutta, etuosto-oikeutta taikka muuta kiinteään omaisuuteen kohdistuvaa oikeutta;
- 4) korvausta kiinteälle omaisuudelle aiheutetusta vahingosta tai kiinteän omaisuuden luvattomasta käytöstä;
- 5) korvausta kiinteää omaisuutta koskevan kaupan purkamisesta tai pätemättömyydestä taikka vaatimusta kauppahinnan alentamisesta tai maksamattoman kauppahinnan suorittamisesta taikka muuta vastaavaa asiaa;
- 6) vaatimusta maan- tai huoneenvuokran, yhtiövastikkeen tai muun vastikkeen taikka muun sellaisen saamisen suorittamisesta.

9 §

Elatusapua koskeva vaatimus voidaan tutkia myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä elatusapua vaativalla tai saavalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

10 §

Kantajan samaa vastaajaa vastaan nostamat eri kanteet voidaan tutkia käräjäoikeudessa, jossa vastaaja on lain mukaan velvollinen vastaamaan johonkin niistä, jos kanteet nostetaan samanaikaisesti ja ne johtuvat olennaisesti samasta perusteesta.

Eri vastaajia vastaan nostetut kanteet voidaan kaikki tutkia käräjäoikeudessa, jossa joku vastaajista on lain mukaan velvollinen vastaamaan, jos kanteet on nostettu samanaikaisesti ja ne johtuvat olennaisesti samasta perusteesta.

Jos kanteen johdosta annettavalla tuomiolla useampi henkilö voi vain yhdessä tulla velvoitetuksi siihen, mitä vaaditaan, kanne voidaan tutkia käräjäoikeudessa, jossa joku heistä on lain mukaan velvollinen vastaamaan.

Jäljempänä 18 luvun 3 §:ssä tarkoitettu vastakanne sekä mainitun luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitettu kanne voidaan tutkia siinä käräjäoikeudessa, jossa alkuperäinen kanne on viireillä, myös silloin, kun kannetta mainitun luvun 7 §:n 2 momentista ilmenevästä syystä ei käsitellä samassa oikeudenkäynnissä alkuperäisen kanteen kanssa.

Ehdottomat oikeuspaikat

11 §

Avioeroa, yhteiselämän lopettamista tai avioliiton pätevyyttä taikka muuta kuin puolison kuoleman jälkeen toimitettavaa ositusta koskeva asia tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä jommallakummalla puolisoilla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

12 §

Isyyden vahvistamista koskeva asia tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä äidillä tai lapsella on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

Isyyden kumoamista koskeva asia tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä lapsella on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

13 §

Lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskeva asia tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka

tuomiopiirissä lapsella on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

14 §

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanoa koskeva asia tutkitaan kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä lapsella tai hakijan vastapuolella on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka taikka jonka tuomiopiirissä jompikumpi oleskelee.

15 §

Edunvalvojan määräämistä tai vapauttamista taikka toimintakelpoisuuden rajoittamista tai rajoituksen poistamista tai muuttamista koskeva asia tutkitaan kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä sillä, jonka etua on valvottava, on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

16 §

Lapseksiottamisen vahvistamista koskeva asia tutkitaan kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä lapseksiottajalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

17 §

Jäämistöä tai kuolinpesää koskeva asia tutkitaan kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vainajalla oli kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

Jäämistöä koskevalla asialla tarkoitetaan asiaa, joka koskee:

1) oikeutta perintöön, perinnöstä luopumisesta tai muuta perintöä koskevaa oikeustoimea;

2) oikeutta lakiosaan, lakiosan täydennystä taikka oikeutta saada avustusta tai hyvitystä jäämistöstä;

3) eloonjääneen puolison oikeutta hallita jäämistöä tai siihen kuuluvaa omaisuutta taikka puolison kuoleman jälkeen toimitettua ositusta tai kuoleman jälkeen vireille pantua osituksen moitetta;

4) testamenttiin perustuvaa oikeutta, testamentin pätevyyttä, testamentin moitetta tai testamentin tulkintaa;

5) kuolinpesän hallintoa, pesänselvittäjän tai pesänjakajan määräämistä tai vapauttamista, perunkirjoitusta taikka pesänselvitystä;

6) perinnönjakoa tai perinnönjaon moitetta.

Kuolinpesää koskevalla asialla tarkoitetaan asiaa, joka koskee kuolinpesän tai sen osak-

kaan taikka testamentinsaajan vastuuta vainajan tai pesän sitoumuksesta taikka muusta vastaavasta asiasta.

Toissijaiset oikeuspaikat

18 §

Jos ei muutoin ole tuomioistuinta, jossa asia voitaisiin tutkia:

1) asia, joka koskee luonnollista henkilöä vastaan esitettävää vaatimusta, voidaan tutkia kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vastaaja oleskelee tai hänellä viimeksi on ollut kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka;

2) asia, joka koskee vastaajan velvoittamista rahamääräiseen suoritukseen, voidaan tutkia kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirin alueella vastaajalla on ulosmittauskelpoista omaisuutta;

3) asia, joka koskee oikeutta irtaimen omaisuuteen, voidaan tutkia kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä omaisuus on;

4) asia, joka koskee avioeroa, yhteiselämän lopettamista tai avioliiton pätevyyttä taikka muuta kuin puolison kuoleman jälkeen toimitettavaa ositusta, tutkitaan kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä jommallakummalla puolisoista on viimeksi ollut kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka;

5) asia, joka koskee isyyden vahvistamista tai kumoamista, tutkitaan kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vastaajana olevalla miehellä on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka taikka hänellä on viimeksi ollut kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka; isyyden kumoamista koskeva asia voidaan tutkia lisäksi kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä äidillä on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka;

6) asia, joka koskee lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta, tutkitaan kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä lapsella on viimeksi ollut kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka taikka, jos lapsella ei ole ollut Suomessa kotipaikkaa tai vakituista asuinpaikkaa, kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä lapsen jommallakummalla vanhemmista tai huoltajaksi esitetyllä henkilöllä on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka;

7) asia, joka koskee lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun päätöksen täytäntöönpanoa, tutkitaan kärjäoikeudessa, jonka

tuomiopiirissä hakijalla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka;

8) asia, joka koskee edunvalvojan määräämistä tai vapauttamista taikka toimintakelpoisuuden rajoittamista tai muuttamista, tutkitaan kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä oleskelee se, jonka etua on valvottava; sekä

9) asia, joka koskee jäämistöä tai kuolinpesää, tutkitaan kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kuolinpesän omaisuus tai pääosa omaisuudesta on.

Asia, johon eivät sovellu 1 momentin toimivaltaperusteet, tutkitaan Helsingin kärjäoikeudessa.

Oikeuspaikkasopimus

19 §

Osapuolilla on oikeus sopia, että 1—10 §:ssä tarkoitettu riita-asia voidaan tutkia tai on tutkittava muussa kuin laissa säädetyssä kärjäoikeudessa tai että asiaa ei saada tutkia jossain kärjäoikeudessa (*oikeuspaikkasopimus*). Oikeuspaikkasopimus on tehtävä kirjallisesti ja se voi koskea tiettyä riitakysymystä tai tietyistä oikeussuhteesta vastaisuudessa syntyviä riitoja.

Kuluttajan, työntekijän taikka elatusapua vaativan tai saavan oikeutta saattaa asia tämän luvun osoittaman tuomioistuimen tutkitavaksi ei voida rajoittaa oikeuspaikkasopimuksin, paitsi jos sopimus on tehty riidan syntymisen jälkeen.

Oikeuspaikkasopimusta ei saa tehdä 11—17 §:ssä tarkoitettussa asiassa.

Toimivallan säilyminen

20 §

Tuomioistuin, jossa asia on pantu vireille, pysyy toimivaltaisena, vaikka toimivallan perustaneissa olosuhteissa tapahtuu muutoksia vireillepanon jälkeen.

Toimivallan tutkiminen ja asian siirtäminen toiseen tuomioistuimeen

21 §

Jos 1—10 §:ssä tarkoitettu asia on pantu vireille muussa kuin lain tai oikeuspaikkasopimuksen osoittamassa kärjäoikeudessa ja jos asianosainen tekee kärjäoikeuden puut-

tuvasta toimivallasta väitteen käyttäessään asiassa ensi kerran puhevaltaa tai ei anna häneltä pyydettyä vastausta taikka jää suoraan istuntoon haastettuna saapumatta kärjäoikeuteen, kärjäoikeuden on jätettävä asia tutkimatta, jollei kärjäoikeus siirrä asiaa 22 §:n nojalla toiseen kärjäoikeuteen.

Jos 11—17 §:ssä tarkoitettu asia on pantu vireille muussa kuin lain osoittamassa kärjäoikeudessa, kärjäoikeuden on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta, jollei kärjäoikeus siirrä asiaa 22 §:n nojalla toiseen kärjäoikeuteen.

22 §

Jos kärjäoikeus katsoo, että se ei ole toimivaltainen tutkimaan asiaa, kärjäoikeuden on kantajan tai hakijan suostumuksella siirrettävä asia toimivaltaiseen kärjäoikeuteen. Kärjäoikeus saa kuitenkin jättää asian siirtämättä, jos toimivaltainen kärjäoikeus ei ole vaikeuksista selvitettävissä.

Siirtävän kärjäoikeuden asiaan liittyvät päätökset ja muut toimenpiteet ovat voimassa, kunnes se kärjäoikeus, johon asia on siirretty, toisin päättää. Siirtämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

23 §

Hovioikeus ei saa muutoksenhaun yhteydessä tutkia, onko pääasia tutkittu ja ratkaistu alueellisesti toimivaltaisessa kärjäoikeudessa, jollei asianosainen tehnyt väitettä toimivallan puuttumisesta kärjäoikeudessa ennen käsittelyn tai, jos asia siirrettiin pääkäsitteilyyn, ennen valmistelun päättymistä ja hakenut muutosta tästä kysymyksestä annettuun ratkaisuun.

Korkein oikeus saa tutkia alueellista toimivaltaa koskevan kysymyksen, jos hovioikeus on 1 momentin mukaisesti saanut tutkia kysymyksen ja sanotusta kysymyksestä annettua ratkaisusta valitetaan.

24 §

Jos ylempi tuomioistuin katsoo, ettei alempi tuomioistuin ollut toimivaltainen tutkimaan asiaa, ylemmän tuomioistuimen on siirrettävä asia toimivaltaisen alemman tuomioistuimen käsiteltäväksi. Asiaa ei kuitenkaan

siirretä, jos kaikki asianosaiset vastustavat siirtämistä.

Jos useampi tuomioistuin on lainvoimaisella päätöksellä jättänyt asian tutkimatta puuttuvan toimivallan perusteella, korkeimman oikeuden on, jos se katsoo jonkin ensiksi mainituista tuomioistuimista toimivaltaiseksi, hakemuksesta poistettava virheellinen päätös ja osoitettava asia asianomaisessa tuomioistuimessa edelleen käsiteltäväksi.

Kansainvälinen toimivalta

25 §

Suomen tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan kansainvälisluonteisen asian, jolla on tämän luvun 1—4, 6—9, 11—17 tai 19 §:ssä tarkoitettuun seikkaan perustuva liittymä Suomeen, paitsi jos asiassa annettavalla Suomen tuomioistuimen ratkaisulla ei selvästi voisi olla oikeudellista merkitystä asianosaisille.

Suomen tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan myös asian, jolla on 5, 10 tai 18 §:ssä tarkoitettuun taikka muuhun olennaiseen seikkaan perustuva liittymä Suomeen, paitsi jos

1) asiassa annettavalla Suomen tuomioistuimen ratkaisulla ei tosiasiallisesti tulisi olemaan oikeudellista merkitystä asianosaisille; tai

2) asian tutkiminen toisen valtion tuomioistuimessa on selvästi tarkoituksenmukaisempaa ottaen huomioon liittymät eri valtioihin, asiassa esitettävä näyttö, asianosaisille aiheutuvat kustannukset ja muut olosuhteet.

Sen estämättä, mitä 2 momentin 2 kohdassa säädetään, Suomen tuomioistuin on kuitenkin toimivaltainen, jos vieraan valtion tuomioistuimessa noudatettava menettely tai sovellettava lainsäädäntö olisi ristiriidassa Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden kanssa.

26 §

Suomen tuomioistuimen on omasta aloitteestaan tutkittava, onko se 25 §:n mukaisesti toimivaltainen tutkimaan kansainvälisluonteisen asian.

Jos kansainvälisluonteinen asia on laadultaan sellainen, josta voitaisiin tehdä vastavassa kansallisessa asiassa 19 §:n 1 tai 2 momentin mukaan pätevä oikeuspaikkasopimus, Suomen tuomioistuimen tutkii toimivaltansa vain, jos asianosainen tekee tuomioistuimen puuttuvasta toimivallasta väitteen käyttäessään asiassa ensi kerran puhevaltaa tai ei anna häneltä pyydettyä vastausta taikka jää suoraan istuntoon haastettuna saapumatta käräjäoikeuteen. Suomen tuomioistuimen on kuitenkin omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta, jos asiassa annettavalla Suomen tuomioistuimen ratkaisulla ei selvästi voisi olla oikeudellista merkitystä asianosaisille.

Luvun toissijaisuus

27 §

Tämän luvun säännöksiä noudatetaan, jollei muusta laista, Euroopan yhteisön lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu.

31 luku

Ylimääräisestä muutoksenhausta

1 §

Pääasian ratkaiseminen alueellista toimivaltaa vailla olevassa tuomioistuimessa ei ole 1 momentissa tarkoitettu peruste poistaa tuomio.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki**laillisesta tuomioistuimesta ja oikeudenkäynnistä eräissä tapauksissa annetun lain kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §	2 §
Tällä lailla kumotaan laillisesta tuomioistuimesta ja oikeudenkäynnistä eräissä tapauksissa 27 päivänä lokakuuta 1944 annettu laki (736/1944).	Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 .

3.

Laki**oikeusapulain 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä huhtikuuta 2002 annetun oikeusapulain (257/2002) 13 §:n 4 momentti seuraavasti:

13 §	
<i>Oikeusavun alkamisajankohta ja kesto</i>	ole sitä aikaisemmin käsitelty, jää siinä asiassa oikeudenkäyntiavustajalle annettu määräys voimaan, jollei siirtävä tuomioistuin toisin määrää.

_____	_____
Tuomioistuimen siirtäessä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 3 luvun 2 §:n tai 4 luvun 8—10 §:n taikka oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 tai 24 §:n nojalla asian toiseen tuomioistuimeen, joka ei	Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 . Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

4.

Laki

eräistä yhteisomistussuhteista annetun lain 16 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Tällä lailla kumotaan eräistä yhteisomistussuhteista 25 päivänä huhtikuuta 1958 annetun lain (180/1958) 16 §.

2 §
Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .
Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

5.

Laki

etuostolain 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä elokuuta 1977 annetun etuostolain (608/1977) 18 § seuraavasti:

18 §
Kanne 15 ja 17 §:ssä tarkoitettussa asiassa on nostettava käräjäoikeudessa kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun etuosto on loppuun saatettu.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .
Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

6.

Laki**kuluttajansuojalain 12 luvun 1 d §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun kuluttajansuojalain (38/1978) 12 luvun 1 d §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1162/1997, seuraavasti:

12 luku

uspaikkasopimuksesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

Erinäisiä säännöksiä

1 d §

*Riitojen käsittely*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta ja oike-

7.

Laki**asuntokauppalain 7 luvun 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä syyskuuta 1994 annetun asuntokauppalain (843/1994) 7 luvun 4 § seuraavasti:

7 luku

uspaikkasopimuksesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

Erinäiset säännökset

4 §

*Oikeuspaikka*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta ja oike-

8.

Laki**vakuutusopimuslain 74 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1994 annetun vakuutusopimuslain (543/1994) 74 § seuraavasti:

74 §

Kanneaika

Kanne vakuutusenantajan tekemän korvauksen koskevan päätöksen johdosta on oikeuden menettämisen uhalla nostettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun asianosainen on

saanut kirjallisen tiedon vakuutusenantajan päätöksestä ja tästä määräajasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

9.

Laki**avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 5 luvun 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29 päivänä huhtikuuta 1988 annetun lain (389/1988) 5 luvun 4 §:n 1 momentti seuraavasti:

5 luku

Avoimen yhtiön selvitystila

4 §

Yhtiömiehen kuolinpesän edustaminen

Jos yhtiömiehen kuolinpesällä ei ole pesänselvittäjää, sen on nimettävä kuolinpesän osakas tai muu henkilö edustamaan sitä yhtiön selvityksessä. Jollei kuolinpesä pyynnöstä

nimeä tällaista edustajaa, yhtiömies voi vaatia oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:ssä tarkoitetulta tuomioistuimelta uskotun miehen määräämistä edustamaan kuolinpesää yhtiössä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

10.**Laki****vahingonkorvauslain 7 luvun 4 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Tällä lailla kumotaan 31 päivänä toukokuuta 1974 annetun vahingonkorvauslain (412/1974) 7 luvun 4 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1423/1991.

2 §
Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .
Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

11.**Laki****taisteluvälineiden siviilihenkilöille aiheuttamien tapaturmien korvaamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan taisteluvälineiden siviilihenkilöille aiheuttamisen tapaturmien korvaamisesta 21 päivänä joulukuuta 1990 annetun lain (1213/1990) 3 § seuraavasti:

3 §
Korvauksesta on soveltuvien osin voimassa, mitä vahingonkorvauslain (412/1974) 5 luvussa, 6 luvun 1 §:ssä sekä 7 luvun 3 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .
Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

12.

Laki**liikennevakuutuslain 11 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä kesäkuuta 1959 annetun liikennevakuutuslain (279/1959) 11 §, sellaisena kuin se on laissa 361/1993, seuraavasti:

11 §

Tämän lain mukainen korvauskanne on pantava vireille riita-asioista voimassa olevassa järjestyksessä asianomaista vakuutusyhtiötä vastaan kolmen vuoden kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin vahingonkärsinyt sai tiedon vahingosta ja siitä, mikä vakuutusyhtiö on vahingosta vastuussa.

Joka ei ole pannut kannettaan vireille 1 momentissa säädettyssä ajassa, menettää oikeutensa tämän lain mukaiseen korvaukseen. Sama vaikutus kuin kanteen nostamisella on kuitenkin sillä, että asianomaiselle liikenne-

vakuutusyhtiölle mainitussa momentissa säädetyn ajan kuluessa todistettavasti tehdään liikennevahingosta kirjallinen ilmoitus, joka sisältää tiedon vahingon paikasta ja ajasta sekä vahingonkärsineestä ja hänen osoitteestaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

13.

Laki**potilasvahinkolain 14 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan 25 päivänä heinäkuuta 1986 annetun potilasvahinkolain (585/1986) 14 §.

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

14.

Laki**tuotevastuulain 12 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Tällä lailla kumotaan 17 päivänä elokuuta 1990 annetun tuotevastuulain (694/1990) 12 §.

2 §
Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .
Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

15.

Laki**ympäristövahinkovakuutuksesta annetun lain 23 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristövahinkovakuutuksesta 30 päivänä tammikuuta 1998 annetun lain (81/1998) 23 § seuraavasti:

23 §

kuksen korvauspäätöksestä lausunnon.

Kanteen vireille paneminen

Korvausta koskeva kanne voidaan panna vireille käräjäoikeudessa vasta, kun ympäristövakuutuslautakunta on ensin antanut vakuutuksenantajan tai Ympäristövakuutuskes-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .
Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

16.

Laki**raideliikennevastuulain 18 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §	2 §
Tällä lailla kumotaan 5 päivänä helmikuuta 1999 annetun raideliikennevastuulain (113/1999) 18 §.	Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ . Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

17.

Laki**ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 11 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §	2 §
Tällä lailla kumotaan ympäristövahinkojen korvaamisesta 19 päivänä elokuuta 1994 annetun lain (737/1994) 11 §.	Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ . Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

18.

Laki**ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain 74 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaisista vakuutusyhtiöistä 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun lain (398/1995) 74 § seuraavasti:

74 §

Haasteen tiedoksiantaminen

Jos ulkomaisella vakuutusyhtiöllä on Suomessa edustusto, haaste katsotaan yhtiölle toimitetuksi, kun se on annettu tiedoksi pääasiamiehelle. Jos pääasiamiehenä toimii yhteisö, katsotaan haaste vastaavasti toimitetuksi, kun se on annettu tiedoksi yhteisön edustajakseen nimeämälle henkilölle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .
Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

19.

Laki**nimilain 24 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 9 päivänä elokuuta 1985 annetun nimilain (694/1985) 24 §:n 1 momentti seuraavasti:

24 §

Sukunimen menetetyksi julistaminen

Jos joku on hakemuksesta saanut uuden sukunimen ja nimen käyttäminen olennaisessa määrin loukkaa 12 §:ssä tarkoitettua oikeutta suojattuun nimeen tai tunnukseseen, voi nimen tai tunnuksen haltija ajaa käräjäoikeudessa kannetta sukunimen julistamisesta menetetyksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .
Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

20.

Laki**lapseksiottamisesta annetun lain 29 ja 34 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan lapseksiottamisesta 8 päivänä helmikuuta 1985 annetun lain (153/1985) 34 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 175/1996, sekä
muutetaan 29 §:n 1 momentti seuraavasti:

29 §
 Toimivaltaisesta tuomioistuimesta lapseksiottamista koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .
 Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

21.

Laki**lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8 päivänä huhtikuuta 1983 annetun lain (361/1983) 13 §, sellaisena kuin se on laissa 186/1994, seuraavasti:

13 §
Oikeuspaikka
 Toimivaltaisesta tuomioistuimesta lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .
 Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

22.

Laki**lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta 16 päivänä elokuuta 1996 annetun lain (619/1996) 4 ja 5 § seuraavasti:

4 §

Täytäntöönpanon hakeminen

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta täytäntöönpanoasiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

Lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa voidaan hakea tuomioistuimen asemesta lapsen kotipaikan, vakituisen asuinpaikan tai oleskelupaikan ulosottomieheltä, jos huoltoa koskevan päätöksen antamisesta on kulunut vähemmän kuin kolme kuukautta.

Täytäntöönpanoa koskeva hakemus on tehtävä kirjallisesti. Hakemukseen on liitettävä päätös alkuperäisenä tai päätöksen antaneen viranomaisen oikeaksi todistamana jäljennöksenä.

5 §

Asian siirtäminen

Sen estämättä, mitä asian siirtämisestä säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvun

22 §:ssä, asia voidaan siirtää myös toimivaltaisesta kärjäoikeudesta toiseen toimivaltaiseen kärjäoikeuteen, jos asian käsittely siellä on selvästi tarkoituksenmukaisempaa. Asiaa ei saa siirtää takaisin, elleivät uudet erityiset syyt sitä vaadi.

Jos täytäntöönpanoa on oikeudenkäymiskaaren 10 luvun mukaisesti haettu hakijan kotipaikan tai vakituisen asuinpaikan kärjäoikeudelta taikka Helsingin kärjäoikeudelta, tämän tulee 32 §:n 2 momentin nojalla pyytää poliisilta virka-apua lapsen ja hakijan vastapuolen olinpaikan selville saamiseksi. Jos tällöin myös jokin toinen kärjäoikeus todetaan toimivaltaiseksi, asia voidaan siirtää 1 momentin mukaisesti. Kunnes asia on siirretty, kärjäoikeuden tulee kuitenkin ryhtyä sille tämän lain mukaan kuuluviin toimenpiteisiin asiassa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

23.

Laki

tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta 21 päivänä joulukuuta 2004 annetun lain (1153/2004) 2 §:n 2 momentti seuraavasti:

2 §

Toimivaltainen tuomioistuin

vanhempainvastuuta koskevan ratkaisun tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen vahvistamista, mainitun luvun 13 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuimessa.

Jos asetuksen 21 artiklan 3 kohdan nojalla vaaditaan vahvistettavaksi, että toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annettu tuomio on Suomessa tunnustettava tai jätettävä tunnustamatta, asia tutkitaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 11 §:ssä tarkoitettussa tuomioistuimessa tai, jos vaaditaan ainoastaan

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

24.

Laki**holhoustoimesta annetun lain 70 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan holhoustoimesta 1 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (442/1999) 70 §:n
 1 momentti seuraavasti:

70 §
 Jollei jäljempänä toisin säädetä, toimival-
 taisesta tuomioistuimesta edunvalvojan mää-
 räämistä tai toimintakelpoisuuden rajoitta-
 mista koskevassa asiassa säädetään oikeu-
 denkäymiskaaren 10 luvussa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin
 asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa
 voimassa olleita säännöksiä.

25.

Laki**lapsen elatuksesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen elatuksesta 5 päivänä syyskuuta 1975 annetun lain (704/1975) 14 §:n
 1 momentti seuraavasti:

14 §
 Toimivaltaisesta tuomioistuimesta elat-
 tusapuasiassa säädetään oikeudenkäymiskaa-
 ren 10 luvussa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin
 asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa
 voimassa olleita säännöksiä.

26.

Laki**isyyslain 28 ja 40 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä syyskuuta 1975 annetun isyyslain (700/1975) 28 §:n otsikon ruotsinkielinen sanamuoto sekä 1 momentti ja 40 §, sellaisena kuin niistä on 28 §:n 1 momentti laissa 1238/2006, seuraavasti:

28 §

Oikeuspaikka

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta isyyden vahvistamista koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

kumoamista koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

40 §

Oikeuspaikka

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta isyyden

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

27.

Laki

konkurssilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä helmikuuta 2004 annetun konkurssilain (120/2004) 7 luvun 2 §:n
 4 momentti sekä
lisätään 7 lukuun uusi 16 § seuraavasti:

7 luku

Menettely tuomioistuimessa

2 §

*Toimivaltainen tuomioistuin konkurssiin
 asettamista koskevassa asiassa*

Kuolinpesän konkurssiin asettamista koskevan asian tutkii oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:ssä tarkoitettu tuomioistuin. Toissijaisesti asian tutkii mainitun luvun 18 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettu tuomioistuin.

16 §

Oikeuspaikkasopimus

Tässä luvussa tarkoitettua asiaa ei voida sopia käsiteltäväksi muussa tuomioistuimessa, ellei muusta laista, Euroopan yhteisön lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

28.

Laki**eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 23 §:n 2 momentin ja 45 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Tällä lailla kumotaan eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista 5 päivänä joulukuuta 1929 annetun lain (379/1929) 23 §:n 2 momentti ja 45 §.

2 §
Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.
Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 30 päivänä toukokuuta 2008

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**Oikeusministeri *Tuija Brax*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

3.

Laki

oikeusapulain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä huhtikuuta 2002 annetun oikeusapulain (257/2002) 13 §:n 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

13 §

Oikeusavun alkamisajankohta ja kesto

Oikeusavun alkamisajankohta ja kesto

Tuomioistuimen siirtäessä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 4 luvun 8 tai 9 §:n nojalla rikosasian toiseen tuomioistuimeen tai ylemmän tuomioistuimen siirtäessä saman luvun 10 §:n nojalla sen tutkittavaksi saatetun rikosasian sellaiseen alempaan tuomioistuimeen, joka ei ole sitä aikaisemmin käsitellyt, jää siinä asiassa oikeudenkäyntiavustajalle annettu määräys voimaan, jollei siirtävä tuomioistuin toisin määrää.

Tuomioistuimen siirtäessä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 3 luvun 2 §:n tai 4 luvun 8—10 §:n taikka oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 tai 24 §:n nojalla asian toiseen tuomioistuimeen, joka ei ole sitä aikaisemmin käsitellyt, jää siinä asiassa oikeudenkäyntiavustajalle annettu määräys voimaan, jollei siirtävä tuomioistuin toisin määrää.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

4.

Laki**eräistä yhteisomistussuhteista annetun lain 16 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

Laillinen tuomioistuimien tässä laissa tarkoitettuihin asioihin on sen paikkakunnan alioikeus, jonka tuomiopiirissä yhteinen esine on.

(kumotaan, ks. oikeudenkäymiskaaren 10 luku)

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

5.

Laki**etuostolain 18 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä elokuuta 1977 annetun etuostolain (608/1977) 18 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

18 §

Laillinen tuomioistuin 15 ja 17 §:ssä tarkoitettuja asioita koskevilla riidoissa on sen paikkakunnan alioikeus, jonka tuomiopiirissä kiinteistö, tai jos samalla luovutuskirjalla on myyty kahden tai useamman tuomiopiirin alueella olevia kiinteistöjä, suurin osa niiden yhteenlasketusta pinta-alasta sijaitsee. Kanne on nostettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun etuosto on loppuun saatettu.

18 §

Kanne 15 ja 17 §:ssä tarkoitettussa asiassa on nostettava käräjäoikeudessa kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun etuosto on loppuun saatettu.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

6.

Laki**kuluttajansuojalain 12 luvun 1 d §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä tammikuuta 1978 annetun kuluttajansuojalain (38/1978) 12 luvun 1 d §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1162/1997, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 luku

12 luku

Erinäisiä säännöksiä

Erinäisiä säännöksiä

1 d §

1 d §

Riitojen käsittely

Riitojen käsittely

Kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisessä riita-asiassa kuluttaja voi nostaa kanteen myös sen paikkakunnan yleisessä alioikeudessa, jonka tuomiopiirissä hänellä on asuinpaikkansa.

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta ja oikeuspaikkasopimuksesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

7.

Laki**asuntokauppalain 7 luvun 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä syyskuuta 1994 annetun asuntokauppalain (843/1994) 7 luvun 4 §
 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 luku

7 luku

Erinäiset säännökset**Erinäiset säännökset**

4 §

4 §

Oikeuspaikkasäännös

Oikeuspaikka

Kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisessä riita-asiansa kuluttaja voi nostaa kanteen myös sen paikkakunnan yleisessä alioikeudessa, jonka tuomiopiirissä hänellä on asuinpaikkansa.

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta ja oikeuspaikkasopimuksesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

8.

Laki**vakuutusopimuslain 74 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1994 annetun vakuutusopimuslain (543/1994) 74 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

74 §

74 §

Kanneaika ja oikeuspaikka***Kanneaika***

Kanne vakuutusenantajan tekemän korvauksista koskevan päätöksen johdosta on oikeuden menettämisen uhalla nostettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut kirjallisen tiedon vakuutusenantajan päätöksestä ja tästä määräajasta. *Kanne voidaan nostaa myös kantajan kotipaikan tuomioistuimessa.*

Kanne vakuutusenantajan tekemän korvauksista koskevan päätöksen johdosta on oikeuden menettämisen uhalla nostettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut kirjallisen tiedon vakuutusenantajan päätöksestä ja tästä määräajasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin
asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa
voimassa olleita säännöksiä.

9.

Laki**avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 5 luvun 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29 päivänä huhtikuuta 1988 annetun lain (389/1988) 5 luvun 4 §:n 1 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

5 luku

5 luku

Avoimen yhtiön selvitystila**Avoimen yhtiön selvitystila**

4 §

4 §

*Yhtiömiehen kuolinpesän edustaminen**Yhtiömiehen kuolinpesän edustaminen*

Jos yhtiömiehen kuolinpesällä ei ole pesän-selvittäjää, sen on nimettävä kuolinpesän osakas tai muu henkilö edustamaan sitä yhtiön selvityksessä. Jollei kuolinpesä pyynnöstä nimeä tällaista edustajaa, yhtiömies voi vaatia oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 2 §:ssä tarkoitetulta tuomioistuimelta uskotun miehen määräämistä edustamaan kuolinpesää yhtiössä.

Jos yhtiömiehen kuolinpesällä ei ole pesän-selvittäjää, sen on nimettävä kuolinpesän osakas tai muu henkilö edustamaan sitä yhtiön selvityksessä. Jollei kuolinpesä pyynnöstä nimeä tällaista edustajaa, yhtiömies voi vaatia oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:ssä tarkoitetulta tuomioistuimelta uskotun miehen määräämistä edustamaan kuolinpesää yhtiössä.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

*Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin
asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa
voimassa olleita säännöksiä.*

10.

Laki**vahingonkorvauslain 7 luvun 4 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

Tässä laissa tarkoitettu korvauskanne julkisyhteisöä vastaan laissa tarkoitetun korvauksen saamisesta on pantava vireille riita-asioista säädettyssä järjestyksessä sen paikkakunnan alioikeudessa, jolla vahinkoa aiheuttanut toimi suoritettiin tai laiminlyöty toimi olisi ollut suoritettava tahi missä vahinko tapahtui. Jollei laillista tuomioistuinta edellä sanotun mukaisesti ole, on asia pantava vireille Helsingin raastuvanoikeudessa. Kanne valtiota vastaan voidaan panna vireille myös kantajan kotipaikan alioikeudessa.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei estä vaatimasta korvausta julkisyhteisöltä rikosasian yhteydessä.

(kumotaan, ks. oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 §)

(kumotaan, ks. oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 3 luvun 1 §)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

11.

Laki**taisteluvälineiden siviilihenkilöille aiheuttamien tapaturmien korvaamisesta annetun lain
3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan taisteluvälineiden siviilihenkilöille aiheuttamisen tapaturmien korvaamisesta
21 päivänä joulukuuta 1991 annetun lain (1213/1990) 3 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

3 §

Korvauksesta on soveltuvin osin voimassa,
mitä vahingonkorvauslain (412/1974) 5 lu-
vussa, 6 luvun 1 §:ssä sekä 7 luvun 3 ja
4 §:ssä säädetään.

Ehdotus

3 §

Korvauksesta on soveltuvin osin voimassa,
mitä vahingonkorvauslain (412/1974) 5 lu-
vussa, 6 luvun 1 §:ssä sekä 7 luvun 3 §:ssä
säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

*Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin
asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa
voimassa olleita säännöksiä.*

12.

Laki**liikennevakuutuslain 11 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä kesäkuuta 1959 annetun liikennevakuutuslain (279/1959) 11 §, sellaisena kuin se on laissa 361/1993, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

11 §

Tämän lain mukainen korvauskanne on pantava vireille riita-asioista voimassa olevassa järjestyksessä asianomaista vakuutusyhtiötä vastaan kolmen vuoden kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin vahingonkärsinyt sai tiedon vahingosta ja siitä, mikä vakuutusyhtiö on vahingosta vastuussa. *Laillinen tuomioistuinin on sen paikkakunnan yleinen alioikeus, jonka alueella vahinko on sattunut tai jossa asianomaisella vakuutusyhtiöllä on Suomessa kotipaikka taikka jonka tuomiopiirissä vahingonkärsineellä on väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka tai yhteisöllä on Suomessa kotipaikka.*

Mitä 1 momentissa säädetään vakuutusyhtiön kotipaikasta, sovelletaan vastaavasti ulkomaisen vakuutusyhtiön edustuston sijaintipaikkaan Suomessa ja 19 a §:ssä tarkoitettuna tapauksessa korvausasiamiehen pysyvään koti- tai toimipaikkaan Suomessa.

Joka ei ole pannut kannettaan vireille 1 momentissa säädettyssä ajassa, menettää oikeutensa tämän lain mukaiseen korvaukseen. Sama vaikutus kuin kanteen nostamisella on kuitenkin sillä, että asianomaiselle liikennevakuutusyhtiölle mainitussa momentissa säädetyn ajan kuluessa todistettavasti tehdään liikennevahingosta kirjallinen ilmoitus, joka sisältää tiedon vahingon paikasta ja ajasta sekä vahingonkärsineestä ja hänen osoitteestaan.

11 §

Tämän lain mukainen korvauskanne on pantava vireille riita-asioista voimassa olevassa järjestyksessä asianomaista vakuutusyhtiötä vastaan kolmen vuoden kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin vahingonkärsinyt sai tiedon vahingosta ja siitä, mikä vakuutusyhtiö on vahingosta vastuussa.

(kumotaan, ks. oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 3 §)

Joka ei ole pannut kannettaan vireille 1 momentissa säädettyssä ajassa, menettää oikeutensa tämän lain mukaiseen korvaukseen. Sama vaikutus kuin kanteen nostamisella on kuitenkin sillä, että asianomaiselle liikennevakuutusyhtiölle mainitussa momentissa säädetyn ajan kuluessa todistettavasti tehdään liikennevahingosta kirjallinen ilmoitus, joka sisältää tiedon vahingon paikasta ja ajasta sekä vahingonkärsineestä ja hänen osoitteestaan.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

*Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin
asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa
voimassa olleita säännöksiä.*

13.

Laki**potilasvahinkolain 14 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

Oikeuspaikka

Tämän lain säännöksiin perustuvaa korvauskannetta voidaan ajaa riita-asioista voimassa olevassa järjestyksessä myös sen paikakunnan alioikeudessa, jonka tuomiopiirissä korvausta vaativalla on väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka.

(kumotaan, ks. oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 §)

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

14.

Laki**tuotevastuulain 12 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

Tähän lakiin perustuva korvauskanne voidaan nostaa myös kantajan kotipaikan tuomioistuimessa.

(kumotaan, ks. oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 §)

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

15.

Laki

ympäristövahinkovakuutuksesta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristövahinkovakuutuksesta 30 päivänä tammikuuta 1998 annetun lain (81/1998) 23 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 §

23 §

Oikeuspaikka

Kanteen vireille paneminen

Tässä laissa tarkoitettua korvausta koskeva riita-asia voidaan panna vireille myös siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kantajan kotikunta on.

Korvausta koskeva kanne voidaan panna vireille käräjäoikeudessa vasta kun ympäristövakuutuslautakunta on ensin antanut vakuutusenantajan tai Ympäristövakuutuskeskuksen korvauspäätöksestä lausunnon.

(kumotaan, ks. oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 §)

Korvausta koskeva kanne voidaan panna vireille käräjäoikeudessa vasta, kun ympäristövakuutuslautakunta on ensin antanut vakuutusenantajan tai Ympäristövakuutuskeskuksen korvauspäätöksestä lausunnon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

16.

Laki**raideliikennevastuulain 18 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

18 §

Oikeuspaikka

Tässä laissa tarkoitettu kanne voidaan panna vireille siinä käräjäoikeudessa, joka oikeudenkäymiskaaren 10 luvun nojalla voi tutkia vahingonkorvausta koskevan asian. Kanne voidaan panna vireille myös siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirin alueella vahinko on sattunut tai vahinkoa kärsineellä on asuinpaikka.

(kumotaan, ks. oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 §)

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

17.

Laki

ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 11 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

Korvaamismenettely

Tässä laissa tarkoitettu kanne pannaan vireille siinä tuomioistuimessa, joka oikeudenkäymiskaaren 10 luvun nojalla voi tutkia vahingonkorvausta koskevan asian. Kanne voidaan panna vireille myös siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirin alueella ympäristövahingon aiheuttanut toiminta tapahtui tai ympäristövahinko ilmeni.

(kumotaan, ks. oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 §)

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

18.

Laki**ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain 74 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaisista vakuutusyhtiöistä 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun lain (398/1995) 74 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

74 §

Oikeuspaikka

Sen estämättä, mitä muualla laissa säädetään, ulkomaisen vakuutusyhtiön Suomessa harjoittamaa vakuutusliikettä koskeva riita-asia, jossa yhtiö on vastaajana, voidaan käsitellä yhtiön edustuston sijaintipaikan tuomioistuimessa.

Jos ulkomaisella vakuutusyhtiöllä on Suomessa edustusto, haaste katsotaan yhtiölle toimitetuksi, kun se on annettu tiedoksi pääasiamiehelle. Jos pääasiamiehenä toimii yhteisö, katsotaan haaste vastaavasti toimitetuksi, kun se on annettu tiedoksi yhteisön edustajakseen nimeämälle henkilölle.

Ehdotus

74 §

Haasteen tiedoksiantaminen

(kumotaan, ks. oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 3 §)

Jos ulkomaisella vakuutusyhtiöllä on Suomessa edustusto, haaste katsotaan yhtiölle toimitetuksi, kun se on annettu tiedoksi pääasiamiehelle. Jos pääasiamiehenä toimii yhteisö, katsotaan haaste vastaavasti toimitetuksi, kun se on annettu tiedoksi yhteisön edustajakseen nimeämälle henkilölle

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

19.

Laki**nimilain 24 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 9 päivänä elokuuta 1985 annetun nimilain (694/1985) 24 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

24 §

24 §

Sukunimen menetetyksi julistaminen

Sukunimen menetetyksi julistaminen

Jos joku on hakemuksesta saanut uuden sukunimen ja nimen käyttäminen olennaisessa määrin loukkaa 12 §:ssä tarkoitettua oikeutta suojattuun nimeen tai tunnuksen, voi nimen tai tunnuksen haltija ajaa kannetta sukunimen julistamisesta menetetyksi sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vastaajalla on kotipaikka.

Jos joku on hakemuksesta saanut uuden sukunimen ja nimen käyttäminen olennaisessa määrin loukkaa 12 §:ssä tarkoitettua oikeutta suojattuun nimeen tai tunnuksen, voi nimen tai tunnuksen haltija ajaa *käräjäoikeudessa kannetta sukunimen julistamisesta menetetyksi.*

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

20.

Laki**lapseksiottamisesta annetun lain 29 ja 34 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan lapseksiottamisesta 8 päivänä helmikuuta 1985 annetun lain (153/1985) 34 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 175/1996,
muutetaan 29 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

29 §

Lapseksiottamisen vahvistamista koskeva asia käsitellään sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa lapseksiottajalla on kotipaikka. Jos puoliset yhdessä ovat lapseksiottajina, asia on käsiteltävä sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa jommallakummalla puolisoilla on kotipaikka.

29 §

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta lapseksiottamista koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

34 §

Jos edellä tarkoitetuissa tapauksissa ei ole 29 §:n 1 momentin mukaan laillista tuomioistuinta, lapseksiottamisen vahvistamista koskeva asia käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa.

(kumotaan, ks. oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 18 §)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

21.

Laki

lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8 päivänä huhtikuuta 1983 annetun lain (361/1983) 13 §, sellaisena kuin se on laissa 186/1994 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

13 §

Oikeuspaikka

Oikeuspaikka

Lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskeva asia on pantava vireille sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä lapsella on asuinpaikka.

*Jos lapsella ei ole asuinpaikkaa Suomessa, lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskeva asia on pantava vireille sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä lapsella on viimeksi ollut Suomessa asuinpaikka tai, jos lapsella ei ole ollut Suomessa asuinpaikkaa, sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä lapsen vanhemmilla tai jommallakummalla vanhemmis-
 ta tai huoltajaksi esitetyllä henkilöllä on asuinpaikka. Jos mikään tuomioistuin ei edellä sanotun mukaan ole toimivaltainen, asia on pantava vireille Helsingin käräjäoikeudessa.*

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

(kumotaan, ks. oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 18 §)

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 20 .*

*Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin
 asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa
 voimassa olleita säännöksiä.*

22.

Laki

lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta 16 päivänä elokuuta 1996 annetun lain (619/1996) 4 ja 5 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Täytäntöönpanon hakeminen

Täytäntöönpanon hakeminen

Täytäntöönpanoa haetaan siltä kärjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä lapsella taikka hakijan vastapuolella on asuinpaikka tai missä jompi kumpi heistä oleskelee. Jollei lapsen taikka hakijan vastapuolen asuin- tai oleskelupaikkaa ole voitu selvittää, täytäntöönpanoa haetaan siltä kärjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä hakija asuu tai, jos hän ei asu Suomessa, Helsingin kärjäoikeudelta.

Lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa voidaan *kuitenkin* hakea lapsen asuin- tai oleskelupaikan ulosottomieheltä, jos huoltoa koskevan päätöksen antamisesta on kulunut vähemmän kuin kolme kuukautta.

Täytäntöönpanoa koskeva hakemus on tehtävä kirjallisesti. Hakemukseen on liitettävä päätös alkuperäisenä tai päätöksen antaneen viranomaisen oikeaksi todistamana jäljennöksenä.

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta täytäntöönpanoasiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

Lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa voidaan hakea *tuomioistuimen asemesta* lapsen *kotipaikan, vakituisen asuinpaikan* tai oleskelupaikan ulosottomieheltä, jos huoltoa koskevan päätöksen antamisesta on kulunut vähemmän kuin kolme kuukautta.

Täytäntöönpanoa koskeva hakemus on tehtävä kirjallisesti. Hakemukseen on liitettävä päätös alkuperäisenä tai päätöksen antaneen viranomaisen oikeaksi todistamana jäljennöksenä.

5 §

5 §

Asian siirtäminen

Asian siirtäminen

Jos kärjäoikeus katsoo, että se ei ole toimivaltainen käsittelemään hakemusta, asia on hakijan pyynnöstä siirrettävä toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Toimivaltainen kärjäoike-

Sen estämättä, mitä asian siirtämisestä säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 §:ssä, asia voidaan siirtää myös toimivaltaisesta kärjäoikeudesta toiseen toimivaltai-

us voi siirtää asian toiseen toimivaltaiseen tuomioistuimeen, jos asian käsitteleminen siellä on selvästi tarkoituksenmukaisempaa.

Jos täytäntöönpanoa on 4 §:n 1 momentin nojalla haettu hakijan asuinpaikan kärjäoikeudelta tai Helsingin kärjäoikeudelta, tämän tulee 32 §:n 2 momentin nojalla pyytää poliisilta virka-apua lapsen ja hakijan vastapuolen olinpaikan selville saamiseksi. Jos tällöin myös jokin toinen kärjäoikeus todetaan toimivaltaiseksi, asia voidaan siirtää 1 momentin mukaisesti. Kunnes asia on siirretty, kärjäoikeuden tulee kuitenkin ryhtyä sille tämän lain mukaan kuuluviin toimenpiteisiin asiassa.

Siirtävän kärjäoikeuden asiaan liittyvät päätökset ja muut toimenpiteet ovat voimassa, kunnes se kärjäoikeus, johon asia on siirretty, toisin määrää. Asiaa ei saa siirtää takaisin, elleivät uudet erityiset syyt sitä vaadi. Jos kärjäoikeus, johon asia on siirretty toimivaltaa vailla olevasta tuomioistuimesta, katsoo, että se ei ole asiassa toimivaltainen, sen on jätettävä asia tutkimatta.

seen kärjäoikeuteen, jos asian käsitteleminen siellä on selvästi tarkoituksenmukaisempaa. Asiaa ei saa siirtää takaisin, elleivät uudet erityiset syyt sitä vaadi.

Jos täytäntöönpanoa on oikeudenkäymiskaaren 10 luvun mukaisesti haettu hakijan kotipaikan tai vakituksen asuinpaikan kärjäoikeudelta taikka Helsingin kärjäoikeudelta, tämän tulee 32 §:n 2 momentin nojalla pyytää poliisilta virka-apua lapsen ja hakijan vastapuolen olinpaikan selville saamiseksi. Jos tällöin myös jokin toinen kärjäoikeus todetaan toimivaltaiseksi, asia voidaan siirtää 1 momentin mukaisesti. Kunnes asia on siirretty, kärjäoikeuden tulee kuitenkin ryhtyä sille tämän lain mukaan kuuluviin toimenpiteisiin asiassa.

(kumotaan, ks. oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 §)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

23.

Laki**tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta 21 päivänä joulukuuta 2004 annetun lain (1153/2004) 2 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Jos asetuksen 21 artiklan 3 kohdan nojalla vaaditaan vahvistettavaksi, että toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annettu tuomio on Suomessa tunnustettava tai jätettävä tunnustamatta, asia tutkitaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 10 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuimessa tai, jos vaaditaan ainoastaan vanhempainvastuuta koskevan ratkaisun tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen vahvistamista, lapsen huollosta ja tapaamisoi-keudesta annetun lain (361/1983) 13 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuimessa.

Ehdotus

2 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Jos asetuksen 21 artiklan 3 kohdan nojalla vaaditaan vahvistettavaksi, että toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annettu tuomio on Suomessa tunnustettava tai jätettävä tunnustamatta, asia tutkitaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 11 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuimessa tai, jos vaaditaan ainoastaan vanhempainvastuuta koskevan ratkaisun tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen vahvistamista, *mainitun luvun 13 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuimessa.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

*Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin
asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa
voimassa olleita säännöksiä.*

24.

Laki

holhoustoimesta annetun lain 70 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan holhoustoimesta 1 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (442/1999) 70 §:n
 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

70 §

Jollei jäljempänä toisin säädetä, asia, joka koskee edunvalvojan määräämistä tai toimintakelpoisuuden rajoittamista, on pantava vireille siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä sillä, jonka etua on valvottava, on kotikunta tai, jollei hänellä ole kotikuntaa Suomessa, jonka tuomiopiirissä hän pääasiallisesti oleskelee.

70 §

Jollei jäljempänä toisin säädetä, *toimivaltaisesta tuomioistuimesta edunvalvojan määräämistä tai toimintakelpoisuuden rajoittamista koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.*

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .*

*Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin
 asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa
 voimassa olleita säännöksiä.*

25.

Laki**lapsen elatuksesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen elatuksesta 5 päivänä syyskuuta 1975 annetun lain (704/1975) 14 §:n
 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §
 Alaikäisen lapsen elatusapua koskeva kan-
 ne on ajettava siinä tuomioistuimessa, jonka
 tuomiopiirissä lapsen 5 §:n 1 momentissa tar-
 koitetulla edustajalla on kotipaikka, tai, jollei
 hänellä ole kotipaikkaa Suomessa, missä hä-
 nellä viimeksi oli kotipaikka.

14 §
*Toimivaltaisesta tuomioistuimesta elatus-
 apuasiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren
 10 luvussa.*

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .*

*Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin
 asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa
 voimassa olleita säännöksiä.*

26.

Laki**isyyslain 28 ja 40 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä syyskuuta annetun isyyslain (700/1975) 28 §:n otsikon ruotsinkielinen sanamuoto sekä 1 momentti ja 40 §, sellaisena kuin niistä on 28 §:n 1 momentti laissa 1238/2006, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

28 §

28 §

*Oikeuspaikka**Oikeuspaikka*

Isyyden vahvistamista koskevaa kannetta ajetaan tuomioistuimessa, jonka tuomiopiiriin kuuluu se kunta, jonka lastenvalvoja on huolehtinut isyyden selvittämisestä. Kannetta voidaan ajaa myös sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä äidillä, lapsella tai lapsen laillisella edustajalla on kotipaikka tai missä sukupuoliyhdyntä on tapahtunut.

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta isyyden vahvistamista koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

40 §

40 §

*Oikeuspaikka**Oikeuspaikka*

Isyyden kumoamista koskeva kanne on käsiteltävä sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä lapsella on kotipaikka. Jollei lapsella ole Suomessa kotipaikkaa, on kanne käsiteltävä sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä aviomiehellä tai äidillä on kotipaikka.

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta isyyden kumoamista koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

27.

Laki**konkurssilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 helmikuuta 2004 annetun konkurssilain (120/2004) 7 luvun 2 §:n 4 momentti
lisätään 7 lukuun uusi 16 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 luku

7 luku

Menettely tuomioistuimessa**Menettely tuomioistuimessa**

2 §

2 §

Toimivaltainen tuomioistuin konkurssiin asettamista koskevassa asiassa

Toimivaltainen tuomioistuin konkurssiin asettamista koskevassa asiassa

Kuolinpesän konkurssiin asettamista koskevan asian käsittelee se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä oli vainajan yleinen oikeuspaikka. Asia voidaan käsitellä myös tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä on kuolinpesän omaisuutta, jos asian käsittely tässä tuomioistuimessa on tarkoituksenmukaista.

Kuolinpesän konkurssiin asettamista koskevan asian *tutkii oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:ssä tarkoitettu tuomioistuin. Toissijaisesti asian tutkii mainitun luvun 18 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettu tuomioistuin.*

16 §

Oikeuspaikkasopimus

(uusi)

Tässä luvussa tarkoitettua asiaa ei voida sopia käsiteltäväksi muussa tuomioistuimessa, ellei muusta laista, Euroopan yhteisön lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

28.

Laki**eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 23 §:n 2 momentin ja 45 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

23 §

Ellei, sen mukaan mitä muualla on säädetty, tällaista asiaa varten ole laillista tuomioistuinta, on asia käsiteltävä sen paikkakunnan oikeudessa, missä lapsi pysyväisesti oleskelee, tai, ellei tämä oleskele Suomessa pysyväisesti, Helsingin raastuvanoikeudessa.

(kumotaan, ks. oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 18 §)

45 §

Ellei muun lain mukaan ole laillista tuomioistuinta sellaista holhouksen silmälläpitoa tai holhousasian käsittelyä varten, joka tämän lain mukaan on Suomen tuomioistuimen asiana, taikka holhoojan tilin moitetta varten, kuuluu asia sen paikkakunnan tuomioistuimelle, missä holhouksenalainen pysyväisesti oleskelee, tai, ellei hän oleskele Suomessa pysyväisesti, Helsingin raastuvanoikeudelle.

(kumotaan, ks. oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 18 §)

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

Ennen lain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.
